T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERDE ÇATIŞMA STİLLERİ, ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE YAKIN İLİŞKİLER: KARMA BİR ARAŞTIRMA

Pınar KÜTÜK YILMAZ

(Doktora Tezi)

İstanbul, 2021

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

GENÇ YETİŞKİNLERDE ÇATIŞMA STİLLERİ, ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE YAKIN İLİŞKİLER: KARMA BİR ARAŞTIRMA

YOUNG ADULTS' CONFLICT STYLES, CHILDHOOD TRAUMAS AND INTIMATE RELATIONSHIPS: A MIXED METHOD RESEARCH

Pınar KÜTÜK YILMAZ

(Doktora Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET

İstanbul, 2021

Tüm kullanım hakları

M.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir. ©2021

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;
- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
-Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
-Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi b ir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Pınar KÜTÜK YILMAZ

ÖZGEÇMİŞ

2003	Kırşehir Anadolu Öğretmen Lisesi
2008	Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Lisans
2008-2012	Milli Eğitim Bakanlığı/ Psikolojik Danışman
2014	Wisconsin Madison Üniversitesi Sosyal Hizmet Okulu Sosyal Hizmet Yüksek Lisans
2015	Yalova Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü/ Araştırma Görevlisi
2021	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Doktora Programı

ÖNSÖZ

Oldukça uzun ve hayli zorlayıcı bir sürecin sonuna gelmiş olmaktan duyduğum mutluluğun tarifi zor. Bu süreçte bana destek olan kişileri tek tek saymak mümkün olmasa da burada ancak bir başlangıç yapabilirim. Öncelikle araştırmanın nitel aşamasında gönüllü olarak yer alan ve benimle hayatlarına dair samimi paylaşımlarda bulunan on genç arkadaşıma sonsuz teşekkürler.

Bu süreçte bilgisi, desteği, yardımları ve yol göstericiliği ile yanımda olan tez danışmanım *Doç. Dr. Durmuş Ümmet* hocama teşekkürü bir borç bilirim. Tez izleme jürimde bulunan değerli hocalarım *Prof. Dr. Halil Ekşi* ve *Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz* hocama süreç boyunca sordukları sorularla beni daha fazla düşünmeye sevk ettikleri ve sorularımın cevaplarını bulmama yardım ettikleri için müteşekkirim.

Doktora derslerinin bana kazandırdığı en değerli şeylerden birisi ise şüphesiz birlikte dersler aldığım, yol arkadaşlarımdır. Buradan hepsine canı gönülden selamlarımı iletmek isterim. Kayıt günü karşılaştığım ama aramızdaki ilişkinin boyutunu tahmin edemeyeceğim Dr. Gülşen Özgen, isyanıma ortak, sorularıma cevap arayan, kaygımı paylaşan güzel insan, sen olmasan bu tez olmazdı. Tez yazma sürecinde desteklerini esirgemeyen, motivasyonuma katkı sağlayan, Dr. Ayfer Summermatter, Zeynep Takmaz ve Fatma Erol arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Yöntem konusunda başım sıkıştığında danıştığım, Dr. Nesrullah Okan ve Dr. Umut Kermen'e de ayrıca müteşekkirim.

Son olarak, hayatım boyunca yanımda olan ve desteklerini her zaman hissettiğim canım ailem, iyi varsınız! Bu süreçte ilginiz ve desteğinizle yanımda olduğunuz için teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı genç yetişkinlerin yakın ilişkilerinin, çatışma çözme stilleri ve çocukluk çağı travmaları bağlamında incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, karma yöntem araştırmalarından birisi olan açıklayıcı sıralı karma yöntem araştırması kullanılmıştır. Araştırmanın nicel aşamasında ilişkisel tarama modelinden, nitel aşamasında ise yorumlayıcı fenomenolojik yaklaşımdan faydalanılmıştır.

Araştırmanın nicel aşamasında yaşları 18-35 arasında değişen ve Marmara Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Harran Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenimine devam eden 617 genç yetişkine ulaşılmıştır. Nitel aşamada ise, bu genç yetişkinler arasından gönüllü olan ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden 45 puan üzeri alan 10 genç yetişkin araştırma grubunu oluşturmuştur.

Araştırma verilerini elde etmek için nicel aşamada, "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği", "Çok Boyutlu İlişki Ölçeği", "Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği" ve araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Nitel aşamada ise yine araştırmacı tarafından oluşturulan "Görüşme Formu" kullanılmıştır.

Verilerin analizi için nicel aşamada SPSS-24 paket programı yardımıyla ve araştırma sorularına uygun olarak Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı, t-testi, Basit Regresyon ve Çoklu Regresyon Analizi tekniğiyle analizler gerçekleştirilmiştir. Nitel aşamada verilerin çözümlenmesi için MAXQDA2020 bilgisayar programından faydalanılarak yorumlayıcı fenomenolojik analiz basamakları izlenmiştir.

Araştırmanın nicel aşamasında gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçlarına göre, genç yetişkinlerin çocukluk çağı ruhsal travma puanlarının ilişki doyumu, ilişki korkusu, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü ve ilişki girişkenliği alt boyutlarından oluşan yakın ilişkilerdeki çeşitli psikolojik eğilimlerini anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dahası, genç yetişkinlerin sahip olduğu çatışma eylem stillerinden kolaylaştırıcı eylem stilinin ilişki doyumunu, ilişki korkusunu, ilişkide kendine güveni, ilişki girişkenliğini ve içsel ilişki kontrolünü anlamlı şekilde yordadığı sonucuna

ulaşılmıştır. Kaçınmacı eylem stilinin ise, benzer şekilde ilişki doyumunu, ilişki korkusunu, ilişki izlenimini ayarlamayı, ilişkide kendine güveni ve ilişki girişkenliğini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Nitel aşamada yapılan analizler sonucunda, çocuklukta örselenme yaşantılarının, istismar ve ihmalin yanı sıra başka olumsuz deneyimler, işlevsiz ebeveyn tutumları ve yaşa uygun olmayan sorumluluklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genç yetişkinlerin hissettikleri destekleyici bir aile ortamından mahrum olma durumunun beraberinde getirdiği aile aidiyetinin olmayışı ve hissettikleri eksiklik duygusu olarak karşımıza çıktığı tespit edilmiştir. Genç yetişkinlerin deneyimledikleri ebeveyn yokluğunun ise yakın ilişkilerine yansımalarının baba figürünün eksikliğini giderme çabaları ve sevgi için verdikleri ödünler olduğu saptanmıştır. Dahası, genç yetişkinlerin ilişkilerinde yüzeyselliği meydana getiren güven problemi, terk edilme kaygısı, duygusal yakınlıktan kaçınma ve işlevsiz çatışma stilleri gibi eğilimleri olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan, genç yetişkinlerin hayatlarında koruyucu faktör olarak işlev gösteren akrabalardan gelen destek ve aile dışından gelen desteklerin olduğu da tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yakın ilişkiler, çocukluk çağı travmaları, çatışma çözme stilleri, karma yöntem araştırması, istismar ve ihmal

ABSTRACT

This study aims to examine the close relationships of young adults in the context of conflict resolution styles and childhood traumas. viaçınmac purpose, the study was carried out with an explanatory sequential mixed methods research, which is one of the mixed methods research. The relational model has been used in the quantitative phase of the research, and the interpretative phenomenological approach was used in the qualitative phase.

In the quantitative phase of the research, the ages ranging from 18 to 35 years old were studied in various departments of Marmara University, Yalova University, Bandırma 17 Eylül University, Giresun University, Afyon Kocatepe University, Haliç University, Atatürk University, Harran University, Istinye University, Akdeniz University, Kırıkkale University and Balıkesir University. Research data has been collected over 617 young adults. In the qualitative stage, 10 young adults who volunteered among these young adults and scored above 35 on the Childhood Trauma Questionnaire formed the research group.

In the quantitative stage, " Childhood Trauma Questionnaire ", "Multidimensional Relationship Scale", "Conflict Activity Styles Inventory" and "Personal Information Form" has been used as data collection tools. In the qualitative stage, the "Interview Form" created by the researcher was used. Data has been analyzed by means of Pearson's Correlation Method, Independent-Samples T-test Technique, Simple Regression and Multiple Regression Analysis techniques. In the qualitative stage, interpretive phenomenological analysis steps has been followed by using the MAXQDA2020 computer program.

According to the results of the regression analysis, it was concluded that the childhood trauma total scores significantly predicted various psychological tendencies in close relationships consisting of relationship satisfaction, fear of relationship, adjustment of relationship impression, relationship self-confidence, external relationship control and relationship assertiveness. Moreover, it was concluded that the facilitating action style among the conflict action styles of young adults significantly predicted relationship satisfaction, fear of relationship, self-confidence in the relationship, relationship assertiveness and internal relationship control. Similarly, avoidant action style significantly predicted relationship satisfaction, fear of relationship, adjustment of relationship impression, relationship self-confidence and relationship assertiveness.

In the results of the qualitative stage, it was concluded that the early experiences that created the traumatic child were abuse and neglect, as well as other negative experiences, dysfunctional parental attitudes, and age-inappropriate responsibilities. It has been determined that the young adults' feeling of not having a complete family brings to their lives the lack of family belonging and therefore a sense of inadequacy. It has been concluded that the reflections of the absence of parents experienced by young adults on their close relationships are their efforts to eliminate the lack of father figure and the concessions they make for love. Moreover, it has been revealed that young adults have tendencies such as trust problems, abandonment anxiety, avoidance of emotional intimacy and maladaptive conflict sytles that cause superficiality in their relationships. On the other hand, it has also been determined that there are relationships in which family closeness is experienced and support from outside the family, which functions as a protective factor in the lives of young adults.

Keywords: Close relationship, childhood trauma, conflict resolution sytles, mixed methods research, abuse and neglect.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI i
ÖZGEÇMİŞ ii
ÖNSÖZ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER viii
TABLOLAR LİSTESİ x
ŞEKİLLER LİSTESİ xi
BÖLÜM I: GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.3. Araştırmanın Önemi 5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 6
1.5. Araştırmanın Varsayımları 6
1.6. Tanımlar 6
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. Yakın İlişkiler 8
2.1.1. Yakın İlişkilerin Kuramsal Temelleri 9
2.2. Bir Çocukluk Travması Olarak İstismar ve İhmal 13
2.2.1. Fiziksel istismar 14
2.2.2. Cinsel istismar 15
2.2.3.Duygusal İstismar 16
2.2.4. İhmal 17
2.2.2. Yakın İlişkiler ve Çocuk İstismar ve İhmali 18
2.3. Çatışma Çözme Stilleri 23
2.3.1. Yakın İlişkiler ve Çatışma Çözme Stilleri 25
BÖLÜM III. YÖNTEM 27
3.1. Araştırma Deseni: Karma Yöntem Araştırması 27
3.1.1. Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırması 29
3.1.2. Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırmasında Örneklem 29
3.2. Nicel Aşama 30
3.2.1. Örneklem 31
3.2.2. Veri Toplama Araçları 34

3.2.3.Verilerin Toplanması ... 35
3.2.4.Verilerin analiz edilmesi ... 36
3.3.Nitel Aşama ... 36
3.3.1.Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz ... 37
3.3.2. Çalışma Grubu ... 38
3.3.3.Veri Toplama Aracı ... 41
3.3.4. Verilerin toplanması ... 41
3.3.5.Verilerin Çözümlenmesi ... 42
3.3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği ... 43

BÖLÜM IV: BULGULAR ... 46

4.1. Nicel Aşamaya İlişkin Bulgular ... 46
4.1.1. Genç Yetişkinlerin İlişki Deneyimleri, Çatışma Eylem Stilleri ve Travma Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Analizler ... 46
4.1.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı ... 48
4.1.3. Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri ... 48
4.1.4. Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin ve Travma Puanlarının Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Puanlarını Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular ... 52
4.2. Nitel Aşamaya İlişkin Bulgular ... 61
4.2.1. Çocuklukta örselenme yaşantıları ... 64
4.2.3. Ebeveyn "Yokluğunun" Yakın İlişkilere Yansımaları ... 75
4.2.4. İlişkilerde Yüzeyselliği Meydana Getiren Eğilimler ... 78
4.2.5. Koruyucu Faktör Olarak İlişkiler ... 86

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER ... 89

5.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuç ve Tartışma ... 89
5.1.1. Çatışma Eylem Stilleri ve Çocukluk Çağı Travmalarının Yakın İlişki Deneyimlerini Yordamasına İlişkin Sonuç ve Tartışma ... 90
5.2. Nitel Aşamaya İlişkin Sonuç ve Tartışma ... 94
5.2.1. Çocuklukta Örselenme Yaşantıları ... 94
5.2.2. Destekleyici Bir Aile Ortamından Mahrum Olma ... 99
5.2.3. Ebeveyn Yokluğunun Yakın İlişkilere Yansımaları ... 103
5.2.4. İlişkilerde Yüzeyselliği Meydana Getiren Eğilimler ... 106
5.2.5. Koruyucu Faktör Olarak İlişkiler ... 108
5.3. Karma Yöntem Araştırmasına İlişkin Tartışma ve Sonuç ... 110
5.4. Öneriler ... 113

KAYNAKÇA ... 117

EKLER ... 147
Ek 1: Kişisel Bilgi Formu ... 147
Ek 2: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Örnek Maddeler ... 148
Ek 3: Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği Örnek Maddeler ... 149
Ek 4: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Örnek Maddeler ... 150
Ek 5: Görüşme Formu ... 151

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: TUİK Çocuk İstismarı Verileri 14
Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri 33
Tablo 3: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri 40
Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Betimleyici Sonuçlar 46
Tablo 5: Çocuk istismarı ve ihmali sıklığının cinsiyete göre dağılımı 48
Tablo 6: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Matrisi I 50
Tablo 7: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Matrisi II 51
Tablo 8: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 52
Tablo 9: Genç Yetişkinlerin, Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 53
Tablo 10: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki Doyumu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 53
Tablo 11: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki Doyumu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 54
Tablo 12: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki Korkusu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 55
Tablo 13: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma puanlarının İlişki Korkusu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 55
Tablo 14: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki izlenimini Ayarlama Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 56
Tablo 15: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki İzlenimi Ayarlama Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 56
Tablo 16: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İlişkide Kendine Güven Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 57
Tablo 17: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişkide Kendine Güven Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 58
Tablo 18: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının Dışsal İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 58
Tablo 19: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının Dışsal İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 59
Tablo 20: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İlişki Girişkenliği Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 59
Tablo 21: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki Girişkenliği Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 60
Tablo 22: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İçsel İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 61
Tablo 23: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travmaları Puanlarının İçsel İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları 61
Tablo 24. Üst ve Alt Temalar 63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bağlanmayı tanımlayan özellikler 10
Şekil 2: Yetişkin Bağlanma Modeli 12
Şekil 3: Karma Yöntem Araştırma Desenleri 28
Şekil 4: Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırması 29

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

İnsan doğduğu andan itibaren çevresindekilerle iletişim kurarak var olan sosyal bir varlıktır (Belsky, 2002; Bowlby, 2012). Yaşamın ilk yıllarında, ilişkilerini ona bakım verenlerle kurarken, yıllar geçtikçe bu ihtiyacını gidermek için kendisi için önemli olan diğerleri ile karşılamaya çalışır. Bireyin, yaşamının ilk yıllarında kurduğu ilişkilerin ise başka hiçbir şeyle kıyaslanamayacak etkileri olduğu bilinmektedir.

Bakım verenle kurulan erken dönem ilişkilerin gelişmekte olan birey üzerinde ömür boyu süren etkileri vardır. Bowlby (2012), bu durumu bağlanma kuramı ile açıklar. Bağlanma kuramına göre, bireyin sağlıklı bir psikolojik gelişim gösterebilmesi için, bakım verenle arasında güvenli bir bağlanma ilişkisi olmalıdır. Bireyin yaşamında bağlanma ilişkisinin 3 temel işlevi vardır: "Çevresinde olup bitenleri keşfedip ihtiyaç duyduğunda geri dönülebilecek güvenli bir liman, fiziksel ihtiyaçları karşılama ve güvenlik duygusu geliştirebilme şansı." Bu gereksinimlerin ne düzeyde karşılandığına bağlı olarak bireyde içsel çalışma modelleri gelişecektir. Birey bu çalışma modelleri aracılığıyla ise kendini, diğerlerini ve dünyayı algılayacak ve davranışları bu modeller aracılığıyla şekillenecektir.

Öte yandan, çocukluk her birey için mutlu anılarla dolu değil, bazıları için şiddetin ve olumsuz gelişimsel deneyimlerin olduğu anıları içerir (Ludy- Dobson ve Perry, 2010). Çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimler, bağlanma ilişkilerinin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Bowlby (2012) dönem dönem kesintilere uğramış bağlanma ilişkilerinin uzun vadede bireyin yaşamına olumsuz yansıyacağını ileri sürmektedir. Bireylerin güvenli bir bağlanma ilişkisi kurmasına engel olan olaylardan birisi de çocuklukta meydana gelen çocuğa kötü muamele olarak da adlandırılan çocuk istismar ve ihmalidir. İhmal ve istismar gibi, çocuklukta gerçekleşen olumsuz yaşantılar, kişinin bu yaşantıları anlama ve kişiliğini şekillendirme yeteneğini zorlayabilir. Bu çocukluk deneyimleri genellikle yetişkinlikte de süren etkilere sahiptir.

İhmal ve istismar gibi çocukluk çağı olumsuz yaşantılarına maruz kalan çocuklar ilişkilerle ilgili daha fazla kaygı geliştirirler. Buna bağlı olarak da var olan ya da olası ilişki tehditleri ile baş etmek için yöntemler geliştirirler. Özellikle bağlanma ilişkisinde yaşanan zorluklar sonucu güvensiz bağlanma ile ilişkili yöntemler benimseyebilirler. Çocukluk çağındaki zorluklar sonucu kişilerarası ilişkilerdeki tehditlere karşı aşırı tetikte veya sorunlarını ifade etmeyi bastırma eğiliminde olabilirler. Bu yöntemler çocuklukta işlevsel olup duygusal

acıyı azaltma konusunda işe yarayabilir. Bu sebeple de gergin durumlarla baş etmek için yetişkinlikte de kullanılmaya devam edilebilir (Lan Le, Mann, Levitan, George ve Maunder, 2017). Bu ise yetişkinlikte ilişkileri olumsuz yönde etkileyecektir.

Çocuklukta, aile içi şiddete maruz kalmak ya da tanıklık etmek gibi olumsuz yaşantıların etkileri ergenlik ya da yetişkinlik döneminde de görülmeye devam edebilmektedir (Riedl vd., 2019; Roberts vd., 2010; Roberts vd., 2011; Russell vd., 2010). Çocukluktaki ihmal ve istismarın bireyin kişilerarası işlevselliği üzerinde etkileri bulunmakta ve bu etkiler yalnızca çocuklukta değil (Lin, 2016), ergenlik (Sousa v.d., 2011) ve yetişkin döneminde de (Davis vd., 2001; Harford vd., 2014) varlığını sürdürmektedir.

Öte yandan, üniversite öğrencilerinin içinde bulundukları dönem olan, genç yetişkinlik dönemi, yetişkinliğe geçişte önemli bir aşamadır ve bu dönemde ilişkilerin sağlıklı kurulması ve sürdürülmesi sonraki dönemlerdeki kişilerarası işlevsellikle ilişkili olması açısından da önem arz etmektedir (Roisman vd., 2004). İstismarın ve ihmalin kişiler arası ilişkiler üzerindeki uzun dönem etkilerine baktığımızda ise güven problemi (Umberson, Thomeer, Williams, Thomas ve Liu, 2016; Wells, 2016) yakınlık korkusu (Davis, Petretic- Jackson ve Ting, 2001), yıkıcı çatışma stilleri kullanma (Styron ve Janoff-Bulman, 1997), partner şiddeti mağduru ya da uygulayıcısı olma (Miller v.d., 2011; Morrison v.d., 2018) gibi değişkenlerle ilişkili bulunmuştur.

Özellikle ebeveyn şiddetine tanıklık eden ya da çocukken ihmal ya da istismara marul bırakılan erkek çocuklar, romantik ilişkilerinde şiddete başvurma riski taşımaktadırlar (Morrison v.d., 2018). Miller ve diğerlerinin (2011) yaptıkları bir araştırmada, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile ergenlik dönemindeki flört ilişkisinde fiziksel şiddet riski ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, flört şiddetinin, ebeveynler arası şiddeti de içeren çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır. Erişkinler tarafından şiddete maruz kalmak problem davranış için bir önkoşul olmasa da, maruz kalmayanlarla karşılaştırıldığında bilişsel ve davranışsal sorunlar (örneğin, şiddetin kabulü, geri çekilme, saldırganlık) gösterme olasılıkları maruz kalanlarda daha yüksektir (Appel ve Holden, 1998). Styron ve Janoff-Bulman (1997) 879 üniversite öğrencisi ile yaptıkları araştırmalarında, çocukluk çağı istismar yaşantısı olan gençlerin daha depresif olduklarını ve çatışma durumlarında daha yıkıcı davranışlarda bulunma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Türkiye'de yakın ilişkilere ilişkin literatür incelendiğinde, araştırmalarının büyük çoğunluğunun son yirmi yılda yapıldığı görülmüştür. Araştırma konularının ise, bağlanma stillerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Elibol ve Sevi-Tok, 2019; Güloğlu ve Karaırmak, 2017; Gültekin, Arıcıoğlu, 2017; İlhan, 2012), romantik ilişki kalitesinin çeşitli

değişkenler açısından değerlendirilmesi (Eşici ve Özbay, 2020; Kalkan ve Aydoğan, 2019), romantizm ve romantik yakınlık (Eryılmaz ve Ercan, 2011; Kul, 2019; Sumbaş ve Durmuş, 2018), gençlerde flört şiddeti (Sarıkaya ve İkican, 2019), yakın ilişki kurmada beden algısı ve yeme tutumu ilişkisi (Erdoğan ve Tütüncü, 2015), evlilik ve ilişki doyumu (Güven ve Sevim, 2007; Yiğit ve Çelik, 2016) ve yakın ilişkiler ve çocukluk dönemi yaşantıları arasındaki ilişki (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006; Ünal vd., 2021) üzerine odaklandığı görülmektedir.

Türkiye'de yakın ilişkiler ile ilgili yürütülen yüksek lisans ve doktora tez araştırmalarının yine çoğunun son yirmi yıl içerisinde yapıldığı, çoğunun nicel yöntemler kullanılarak yakın ilişkiler ile diğer psikolojik değişkenler arasındaki ilişkiye odaklandığı görülmektedir. Aslan-Dölen (2014) yakın ilişkilerde bağlanım ve akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öztekin (2016) bağlanma stilleri ve yakın ilişki inançlarının romantik ilişkilerde bağlılık üzerindeki yordayıcı etkisini incelemiştir. Odacı (1994) yalnızlık, benlik saygısı ve yakın ilişki kurabilme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bozkurt (2019) yaşam kalitesi ile yakın ilişkilerdeki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Erden (2016) kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisini incelemiştir. Utkan (2019) romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, algılanan sosyal destek ve öz yeterlik ilişkisini incelemiştir. Özkul (2020) karanlık üçlü kişilik özelliklerinin ve yetişkin bağlanma stillerinin sadakatsizlik algısına etkisini araştırmıştır. Sakarya (2008) alkolik babaların yetişkin çocuklarının psikolojik sağlıkları, stresle başa çıkma ve yakın ilişki kurma tarzlarını ele almıştır.

Türkiye'de yakın ilişkilere dair karma yöntem araştırması ile ilgili literatür taramasında ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda, çocukluk çağı istismar ve ihmalin genç yetişkinlikteki ilişkiler üzerindeki uzun vadeli etkileri üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Dahası, son 30 yılda, üniversite öğrencileri tarafından çocukluk çağı istismar ve ihmal öyküleri giderek daha çok paylaşılmakta ve çocukluk çağı istismar ve ihmalleri üniversitelerin danışmanlık merkezlerine başvuruların artmasına katkı sağlayan faktörlerden birisi olarak gösterilmektedir (Benton vd., 2003; Braver vd., 1992; Gipple vd., 2006; Goldberg, 2016; Kitzrow, 2003; Stone ve Archer, 1990).

Öte yandan uzun vadeli ve yakın ilişkiler üzerindeki etkilere yönelik detaylı araştırmaların olmadığı görülmüştür. Yakın ilişkilerde yaşanan zorlukların tespit edilmesinin ise, bu zorluklar üzerine önleyici ve müdahale edici programlar geliştirmek için son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Dahası gençlik döneminde kurulan ilişkiler ve bu ilişkiler yoluyla geliştirilen beceriler, yaşamın ilerleyen yıllarında kurulacak sağlıklı ilişkiler açısından oldukça önemlidir (Roisman, Masten, Coatsworth ve Tellegen, 2004). Bütün bunlar doğrultusunda, bu

araştırmanın çocukluk çağı travması olan gençlerin yakın ilişki deneyimlerinin daha iyi anlaşılması açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; genç yetişkinlerin çatışma çözme stillerinin ve çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının şu anki yakın ilişki deneyimleri üzerindeki etkisini incelemektir. Karma yöntem araştırma deseninin kullanıldığı bu çalışmanın amacı; 1) çocukluk çağı istismar ve ihmaline maruz bırakılan genç yetişkinlerin yakın ilişkilerinde zorluklar yaşayıp yaşamadıklarını incelemek, 2) bu zorlukların doğasını incelemek, 3) genç yetişkinlerin yakın ilişkiler konusundaki algılarını incelemektir. Nitel ve nicel aşamalar için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırmanın nicel aşama sorusu:

1. Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travma puanları (fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal), çatışma eylem stilleri (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı ve karşı koyucu) ve yakın ilişki deneyimleri (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü alt boyutlarıyla) değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmaları, yakın ilişki deneyimlerini (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü alt boyutlarıyla) yordamakta mıdır?
3. Genç yetişkinlerin çatışma eylem stilleri (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı ve karşı koyucu), yakın ilişki deneyimlerini (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü alt boyutlarıyla) yordamakta mıdır?

Araştırmanın nitel aşama sorusu:

Nitel aşamada, Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizin kullanıldığı bu araştırmada, çocukluk çağı istismar yaşantısı olan genç yetişkinlerin yakın ilişkilerdeki davranış ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın nitel sorusu: “Genç yetişkinlerin yakın ilişkilerindeki deneyimlerine ilişkin algıları nelerdir?”

Bu genel soru doğrultusunda oluşturulan alt sorular şunlardır:

1. Genç yetişkinler yakın ilişkilerini nasıl deneyimlemektedirler?

2. Genç yetişkinler ilişkilerinde ne gibi zorluklar deneyimlemektedirler?

3. Genç yetişkinlerin yakın ilişkilerini etkileyen davranış örüntüleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk istismar ve ihmali ruhsal sağlık problemlerinden yoksulluğa kadar uzanan etkileri olan çok önemli bir halk sağlığı riski olarak anılmaktadır. İstismar ve ihmalin uzun dönem etkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur. Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkisinin ve bireylerin ilişkiler içindeki davranış ve tutumlarının belirlenmesinin, yeniden mağduriyet yaşamayı önlemesi açısından da istismar döngüsünü kırmada önemli bir etkiye sahip olacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla kültürel, toplumsal ve sosyal faktörlerin de araştırma bağlamında önemli olduğu düşünülmektedir.
Bununla birlikte, çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısı ve bunların bireyler üzerindeki etkilerine dair çalışmalar yapılmış olsa dahi bu yaşantılara sahip bireylerin kişiler arası ilişkilerdeki davranış ve tutumlarına yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dahası, travma geçmişi olan bireylerin kişilerarası yakın ilişkilerine yönelik önleme ve müdahale programlarının sınırlılığından da bahsedilebilir. Ülkemizde yakın ilişki deneyimlerine yönelik yapılan çalışmaların çoğunlukla nicel desenler yoluyla yürütüldüğü görülmektedir. Halbuki yakın ilişkilerdeki davranış ve tutumların derinlemesine ele alınabilmesi ve kültüre özgü davranış örüntülerinin keşfedilebilmesi için farklı araştırma yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duyulmaktadır.

İstismarın ve ihmalin uzun dönem etkileri her toplumda görülmesine karşın, kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkileri kültüre özgü izler de taşımaktadır. Bu sebeple, araştırmanın ikinci aşamasında nitel veriler yoluyla elde edilen, genç yetişkinlerin yakın ilişkilerinde yaşadıkları deneyim ve algılarına yönelik bulguların, kültürel özelliklerimizin de izlerini taşıması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Söz konusu davranış ve tutumların bilinmesi kültüre özgü önleyici ve müdahale edici programların geliştirilmesi bakımından önemlidir.

Bu beklentilerin de ötesinde ülkemizde çocukluk çağı travması alanında yapılan karma çalışmaların az sayıda olması, bu çalışmanın nicel yöntemle birlikte nitel düzeyde de

yürütülmesi için bir başka sebeptir. Nitel araştırma desenleri, nicel araştırmaların ortaya koyduğu bilgileri derinlemesine ve daha detaylı inceleme olanağı sağlamaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden Yorumlayıcı Fenomenoloji kullanılarak çocukluk çağı travmalarının uzun dönem etkilerinden kişilerarası yakın ilişki deneyimleri derinlemesine ele alınacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırmanın bulguları Marmara Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Harran Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesinde öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Bu araştırmanın nicel aşaması kesitsel nitelikte bir çalışma olup, bulguların elde edilme süreci 2019-2020 eğitim- öğretim yılı ile sınırlıdır.
3. Araştırma, örneklem grubunun veri toplama araçları kapsamındaki ölçeklere ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.
4. Bu araştırma ölçme araçlarının kapsamlarıyla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmaya katılan bireyler, ölçek maddelerini ve görüşme sorularını içtenlikle ve kendi düşüncelerini ifade edecek şekilde cevaplamaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının, görüşme sorularının ve yöntemlerin geçerliliği ve amaca uygunluğu yeterlidir.
3. Nicel aşama için, araştırma örneklemi evreni temsil etmektedir.

1.6. Tanımlar

İstismar: Çocuğa yönelik fiziksel, duygusal, cinsel kötü muameleyi içeren, çocuğu korumakla sorumlu bir yetişkin tarafından güvenin ve sınırların ihlalini içeren davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Gipple v.d., 2006).

İhmal: Çocuk ihmalinin kavramsal tanımı çocuğun temel fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Tang, 2008). Fiziksel ihmal, yeterli beslenme, giyinme hijyen ya da süpervizyonun sağlanmadığı ve dolayısıyla fiziksel ihtiyaçların karşılanmadığı durumları belirtir. Duygusal ihmal ise çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı, yeterince sevgi ve

ilginin gösterilmediği, çocuğun ev içi şiddete tanıklık etmesine olanak sağlandığı ve çocuğun yıkıcı davranışlarda bulunmasına engel olunmadığı durumları belirtir (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg ve Van Ijzendoorn, 2013).

Çatışma: Thomas (1992) çatışmayı, taraflardan birisinin diğerinin hayal kırıklığına uğradığını ya da uğramak üzere olduğunu algıladığı anda başlayan bir süreç olarak tanımlar. Çatışma birbirleriyle ilişki halinde olan iki kişi arasında ortak hedeflerin uyumsuz olarak algılanması sonucu ortaya çıkan iletişim olarak tanımlanmaktadır. Yakın kişilerarası ilişkilerde yaşanılması kaçınılmaz olmakla beraber doğaldır (Dumlao ve Botta, 2000).

Çatışma Çözme Stili: Kişinin çatışmayı nasıl yönettiğini gösteren tutumu (Busby ve Chiu, 2017) çatışma stili ya da çatışma çözme stili olarak tanımlanmaktadır. Gottman'a (1993) göre bireyler çatışmaları farklı şekillerde ele alır ve bu durum da içinde bulundukları ilişkilerin kalitesini ve süresini önemli ölçüde etkiler. Çatışma stilleri, farklı kuramlar tarafından çeşitli şekillerde kategorize edilmiştir. Bu kuramların ortak paydası ise bireylerin adaptif olan ya da olmayan çatışma stillerine sahip olabildikleridir. Bu çalışmada, Johnson ve Johnson (1981) tarafından ileri sürülen çatışma stilleri göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar: Kaçınmacı, karşı koyucu, uzlaştırmacı, kolaylaştırıcı, zorlayıcı çatışma stilleridir.

Yakın İlişki: İlişkide yakınlık, iki kişi arasındaki karşılıklı bağımlılık derecesi ile ilişkilidir. Kişilerin bir diğerinin düşünceleri, duyguları ve davranışları üzerindeki etkileri ne kadar sık, çeşitli ve güçlü ise ve ilişkinin süresi ne kadar uzunsa, ilişki o kadar yakın olur (Berscheid, Snyder ve Omoto, 2004). Arkadaşlık, romantik ilişki ya da aile ilişkileri yakın ilişkiler olarak nitelendirilebilir (Clark ve Lemay, 2010). Bu çalışmada ise yakın ilişki kavramı kişinin içinde bulunduğu arkadaşlık, aile ve romantik ilişkilerini kapsamaktadır.

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Genç yetişkinlerin çatışma çözme stilleri ile çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantılarının yakın ilişkilerine yansımalarının incelendiği bu araştırmada alan yazın, "yakın ilişkiler, kişilerarası ilişkiler, çatışma, çatışma çözme, istismar, ihmal, çocukluk çağı travması, çocukluk çağı olumsuz yaşantılar" anahtar sözcükleri ile taranmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, yakın ilişkilerin kavramsal ve kuramsal temellerine, bir çocukluk çağı travması olan istismar ve ihmal kavramlarına ve türlerine, kuramsal açıklamalara, istismar ve ihmalin yakın ilişkiler üzerindeki uzun dönem etkilerine, çatışma çözme stillerine ve çatışma çözme stillerinin yakın ilişkiler üzerindeki etkilerine yer verilmiştir.

2.1. Yakın İlişkiler

Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar gelişmekte olan bir alandır. Bununla beraber, ilişki alanında çalışan araştırmacıların pek azı yakın ilişkinin ne anlama geldiğini açıkça tanımlamaktadır (Clark ve Lemay, 2010). Berscheid, Synder ve Omoto (2004) ilişkilerde yakınlığı iki kişi arasında olan birbirine bağlı olma düzeyi ile açıklamaktadır. Bireyin duygu, düşünce ve davranışlarının üzerinde diğerinin etkisi ne kadar sık ve güçlü ise yakınlık o düzeyde gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, Berscheid ve Ammazzalorso (2001) yakın ilişkilerde bireylerin birbirlerinden etkilenme düzeylerinin farklı olduğunu ve etkilenme düzeylerinde bir asimetri olduğunu ileri sürer. Örnek olarak ise, çocuk ve ebeveyn arasındaki yakın ilişkiden bahseder. Buna göre, çocuğun aktiviteleri, ebeveynin duygu, düşünce ve davranışlarından daha fazla etkilenenmektedir.

Reis ve Patrick (1996) ise yakınlığı bir süreç olarak değerlendirmek ve iki kişinin birbirini anlaması, onaylaması ve önemsemesin, içerdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, ilişkide yakınlık diğerinin refahını destekleyecek şekilde davranma motivasyonunun derecesi ile de eşleştirilmektedir. Lemay ve Clark (2010) duyarlılığın yakın ilişkilerin olmazsa olmaz koşulu olduğunu ileri sürer. Bir ilişkinin yakın ilişki olarak tanımlanması için tarafların birbirlerinin refahını koruyacağına ve geliştireceğine dair güven duygusuna sahip olması gerektiğini vurgular. Dahası, yakın ilişki içinde olan kişilerin birbirlerinin ihtiyaçlarına duyarlı olduğu ve olmaya devam edeceği hissine de sahip olması gerektiğini belirtir. Karşı tarafın refahını istemeye ve geliştirmeye yönelik bu duyarlılığın ise her zaman simetrik olamayabileceğini, zaman zaman kişilerin motivasyon ve becerilerinin bu konuda farklılıklar gösterebileceğini belirtir.

Yakın ilişkinin, güven ve sadakat gibi başka diğer kavramlarla da ilgisi vardır (Lemay ve Clark, 2010). Güven, ilişkide yakınlığı kolaylaştırır. Çünkü güven sayesinde kişi kırılgan

yanlarını ortaya koymaya cesaret edeceği gibi, başkalarının kendisiyle ilgilenmesine de izin verecektir (Murray, Holmes ve Collins, 2006). Dahası, cinsellik, bağlılık, istikrar ya da doyum, çatışmanın olmayışı ya da bu faktörlerin kombinasyonları yüksek nitelikli bir yakın ilişkinin temel belirleyicileridir (Clark ve Lemay, 2010).

Bütün bunların yanı sıra araştırmalar göstermektedir ki, bireyler eğer tatmin edici yakın ilişkilere sahipse daha mutlu, sağlıklı ve uzun ömürlü olmaktadırlar (Myers ve Diener, 1995). Genç yetişkinlikte şiddetin olmadığı, sevgi içeren, bağ odaklı ve etkili problem çözme stillerinin kullanıldığı romantik ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi ise, sonraki yıllardaki iyi oluş ve aile işlevselliği için önemli belirleyicilerdir (Fosco vd., 2016). Arkadaşlık, romantik ilişki ya da aile ilişkileri yakın ilişkiler olarak nitelendirilebilir (Clark ve Lemay, 2010). Bu çalışmada ise yakın ilişki kavramı kişinin içinde bulunduğu yakın arkadaşlık, aile ve romantik ilişkilerini kapsamaktadır.

2.1.1. Yakın İlişkilerin Kuramsal Temelleri

Maslow'un (1943) motivasyon kuramına göre insanların sahip olduğu bir ihtiyaçlar hiyerarşisi vardır. İhtiyaçlar hiyerarşisinde, ihtiyaçlar belli bir sıra içerisinde değerlendirilmekte ve bir üst basamaktaki ihtiyaca geçebilmek için alt basamaktaki ihtiyaçların belli bir düzeyde karşılanması gerektiği vurgulanmaktadır. Maslow, bireyin ihtiyaçlarını sırayla şu beş temel kategoriyle açıklamaktadır: fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevme, saygınlık ve kendini gerçekleştirme. Bireyin, fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları belli bir düzeyde karşılandıktan sonra ortaya çıkan ve ihtiyaçlar piramidinin ortasında yer alan ihtiyaç, sevme ve ait olma ihtiyacıdır. Bireyin sevme ve ait olma ihtiyacı, bir gruba ait olma, cinsel yakınlık, başkalarına güvenme, diğerleri tarafından sevilme ve sevmeyi içerir. Kişinin öz-değer duygusuna erişebilmesi için önce ait olma ihtiyacını belli bir ölçüde karşılaması gerekir (Maslow, 1943). Bireyler güçlü ve dengeli kişilerarası ilişkiler kurmaya ve sürdürmeye ihtiyaç duydukları gibi, süregiden ilişkisel bağları içinde sık ve rahatsız edici olmayan etkileşimlere de ihtiyaç duyarlar. Öte yandan, ait olma ihtiyacı karşılanmazsa, bireyde başarısızlık, sosyal izolasyon ve yalnızlık duyguları meydana gelebilmektedir (Baumeister ve Leary, 2017).

Benzer şekilde William Glasser'ın seçim kuramına göre bireylerin davranışlarına ve seçimlerine yön veren beş temel ihtiyacı vardır: hayatta kalma, sevme ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence (Glasser, 1998). Bu beş temel ihtiyaç Maslow'un kuramında olduğu gibi hiyerarşik bir yapıda değildir. Her insan bu ihtiyaçların hepsine sahiptir. Ancak kişilerin bunların hangisine daha fazla ihtiyaç duyduğu kişiden kişiye değişebileceği gibi, belli bir kişinin hangi

ihtiyaca öncelik vereceği de zaman ve duruma göre değişebilir (Bradley, 2014) Öte yandan, sevme ve ait olmanın, bu beş temel ihtiyacın içindeki esas ihtiyaç olduğunu ileri sürer (Glasser, 1998). Kişinin problemlerinin temel sebebinin tatmin edici olmayan ilişkilere sahip olması, ya da ilişki yoksunluğu olduğunu ileri sürer. Kişilerarası ilişkilerdeki mutsuzluğun kaynağı ise iletişimin olmayışı ya da tatmin edici olmayan iletişimle açıklar (Bradley, 2014).

2.1.1.1. Bağlanma Kuramı

Yakın ilişkiler üzerine açıklamaları olan bir diğer temel kuram ise bağlanma kuramıdır. Bağlanma kuramı, (Bowlby, 2012) bireyin hayatta kalmak için, bakım verenle kurduğu duygusal bağın yaşam boyu etkisini açıklayan bir kuramdır. Bağlanma kuramına göre, erken dönem kurulan ilişkilerin içeriği, yaşam boyu yakın ilişkilerde, bireyin diğerlerinden ve kendinden beklentilerini ve davranışlarını şekillendirmektedir. Bağlanma kuramı, ergenlik (Kobak ve Sceery, 1988; Steinberg vd., 2006) ve yetişkinlik dönemindeki yakın ilişki deneyimlerini anlamak için kullanılan bir çerçeve kuram (Hazan ve Shaver, 1994) niteliğini taşımaktadır.

Bowlby (2012) bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu ileri sürer. Bağlanma, birbiriyle iç içe geçmiş ve her biri farklı koşullarda işleyen keşfetme, bakım verme, yakın ilişki ve eş seçme gibi birkaç davranış sisteminden birisidir. Bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma en önde gelen sistemdir. Eğer bebek kendini güvende hissederse, diğer sistemler aktif hale gelebilir. Küçük bebek, diğer sistemler aktifken de bağlanma figürünün ulaşılabilirliğini ara ara kontrol eder.

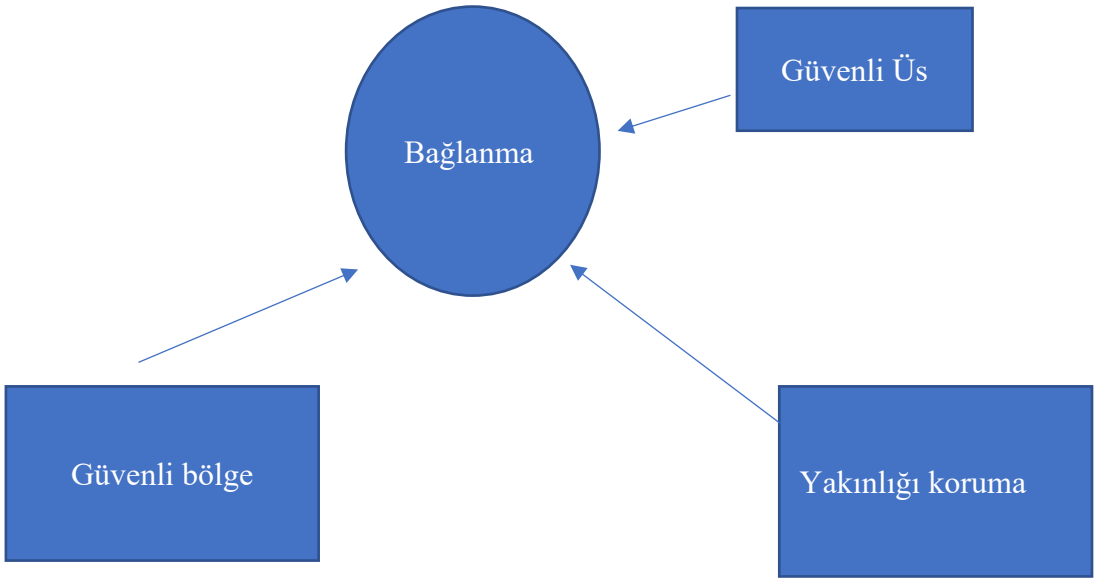

Şekil 1: Bağlanmayı tanımlayan özellikler

Bağlanmanın 3 temel işlevi (Bkz. Şekil 1); çevresinde olanları keşfederken geri dönülebilecek bir güvenli üs, fiziksel ihtiyaçların karşılanması ve hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme ihtimalidir. Bowlby' e göre bu ihtiyaçlar yeterince karşılanmazsa çocuğun benlik algısı olumsuz etkilenecek ve bu da ileriki yaşamında patolojiye neden olabilecektir. Bowlby'nin "içsel çalışma modelleri" olarak nitelendirdiği ilkeye göre, erken dönem bakım verenlerin çocukta oluşturduğu güvenlik hissi, çocuğun kendisini, diğerlerini ve dünyayı algılayışını belirleyecektir. Bakım verenle tekrar eden etkileşimler esnasında, bebekler kendilerinden, başkalarından ve ilişkiden ne bekleyeceklerini öğrenirler ve davranışlarını da buna göre şekillendirirler. Yani bireyin benliğine dair inanç ve hislerini, rahatlama ve güvenlik ihtiyaçlarına aldığı cevaplar belirleyecektir. Bu içsel modeller sonraki yıllarda ve yakın ilişkilerde kişinin duygu, düşünce ve davranışlarına rehberlik edecektir.

Annenin varlığı, yokluğu ve ortama yeniden dönmesine bağlı olarak güvenli, kaygılı ve kaçıngan olmak üzere üç bağlanma stili belirlenmiştir (Ainsworth vd., 1978). Hazan ve Shaver'e göre (1987) bu üçlü bağlanma modeli yetişkin ilişkilerine de uyarlanabilir. Çünkü bireyler çocuklukta oluşturdukları bağlanma biçimlerini, yetişkinlik döneminde akranlarına ya da duygusal ilişkilerine aktarırlar. Güvenli bağlanma kurmayı öğrenenler, ilerleyen yıllarda da ilişkilerinde başarılı ve mutlu olurken, kaçıngan ya da kaygılı bağlananlar ilişkilerinde daha az başarılı olacaktır.

Öte yandan, Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanması ile ilgili ikili bir model önermiştir. Bu modele göre, benlik ve başkaları modelleri bağlanma stillerini oluşturan iki temel boyuttur. Benlik ve başkaları modelleri olumlu ya da olumsuz olabilir. Buna göre yetişkinlikte dört çeşit bağlanma sitili vardır: güvenli (olumlu benlik ve olumlu başkaları), kayıtsız (olumlu benlik ve olumsuz başkaları), saplantılı (olumsuz benlik ve olumlu başkaları) ve korkulu (olumsuz benlik ve başkaları) (Bkz. Şekil 2. Yetişkin Bağlanma Modeli).

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınan)	Olumlu (Düşük)	Güvenli Yakınlık ve özerklik konusunda rahat	Saplantılı İlişkiler konusunda saplantılı
	Olumsuz (Yüksek)	Kayıtsız Yakınlık konusunda kayıtsız ve karşıt bağımlı	Korkulu Yakınlıktan korku duyan Sosyal olarak kaçınan

Şekil 2: Yetişkin Bağlanma Modeli

Yetişkin bağlanma stillerine göre, güvenli bağlanan bireyler kendini değerli ve sevilebilir görürken, başkalarını kabul edici ve destek veren kişiler olarak görürler. Saplantılı bağlananlar, başkalarını olumlu değerlendirirken, kendilerini sevilmeye değer bulmayarak olumsuz kendilik modeline sahip kişilerdir. Başkalarının olumlu, benliğin olumsuz değerlendirildiği bu grupta kişiler kendileri için önemli kişilerin onları kabul etmesiyle kendilerini kabul etme eğiliminde olabilirler. Korkulu bağlanma stili, olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modellerinin birleşmesi sonucu oluşur. Birey başkalarını güvenilir bulmadığı gibi reddedici olacakları beklentisine sahiptir. Kayıtsız bağlanma stili ise olumlu benlik ve olumsuz başkaları modellerinin birleşmesiyle oluşur. Kişi, kendisini olası zararlardan korumak için yakın ilişkilerden kaçınır ve bağımsızlık hissi geliştirir (Bartholomew ve Horowitz (1991). Bartholomew ve Horowitz'in (1991) yetişkin bağlanma modeli ayrıca bağımlılık ve kaçınma üzerinden de bağlanma stillerini ele almaktadır. Düşük bağlılık kişinin başkalarının onayına ihtiyaç duymadan içsel bir olumlu öz saygıya sahip olmasını işaret ederken, yüksek bağlılık başkaları tarafından süregiden bir kabul görmeyle öz saygının edinildiğini ifade eder. Yakınlıktan kaçınma ise kişinin olası olumsuz sonuçları düşünerek yakınlıktan kaçınma düzeyini belirtir. Özetle, Hazan ve Shaver'ın (1987) önerdiği üzere çocukluktaki bağlanma gibi

yetişkinlikteki bağlanmada kişilerin ilişki beklentilerini ve ilişkideki davranışlarının temelini oluşturur. Böylece de kişinin bağlanma stili sosyal etkileşimlerini şekillendirir.

Bireyler yeni ilişkilere başlarken, daha önceden deneyimledikleri sosyal etkileşimlerin izlerini taşırlar. Geçmişten taşıdıkları anı, inanç ve beklentileri yeni ilişkilerinde nasıl etkileşim kuracaklarını belirleyecektir (Collins ve Allard, 2001). Black ve Schutte (2006) tarafından 206 genç yetişkinle yapılan bir araştırmada katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynleriyle ilişkilerini nasıl algıladıkları ile şu anda yaşadıkları romantik ilişkilerindeki hislerinin ve davranışlarının ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, çocukluğunda annesiyle arasındaki ilişkiyi olumlu ve sevgi içeren bir ilişki olarak niteleyenler, romantik partnerlerine daha fazla güvenmekte ve stresli zamanlarda onlardan yardım aramaya daha meyilli olmaktadırlar. Benzer şekilde babaları ile olumlu ilişki bildirenler ise, romantik partnerlerinden yardım arama eğiliminde iken onlara güvenme konusunda daha rahattırlar.

2.2. Bir Çocukluk Travması Olarak İstismar ve İhmal

Çocuk istismarı, çok eski dönemlerden beri kayıt altına alınmakla (Gipple vd., 2006) ve dünya genelinde yaygın olarak görülmekle (Lang vd., 2020) beraber, farklı ülkelerde, ihmal ve istismarın, hukuki, sağlık veya akademik bakış açılarına göre farklı pek çok tanımı vardır (Font ve Maguire-Jack, 2020). Genel olarak, çocuk istismarı, çocuğu korumakla sorumlu bir yetişkin tarafından güvenin ve sınırların ihlalini içeren ve çocuğa yönelik fiziksel, duygusal, cinsel kötü muameleyle karakterize davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Gipple vd., 2006). İhmal ise, daha çok, çocuğun fiziksel, duygusal ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması ile ilgilidir (Tang, 2008).

Çocukluk çağı istismar ve ihmali, dünya genelinde oldukça yaygın olarak görülmektedir. Küresel tahminler, 2016 yılında 1 milyardan fazla çocuğun şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Hillis vd., 2016). Dünya Sağlık Örgütü (2017) raporuna göre, her dört çocuktan biri fiziksel istismara maruz bırakılmıştır. Çocuğa yönelik şiddetin Türkiye'deki yaygınlığa bakıldığında ise farklı verilere ulaşmak mümkündür. UNICEF tarafından Türkiye'de 1.186 çocukla yapılan bir araştırmada istismar ve ihmalin yaygınlığı incelenmiştir. 7-18 yaş grubu çocukların son bir yıl içinde, maruz bırakıldıkları ihmal ve istismar incelenmiştir. Çocukların %43'ü fiziksel istismara, %51'i duygusal istismara, %3'ü cinsel istismara ve %25'inin ihmale maruz bırakıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (SHÇEK, 2010).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK, 2020) analiz sonuçlarına göre, 2015-2019 yılları arasında güvenlik birimine gelen ya da getirilen çocuklar, en çok mağdur olarak gelmişlerdir.

Mağdur olarak gelen çocukların sayısı 2015 yılında 227 bin iken, giderek artmış ve 2019 yılında 236 bin kişiye ulaşmıştır. Yine TÜİK çocuk istismarı verilerine bakıldığında ise (Tablo 1), bütün istismar alt türlerinde bir artış olduğu görülmekle beraber en fazla görülen istismar türü fiziksel istismar ve en az görülen duygusal istismar olarak yorumlanabilir.

Tablo 1: TUİK Çocuk İstismarı Verileri

	2015	2016	2017
Fiziksel istismar	76237	83607	
Cinsel istismar	12689	16877	18623
Duygusal istismar	5613	6995	

Bu çalışmada çocuk istismarı ve ihmali; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt kategorileriyle ele alınmaktadır.

2.2.1. Fiziksel istismar

Fiziksel istismar, genel olarak, bir yetişkin tarafından kazara olmayan yaralanmaların olduğu (Kelly, 1983), çocuğun sağlığına, gelişimine ve onuruna zarar verici kasten fiziksel güç uygulama olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization, 2018). Fiziksel istismar olarak kabul edilen eylemler, doğrudan fiziksel şiddeti (vurma, itme, tokatlama, tekmeleme vb) veya aşırı cezayı (evden kovma, terk veya ölüm) içerebilir. Fiziksel şiddet genellikle ebeveynin çocuğa karşı öfkesini de içerir (Abrams, 1981).

Çocukluk döneminde fiziksel istismar en sık karşılaşılan (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009) ve bedende çürük, yanık ve kırıklar bırakabileceği için en kolay fark edilebilen istismar türüdür (Tıraşçı ve Gören, 2007). Kaplan ve diğerleri (1999) fiziksel istismarın en çok 4-8 yaşları arasında gerçekleştiğini ve yaş ilerledikçe istismara maruz bırakılma oranının azaldığını belirtmişlerdir. Amerika'da 2019 yılındaki çocuğa kötü muamele vakalarının %17,5'sini fiziksel istismar oluşturmaktadır ve istismar sonucu 656 bin çocuk ölümü gerçekleşmiştir (U. S. Department of Health and Human Services, 2021).

Ülkemizdeki yaygınlığına bakıldığında ise, Zoroğlu ve diğerleri (2001) ergenlerle yaptıkları araştırmada, fiziksel istismara uğrama oranını %13,5 olarak bildirmişlerdir. Daha güncel çalışmalarda ise, Kayar (2021) üniversite öğrencilerinde fiziksel istismar yaygınlığını

%17,1 olarak bulmuştur. Yaygın olarak görülmesine karşın, Bakır ve Kapucu (2017) tarafından yapılan incelemeye göre istismar ve ihmale yönelik araştırmaların içinde duygusal istismardan (%7.81) sonra en az çalışılan istismar türü fiziksel istismardır (%8.59).

Fiziksel istismarın çocuklarda ve ergenlerde kısa vadede ortaya çıkan olumsuz sonuçları olduğu gibi, uzun vadede bireyler üzerinde olumsuz etkileri devam edebilmektedir. Fiziksel istismarın çocuklarda akademik ve sosyal yeterlikle olumsuz bir ilişkisi olduğu görülmüştür (Beatty, 2020). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, fiziksel istismara uğrayan genç yetişkinlerin flört şiddetine uğrama ve deneyimsel kaçınma eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Fiorillo vd., 2013). Ergenlerle (Lu vd., 2019) ve yetişkinlerle (Afifi vd., 2017) yapılan araştırmalar çocuklukta fiziksel istismara uğrayan bireylerin flört şiddeti uygulama ve mağduru olma riskini arttırdığı sonucunu göstermektedir. Benzer şekilde yetişkinlerle yapılan çalışmalarda ise, fiziksel istismara uğrayan bireylerin yüksek düzeyde öfke ve suça eğilimlerinin olduğu bildirilmiştir (Mbagaya vd., 2013; Springer vd., 2007).

2.2.2. Cinsel istismar

Cinsel istismar, bireyin 18 yaşından önce bir aile üyesi ya da yabancı yetişkin tarafından en az bir temasın olduğu (cinsel temas) ya da temassız (teşhircilik gibi) cinsel içerikli olay ve davranışlara maruz bırakılması olarak tanımlanmaktadır (Schuetze ve Eiden, 2005). Dünya Sağlık Örgütü (1999) ise cinsel istismar tanımını daha da genişleterek bir çocuğun cinsel faaliyette bulunmaya zorlanması ya da teşvik edilmesi, fuhuşta ya da pornografide sömürülmesini içeren davranışları da cinsel istismar olarak tanımlamaktadır.

Çocuğa yönelik kötü muamele ile ilgili yayınların çoğunda, en çok karşılaşılan istatistiki tahminlerden birisi çocukluk döneminde cinsel istismara uğrama ihtimaline dair istatistiklerdir. Yaklaşık olarak 10 milyon kişiyi içeren, farklı ülkelerde yapılmış 217 araştırmanın dahil edildiği bir meta analiz sonucuna göre, dünya genelinde çocukluk çağı cinsel istismar yaygınlığı %12 olarak bildirilmiştir (Stoltenborgh vd., 2011). Başka bir meta analiz çalışmasında ise, ortalama yaygınlık oranı kızlar için %19.7 ve erkekler için % 7.9'dur (Pereda vd., 2009). Benzer şekilde, Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg ve IJzendoorn (2013) tarafından yapılan meta analiz çalışmasına göre dünya genelinde çocuklarda cinsel istismar oranı kızlar için %18,0 iken erkek çocuklar için bu oran %7,6 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmaların çoğu yetişkinlerle yapılan retrospektif araştırmalardır. DSÖ'nün (2017) raporuna göre, kötü muamele gören çocukların %26'sı cinsel istismara maruz kalmaktadır. Hastalık Kontrol ve Önleme

Merkezlerine (2021) göre ise her 4 kız çocuktan 1'i ve her 13 erkek çocuktan 1'i çocukluk döneminde cinsel istismara maruz bırakılmaktadır.

Cinsel istismar, çocuğa yönelik kötü muamele konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında yaygınlığı, ilişkili olduğu değişkenler, neden ve sonuçları en sık çalışılan istismar türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bakır ve Kapucu, 2017; Fergusson vd., 2008). Birey üzerinde kısa ve uzun vadede psikolojik, sosyal ve sağlık açısından olumsuz etkileri araştırmalarla ortaya konmuştur (Pazdera vd., 2013; Schuetze ve Eiden, 2005; Turner vd., 2017). Çocukluk çağı cinsel istismarının yetişkinlikte görülen riskli cinsel davranış (Abajobir vd., 2017; Tang vd., 2018), yeniden mağduriyet yaşama (Afifi vd., 2009), ebeveynlik stresi (Hugill vd., 2017; Pazdera vd., 2013), evlilik içi problemler (Dube vd., 2005) ile ilişkili olduğu araştırma bulguları ile ortaya konmuştur.

2.2.3.Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun psikolojik ya da duygusal ihtiyaçlarını ebeveynin görmezden gelmesi ya da çocuğa duygusal olarak zarar vermesini içeren davranışlardır. Bu davranışlar, çocuğu görmezden gelmeyi, korkutmayı, sömürmeyi ve reddetmeyi içerir (Reyome, 2010; Glaser, 2002).

Glaser (2002) duygusal istismarı oluşturan ebeveyn davranışlarını içeren beş kategorili bir çerçeve ileri sürmüştür. Bunlar:

(1) Duygusal olarak erişilebilir olmamak

(2) Çocuğa olumsuz atıflar veya yanlış atıflarda bulunmak;

(3) Çocukla gelişimsel olarak uygunsuz veya tutarsız etkileşimlerde bulunmak;

(4) Çocuğun bireyselliğini ve psikolojik sınırını tanımamak veya kabul etmemek; ve

(5) Çocuğun sosyal uyumunu geliştirememek olarak özetlenebilir.

Duygusal istismar, çocuğa yönelik istismar türleri arasında en yaygın görülen tür olabilir. Bununla birlikte duygusal istismar en az bildirilen ve çalışılan istismar türü olarak ele alınmaktadır (Barnet vd., 2005). Bunda duygusal istismarın tanımlanmasında, fark edilmesinde ve yasal olarak ispatlanmasında yaşanan güçlüklerin etkisi gösterilmektedir. Öte yandan, duygusal ihmal ve istismar diğer istismar türlerinden bağımsız olarak tek başına gerçekleşebilir. Örneğin, fiziksel istismar genellikle duygusal istismarı da beraberinde getirirken, tam tersi durum olmak zorunda değildir. Yani fiziksel istismar olmaksızın da duygusal istismar gerçekleşiyor olabilir (Glaser, 2002). Bu yanıyla da, ispatlanması ya da gözlenmesi zordur.

Cinsel ya da fiziksel istismarın aksine, duygusal kötü muameleyi gerçekleştiren neredeyse kaçınılmaz bir şekilde bakım veren yani bağlanma figürüdür. İki ebeveynin de bulunduğu ailelerde, ya her iki ebeveynde duygusal kötü muameleye katkı sağlar ya da bir tanesi çocuğu etkili bir şekilde korumaz (Glaser, 2002).

Üniversite öğrencileri gibi iyi işlevsellik gösteren bireylerde belki de tek istismar türü olarak görülmüş olabilir. Retrospektif çalışmalara bakıldığında yaygınlık türü %5.6 ila 34.8 arasında değişmektedir (Edwards vd., 2003; Medrano vd., 1999; Mullen vd., 1994; Spertus vd., 2003). 2300 çocuk ve ergenle yapılan bir çalışmada, çocuk ve gençler istismar türleri arasında en sık olarak duygusal istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (Finkelhor vd., 2005). Benzer şekilde, 967 yetişkinle yapılan başka bir çalışmada ise duygusal istismar yine en yaygın görülen çocukluk çağı istismarı olarak rapor edilmiştir (Scher vd., 2004).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda, istismar türleri içinde duygusal istismar ilk sırada gelmektedir. Zoroğlu ve diğerleri (2001) İstanbul Avrupa yakasında dört farklı lisenin birinci ve ikinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, Çocuk İstismarı ve İhmali Bilgi Alma Formu ile ergenlerin travmatik yaşantılarını değerlendirmişlerdir. Araştırmada 839 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sıklık açısından ilk sırada duygusal istismarın (15.9) daha sonra fiziksel (13.5) ve cinsel istismarın (10.7) geldiğini belirtmişlerdir. Yaygın bir şekilde görülmesine rağmen duygusal istismarın tanımlanması, fark edilmesi ya da anlaşılması güçtür (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal istismar sonucu çocuklarda aileden uzaklaşma, bağımlı kişilik ve değersizlik duygusu geliştirme sıklıkla görülür (Kara vd., 2004).

2.2.4. İhmal

Çocuk ihmalinin kavramsal tanımı çocuğun temel fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Tang, 2008). İhmalin farklı alt dalları mevcuttur. Fiziksel ihmal, yeterli besin, kıyafet, hijyen ya da sağlık durumunun dikkate alın(a)maması sonucu çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının giderilmemesidir. İhmal, bazı kaynaklara göre, diğer çocuğa yönelik kötü muamele türleri arasında görülme oranı en yüksek olandır (Polat v.d., 2010). İhmalin yaygınlığına dair literatürü inceleyen bir meta analiz sonucuna göre, çocuğun fiziksel ihmalinin dünya genelindeki yaygınlığı %16.3 ya da her 1000 çocukta 163 olarak bildirilmiştir (Stoltenborgh vd., 2013).

Diğer bir ihmal alt türü olan, duygusal ihmal, çocuğun duygusal ihtiyaçlarına cevap vermemek, ihtiyaç duyduğu bakım ve şefkati sağlamamak, ev içi şiddete tanık olmalarına neden olmak, zarar verici bir davranışa izin vermek ya da çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli

sınırların eksikliği gibi eylemleri içerir. Duygusal ihmalin yaygınlığı ise %18,4 ya da her 1000 çocuktan 184'ünde görüldüğü bildirilmiştir. (Stoltenborgh vd., 2013).

"İhmalin ihmali" kavramı (Wolock ve Horowitz, 1984), çocuk ihmalinin yaygınlığına rağmen diğer istismar türleri kadar ampirik çalışmalara konu edinilmediğini ifade etmek için kullanılmaktadır (Dubowitz, 2007; Stoltenborgh vd., 2013; Tang, 2008). Öte yandan, çocuk ihmali çocuğun sağlıklı gelişimi ve iyi oluşuna yönelik pek çok riski beraberinde getirmektedir. Kronik yoksulluk, ebeveyn psikopatolojisi, madde kullanımı, evsizlik, doğum öncesi ve sonrası bakım ihmal ile ilişkili risk faktörleridir (Pelton, 1994). İhmal, fiziksel ya da cinsel istismar gibi olaya özgü değildir, daha çok kronik durumları içerir. Bu sebeple de belli bir durum ya da olaya bağlı olmadığı için tanımlanması zordur (Hildyard ve Wolfe, 2002). İhmalin araştırmalarda nasıl kavramsallaştırılacağı konusunda da anlaşmazlıklar mevcuttur. Çocuk ihmali, çocuğun karşılanmayan ihtiyaçlarını mı yoksa ebeveyn davranışındaki ihmalleri mi ihtiva eder? Bu soruya farklı cevaplar verildiği için ise standart bir kavramsal tanımını yapmak güçleşmektedir (Tang, 2008).

İhmalin tanımlanmasında ve belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken diğer bir faktör ise kültürdür. Bazı ebeveyn davranışları evrensel olarak kabul edilemez olsa da, ihmalkar davranışlar kültürel olarak belirlenir. Örneğin kimi kültürlerde, çok küçük yaşlardaki çocukların bütün gün boyunca küçük kardeşlerine bakması beklenir (Tang, 2008). Ülkemizde ise çocuğu evde tek başına bırakmak ya da arabanın ön koltuğunda oturmasına izin vermek hayli gözlenmekle birlikte, pek çok kültürde ihmalkâr davranışlar olarak değerlendirilebilir (Polat v.d., 2010)

2.2.2. Yakın İlişkiler ve Çocuk İstismar ve İhmali

Çocuklukta istismar ve ihmal, bireyin gelişimini olumsuz etkileyerek (Dugal vd., 2016) ilerleyen yıllardaki psikolojik işlevselliği etkilemektedir. Psikolojik işlevsellik ve semptomların ötesinde ise, yetişkinlikte psikososyal fonksiyonları da etkileyebilmektedir. Psikososyal alanda yaşanan sorunlar; madde bağımlılığı, cinsel fonksiyon bozuklukları, boşanma, öfke kontrolünde zorluklar, kişilerarası ilişkilerde zorlanma, yalnızlık ya da yetişkinlikte cinsel istismar mağduru olmayı içerebilmektedir (Cao vd., 2020; Duprey vd., 2017; Johnson vd., 2002; Shin vd., 2013; Türkkan ve Odacı, 2019). Öte yandan, çocukluk dönemindeki istismarın yetişkinlikteki etkilerine odaklanan az sayıda çalışma varken, bunların çok azı kişilerarası ilişkilerdeki işlevselliğe odaklanmıştır (Colman ve Widom, 2004). Var olan araştırmalar ise,

çocuklukta istismar ve ihmale maruz bırakılan bireylerin, yetişkin hayatlarında kişilerarası ilişkilerde problemler yaşadığını göstermektedir.

İnsanlar doğaları gereği duygusal olarak birbirlerine bağlılık duymaya ihtiyaç duyarlar. Ve kendileri için önemli kişilerden olumlu tepkiler almak isterler. Bu ihtiyaç hayatlarındaki önemli kişiler ve anne, baba ve duygusal ilişki içinde oldukları bağlanma figürleri tarafından karşılanır. İstismar ve ihmal yaşantıları, eğer sağaltımı yapılmazsa, birey üzerinde, kişiler arası yakın ilişkileri de içeren yaşam boyu süren etkilere sahiptir (Božac, 2020). Öte yandan, yakın ilişkiler genç yetişkinlikte önemli bir gelişimsel alandır (Arnett, 2000; Roisman vd., 2004). Ayrıca uzun süreli ilişkiler bireyin fiziksel ve ruhsal iyi oluşunu etkilemekle kalmayıp, daha sonraki dönemlerdeki aile işlevselliğini de etkilemektedir (Fosco vd., 2016; Koball vd., 2010; Mastekaasa, 2006).

Uzun süreli istismar ve ihmal, bireyin sağlıklı bağlar geliştirme veya sürdürme becerisini kısıtlayabilir (Muenzenmaier vd., 2010) veya olumsuz etkileyebilir (Colman ve Widom, 2004). Whishman'a (2006) göre korku, güvensizlik ve kişilerarası yakınlık konusunda belirsizlik yaşama gibi yakınlık kurma ile ilgili sorunlar çocukluk çağı travmalarından kaynaklanabilir. Kişinin çocuklukta yaşadıkları sonucu güven duygusunun zedelenmesi, ilişkilerde kendini gösteren yaşam boyu sürecek bir etkiye sahip olabilir. Çocukluk çağı travmaları, ilişkide işlevselliği olumsuz etkileyerek, kişinin fiziksel şiddet ve yeniden mağduriyet yaşaması riskini arttırmaya, duygusal olarak ifade etmede sıkıntı yaşamasına ve duygusal kaçınmaya neden olabilir (Whisman, 2006).

Çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi araştırmalarla ortaya konan diğer bir değişken ise güven duygusudur (MacIntosh ve Johnson, 2008). Erken dönem yaşantıları yoluyla, bireyler yetişkinlerden güven duygusunu beklemeyi öğrenirler. Öte yandan, istismar gerçekleştiğinde ise bu güven duygusu hasar görür. İstismar ile ilgili çağrışımlar içselleştirilerek bireyin kendilik imajına olumsuz katkı sağlar. Birey kendisiyle ilgili sevilemez olduğuna dair inançlar geliştirebilir (Paivio ve Pascual-Leone, 2010; Whishman, 2006). Dahası, çocuklukta yaşadıkları istismar ve ihmalin etkisiyle yakın ilişki içinde oldukları kişileri güvenilemez olarak algılayan bireyler, ilişkilerine sakınarak ve kendilerini korumaya yönelik bir tepkisellikle yaklaşabilirler (Wells, 2016). Görgül çalışmalar incelendiğinde, çeşitli araştırmalarda çocukluk çağı travmasının yetişkinlerde güven problemi ile ilişkili olduğu (Davis ve Petretic- Jackson, 2000; Davis vd., 2001) ve güven problemi bildiren kişilerin bildirmeyenlere kıyasla daha fazla çocukluk çağı travması rapor ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile yetişkinlikte flört şiddeti kurbanı (Franklin vd., 2012) ya da faili olma (Wareham vd., 2009) arasındaki ilişki de araştırmalarla ortaya konmuştur. Flört

şiddeti mağdurlarının çoğu (Richards vd., 2017) ve faillerinin pek çoğu (Eriksson ve Mazerolle, 2014; Fang ve Corso, 2007) çocukluk travmasına maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum, alanyazında flört şiddetinin kuşaklararası aktarımı (Franklin ve Kercher, 2012) olarak nitelendirilmektedir. Örneğin, araştırmalar çocukluk çağı fiziksel istismarının yetişkinlikte flört şiddeti ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, alanyazında fiziksel istismar mağdurlarının yetişkinlikte flört şiddetine dahil olmaları ile ilgili birbiriyle çelişen bulgular vardır. Bazı araştırma sonuçlarına göre, çocuklukta fiziksel istismarın ergenlik dönemi ve yetişkinlikte flört şiddeti ile ilişkili olduğuna dair bulgular mevcuttur (Harford vd., 2014; Iverson vd., 2014). Çocukluk döneminde fiziksel istismar mağduru olma, genç yetişkinlik döneminde fiziksel flört şiddeti mağduru olma ile ilişkili bulunmuştur (Iverson vd., 2014). Harford ve diğerleri (2014) tarafından yapılan araştırmada ise çocuklukta fiziksel istismara maruz kalma, romantik partnerleri de içeren, başkalarına karşı saldırgan davranışlar gösterme riskini arttırmaktadır.

Diğer yandan, Lu ve diğerleri (2019) tarafından ergenlerle yapılan bir çalışmada fiziksel istismar ve flört şiddetinin ilişkisinde ruhsal sağlığın aracı rolü incelenmiştir. 864 ergenle yapılan araştırmanın sonuçlarına göre çocuklukta fiziksel istismar ve genç yetişkinlerde flört şiddeti arasında doğrudan bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, travma sonrası stres bozukluğunun aracılığında, fiziksel istismar genç yetişkinlerde flört şiddetini yordamaktadır. Araştırma bulgularına göre, çocukken istismar ve ihmale maruz bırakılan, TSSB olan genç yetişkinlerin flört şiddeti mağduru ya da faili olma ihtimali yüksektir.

Çocuklukta maruz kalınan istismar ve ihmalin ilişkili olduğu bir diğer değişken ilişki kalitesidir. Zamir (2021) çocukluk çağı kötü muamelesi ve ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi ele alan 43 görgül çalışmayı incelemiştir. Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin hem kadın hem de erkeklerde düşük ilişki kalitesi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Larsen ve diğerleri (2011) yaptıkları araştırmada çocukluktaki fiziksel istismarın sıklığının cinsiyet fark etmeksizin bireylerin ilişki kaliteleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dahası, Mullen ve diğerleri (1996), kadınlarda fiziksel istismar ve boşanma oranları arasında bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Colman ve Widom, (2004) ise istismar ya da ihmale uğrayanların diğerlerine oranla daha yüksek ayrılma ya da boşanma oranlarına sahip olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmalar, çocukluk cinsel istismarı ile kişilerarası ilişki kalitesi ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi vurgulamışlardır (Mullen vd., 1994). Dahası, çocukluk döneminde cinsel istismar mağduru olanlar, olmayanlarla kıyaslandığında, daha düşük yakın ilişki kurma ve sürdürme becerisi bildirmişlerdir (Mullen v.d., 1994; Cherlin vd., 2004).

Bir çocukluk çağı istismar türü olan cinsel istismar ve yetişkin dönemindeki etkileri, belki de istismar alanında en çok çalışılan konulardan birisidir. Çocuklukta cinsel istismara maruz bırakılma ile yetişkinlikteki kişilerarası ilişkilerde zorluk yaşama arasındaki ilişki araştırmalarla ortaya konmuştur. Örneğin, çocuklukta cinsel istismara uğrayan yetişkinlerin tekrarlanan cinsel istismar deneyimi (revictimazition) yaşama riskleri yüksektir (Koçtürk ve Bilge, 2017; Lahav, Ginzburg ve Spiegel, 2019). Tekrarlanan cinsel istismar, çocukluk döneminde cinsel istismara maruz bırakılan kişilerin, ergenlik ya da yetişkinlik döneminde yeniden cinsel istismara maruz bırakılmalarıdır. Classen, Palesh ve Aggarwal' e (2005) göre tekrarlanan cinsel istismar deneyimi sıklığı %10- % 69 arasında değişiklik göstermektedir. Ebeveynler arası çatışmanın, fiziksel istismar ve ihmalin, uyumun ve iletişimin az olduğu işlevsiz aile ortamlarının tekrarlanan cinsel istismar deneyimi için önemli risk faktörleri olduğu da belirtilmektedir.

Finkelhor, Hoatling, Lewis ve Smith (1989) 2.626 kişiyle yaptıkları bir araştırmada (1145) kadın ve (1485) erkek katılımcıyla telefon yoluyla cinsel istismar ile ilgili veri toplanmıştır. Kadınların %27'si, erkeklerinse %16'sı çocuklukta cinsel istismara uğradıklarını bildirmişlerdir. Cinsel istismar öyküsü olan kadın ve erkeklerde, olmayanlara oranla daha düşük ilişki doyumu belirtmişlerdir. Plant, Miller ve Plant (2007) ise cinsel istismar öyküsü olan kadınların erkeklerle yaşadıkları ilişkilerde korku ve güven problemi dolayısıyla ilişki doyumu yaşayamadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Dahası, çocukken cinsel istismara maruz bırakılan kadınlar, sosyal olarak izole edilmiş hissettiklerini bildirmişlerdir (Harter, Alexander ve Neimeyer, 1988).

Fiziksel ya da cinsel istismarın kişilerarası ilişkiler üzerindeki uzun süreli etkileri hayli çalışılmış olmasına rağmen (Poole vd., 2018), duygusal kötü muamelenin yakın ilişkiler üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar son 15 yılda artmıştır (Reyome, 2010). Çocukluk çağı duygusal istismarı ve yetişkinlikteki romantik ilişkilerde iyi oluş arasında negatif bir ilişki önceki çalışmalarda tutarlı bir şekilde bildirilmiştir (Cao vd., 2020). Çocuklukta duygusal istismara maruz bırakılan bireylerin ilerleyen yıllarda karşılaştığı, kişilerarası ilişkilerde karşılaştığı başlıca sorunlar; yakın ilişki eksikliği, aşırı duygusal bağlılık, uygunsuz ilişkiler, diğer insanlardan soyutlanma, aşırı itaat ya da pasiflik (Jantz ve McMurray, 2009) olabilmektedir. Duygusal kötü muamele ergenlikte ve yetişkinlikte kişiler arası ilişkilerde zorluklarla ilişkili bulunmaktadır. Ergenlerde ve yetişkinlerde duygusal istismarın yakın ilişkiler üzerindeki etkisine dair çalışmalar 3 başlık altında toplanabilir. Bunlar: yakınlık ve ilişki kalitesi (Cao vd., 2020), eşbağımlılık (codependency) (Reyome vd., 2010) ve flört şiddeti (LoCasio vd., 2018) olarak ele alınmaktadır.

Perry ve diğerleri (2007) tarafından yapılan bir araştırmada 65 evli çiftin çocukluk döneminde yaşadığı duygusal kötü muamele ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Duygusal istismar düşük evlilik doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Öte yandan, DiLillo ve diğerlerinin (2009) yaptığı bir araştırmada ise duygusal istismar ve ihmal mağduru evli erkekler düşük evlilik doyumu bildirirken, evli kadınlar da böyle bir sonuç bildirilmemiştir. Harter'a (1998) göre özellikle duygusal istismar çocukların benlik saygısına zarar vererek, ilerleyen dönemlerde utanç, suçluluk, öfke ve depresyonu artırabilir.

Duygusal istismarın kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkisine dair sıkça çalışılan bir diğer konu ise flört şiddeti/ eşler arası şiddettir. Çocuklukta duygusal istismara maruz kalanların romantik partner şiddeti faili ya da mağduru olma ihtimali üzerine araştırmalar artmaktadır (Berzenki ve Yates, 2010; Reyome, 2010; Zurbriggen vd., 2010). Sappington ve diğerlerinin (1997) 133 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada çocukluk çağı istismarı, flört şiddeti ve psikolojik problem arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre, çocuklukta ebeveynin sözel şiddetine maruz kalma ile flört şiddeti mağduru ya da faili olma arasında güçlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Rich, Gidycz, Warkentin, Loh ve Weiland (2005) kadın üniversite öğrencilerinde flört şiddetini de içeren psikolojik çıktılar ile çocukluk çağı ebeveyn sözel şiddeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sözel şiddeti ölçmek için Straus (1979) tarafından geliştirilen Çatışma Taktikleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulguları, hem anne hem de baba tarafından sözel şiddetin, genç yetişkin kadınlarda flört şiddeti mağduru olmaları ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Çocuklukta duygusal kötü muamele, evlilikte eşler arası şiddetle de ilişkili bulunmuştur (Reyome, 2010).

Araştırmalar, duygusal istismar ve flört şiddeti arasındaki ilişkide doğrudan etkinin yanı sıra başka değişkenler yoluyla dolaylı bir etkiyi de vurgulamaktadırlar. Bell ve Higgins (2015) yaptıkları araştırmada 232 kadın katılımcı ile çocuklukta duygusal istismar ve romantik partner şiddeti arasındaki ilişkide deneyimsel kaçınma ve problem çözmenin birlikte etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre, duygusal istismarın romantik partner mağduru ya da faili olma üzerinde deneyimsel kaçınma ve olumsuz problem çözme yoluyla dolaylı bir etkisi bulunmaktadır. Bulgular, çocukluktaki duygusal istismarın bazı kadınlarda istenmeyen içsel deneyimlerden kaçınmalarına yol açtığını, bunun da onların problem çözme becerilerini olumsuz etkileyerek flört şiddeti riskini arttırabileceğini göstermektedir.

Allen (2011), 268 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada duygusal istismarın katılımcıların öz bildirime dayalı öfkelerini (fiziksel öfke, sözel öfke ve öfke tutumu) anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Ortaya çıkan sonuç duygusal istismar dolayısıyla çocuğun diğer kişilerle olan ilişkilerinde etkili olmayan yöntemleri öğrenmesiyle

açıklanmaktadır. Bu durum kişilerarası ilişkilerinin zayıflamasına ve zaman zaman sözel ya da fiziksel öfkeye dönüşmesine neden olmaktadır.

2.3. Çatışma Çözme Stilleri

Çatışma birbirleriyle ilişki halinde olan iki kişi arasında ortak hedeflerin uyumsuz olarak algılanması sonucu ortaya çıkan iletişim olarak tanımlanmaktadır. Yakın kişilerarası ilişkilerde yaşanılması kaçınılmaz olmakla beraber doğaldır (Dumlao ve Botta, 2000). Çatışma, tüm insan ilişkilerinin ortak bir özelliğidir ve nasıl ele alındığı ilişkinin işleyişi açısından oldukça önemlidir. Öte yandan, çeşitli şekillerde gerçekleşebilen çatışma, yakın ilişkilerde yıkıcı etkilere sahip olabilir (Booth vd., 2001).

Bazı yazarlar çatışma yönetimi veya çözüm becerilerini çatışmanın önemli bir unsuru olarak tanımlamıştır (Collins ve Laursen 1992; Shantz 1987). Bu becerileri kazanmak çok önemlidir, çünkü gençlerin hayatında ilişkiler giderek daha önemli hale gelmektedir (Adams ve Laursen, 2001) ve çatışmayı yönetmek bir ilişkinin istikrarlı ve tatmin edici olup olmayacağını belirleyecektir (Stanley vd., 2002). Ayrıca, çatışmalar insan gelişimi için mutlaka zararlı değildir. Çatışmaların gerçekleştiği ilişki ve çatışmaların ele alınış biçimi, çatışmaların kendilerinden daha önemli olabilir (Adams ve Laursen 2007; Branje vd., 2009; Busby ve Yao Chiu, 2017).

Çatışmanın çözümünde, bireyin duruma yaklaşımı son derece önemlidir. Bazıları yapıcı bir çatışma çözme yöntemi kullanırken, bazıları da yıkıcı bir çatışma çözme yöntemi kullanabilir (Deutsch, 1994; Paquette vd., 2020). Burton (1990), çatışmaları yıkıcı bir şekilde çözme sürecinin, bir kişi ya da grubun, isteklerini ve gereksinimlerini kabul ettirmek için bir başkasını ikna etmeye çalıştığında gerçekleştiğini belirtmiştir. Yapıcı çatışma çözümü ise, her iki tarafın çıkarlarının korunduğu, isteklerinin kabul edildiği, ilişkilerin güçlendirildiği ve her iki tarafın da kazanacağı bir anlaşmaya varılmasını içerir (Burton, 1990). İlişki için yapıcı sonuçlar, yalnızca tarafların iş birliği içinde olduğu bir çatışma çözümü sürecinde sağlanabilir (Deutsch, 1994; Zacchilli vd., 2009). Çatışma çözme yöntemleri farklı kuram ve modeller tarafından çeşitli kategoriler altında ele alınmıştır.

Gottman'a (1993) göre, insanlar farklı stillerle iletişim kurar ve bunlar aracılığıyla anlaşmazlıkları çözer. Bu tarzların ilişkilerin kalitesi ve süresi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Gottman çatışma stillerini dört kategoride ele alır: Kaçınmacı *(avoidant),* doğrulayıcı (*validating*), istikrarsız/ değişken *(volatile)*ve muhalif (*hostile*). Kaçınmacı bireyler, farklılıklardan ziyade ortak zemini vurgulamaya daha çok odaklanırlar. Sorunları aktif bir

şekilde tartışmak yerine, sorunları çözmek için beklemeyi ve işlerin kendi başlarına hallolmasını tercih ederler. Olumlu veya olumsuz duyguları ifade etmedikleri gibi karşılarındaki kişileri ikna etme çabası gütmezler.

Doğrulayıcı stili kullananlar, sakin bir şekilde üzerinde çatışma yaşanan konu hakkında tartışmaya girerler. Karşılarındaki kişileri empati yoluyla dinlemeye ve anlamaya çalışırlar. Öte yandan, genellikle kendi bakış açılarına sıkı sıkıya bağlıdırlar. Yine de karşılarındaki kişilerin bakış açısına önem verirler. *İstikrarsız* bir çatışma stiline bağlı olanlar ise, sorunları güçlü bir şekilde tartışırken, karşılarındakine kendi bakış açılarını kabul ettirmek için uğraşırlar. Ve bu sepeble de dinlemek yerine daha fazla kendi söyleyeceklerine odaklanırlar (Gottman, 1993). *Düşmanca/muhalif* bir yaklaşımla çatışmayı ele alanlar, eleştiri ve savunmayla çatışmaya girerler. Karşılarındaki kişilerin yanlışlarını daha fazla vurgulama eğiliminde olurlar. Yargılayıcı bir ses tonu ve yüz ifadesi kullandıkları için de, çoğunlukla karşı tarafın karşı saldırısına maruz kalırlar. İlk üç çatışma stili işlevsel olabilirken, sonuncusu çoğunlukla tatmin edici ilişkilerle ilişkilendirilemez (Gottman, 1999).

Kurdek (1994) ise çatışma çözme stillerini dört kategori altında ele almıştır: *olumlu problem çözme, çatışmaya girme, iletişimi kesme ve uyum gösterme.* Olumlu problem çözme stili, sorunu sakin bir şekilde tartışmayı, çözüm odaklı olmayı ve ödünler vererek anlaşmaya varmayı içeren bir yaklaşımdır. Çatışmaya girme; çatışma yaşanan kişiye kişisel olarak saldırmayı ve tartışırken kontrolü kaybetmeyi içerir. İletişimi kesme; çatışma yaşanan kişiyi görmezden gelerek, tartışmaya girmeyi ya da daha fazla tartışmayı istememe davranışlarını içerir. Uyum gösterme ise; kişinin kendi durumunu savunmaya girmemesini ve karşı tarafın talep ve görüşlerine direnmemesini içeren davranışlarla şekillenir.

Bu çalışmada ise, çatışma çözme biçimlerini ölçmek için geliştirilen ilk ölçeklerden birisi olan Johnson ve Johnson (1981) tarafından geliştirilip 2008 yılında son halini alan, Karadağ ve Tosun (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek, bireyin çatışma esnasında başa çıkmak için kullandığı çatışma eylem biçimlerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek, kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı ve karşı koyucu olmak üzere beş alt boyuttan oluşmakta, dolayısıyla çatışma çözmeyi beş kategoride ele almaktadır. Karadağ ve Tosun (2014) tarafından bu 5 çatışma stili şu şekilde özetlenmiştir:

> (*i*) Kaçınmacı [Çatışma sırasında umutsuz olduğuna inanarak, amaçları ve ilişkiyi kesme eylemi], (*ii*) Zorlayıcı [Çatışma sırasında aşırı yüke karşı çıkarak, amaçları ilişkilerden daha fazla önemseme eylemi] (*iii*) Kolaylaştırıcı [Çatışma sırasında ilişkileri korumak amacıyla çatışma ortamından ayrılma eylemi] (*iv*) Uzlaştırmacı [Çatışma sırasında amaçlarla ve ilişkilerle uyum içerisinde ortak bir yol bulmak için çaba harcama eylemi] ve (*v*) Karşı

Koyucu [Çatışma sırasında amaçlara ve ilişkilere değer vererek, çatışmanın yararını görme, kendisine ve karşı taraftaki bireylere yararlı olacak çözümler araştırma eylem tarzı].

2.3.1. Yakın İlişkiler ve Çatışma Çözme Stilleri

Aile ve arkadaş ortamları ergenlerin ve genç yetişkinlerin çatışma çözme stillerini deneyebileceği ve öğrenebileceği önemli ortamlardır. Etkili çatışma çözme yöntemlerinin öğrenilmesi için aile ortamının temel teşkil ettiğini ileri süren pek çok kuram vardır (Parke ve Buriel, 2006). Dahası, Bağlanma kuramına göre, ergenler ebeveynleriyle aralarındaki ilişkileri temel alarak içsel çalışma modelleri geliştirler. Bu ilişki modellerini ise, arkadaşları ile kuracakları ilişkileri anlamak ve oluşturmak için kullanırlar. (Bowlby, 2012)

Sosyal problem çözme yaklaşımına göre (Chang vd., 2004) ise bir yakın ilişkide kullanılan çatışma çözme örüntüleri başka bir yakın ilişkide kullanılanla benzerlik ve tutarlık göstermektedir. Bir ilişkide kullanılan çatışma örüntüleri diğeri için model olabilmektedir. Dahası, kuşaklararası aktarım perspektifine göre, çatışma esnasındaki davranış biçimleri kişinin gelişimsel geçmişinden kaynaklanır (Barahal vd., 1981). Örneğin, köken ailede kullanılan çatışma çözme stratejileri (Reese-Weber ve Bartle –Haring, 1998) ya da ebeveynler arasında kullanılan çatışma çözme stratejileri (Simon ve Furman, 2010) geç ergenlerin romantik ilişkilerindeki çatışma çözme stratejilerini yordamaktadır. Ayrıca yine aile içi iletişim biçimleri de genç yetişkinlerin babaları ile çatışmalarda kullandıkları çatışma çözme stili ile ilişkilidir (Dumlao ve Botta, 2009).

Van Doorn ve diğerleri (2011) yaptıkları araştırmada çatışma çözme stillerinin yayılma etkisinden bahsederler. Araştırmaları, ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerinde kullanılan ve öğrenilen çatışma çözme stillerinin arkadaş ilişkilerine yayılacağı hipotezine dayanmaktadır. 3 yıl arayla boylamsal olarak gerçekleştirilen çalışmaya, 559 erken ergen (M = 13.42) ve 327 orta ergen (M= 17.67) katılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için, Kurdek (2007) tarafından geliştirilen Çatışma Çözme Stilleri Envanteri kullanılmıştır. Kurdek çatışma çözme stilleri yapıcı (olumlu problem çözme), ve yıkıcı (çatışmaya girme, geri çekilme ve uyum sağlama) olmak üzere iki kategoride değerlendirmiştir. Van Doorn ve diğerlerinin (2011) araştırma bulgularına göre, ergenlerin ebeveynleri ile ilişkilerinde kullandıkları çatışma çözme stilleri, akranlarıyla kullandıkları çatışma çözme stilleriyle ilişkilidir. Araştırmada ayrıca her iki yaş grubu içinde geri çekilme stilinin yayılma etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geri çekilme stilini uygulamak için özel bir beceriye ihtiyaç duyulmamaktadır. Ergenler bu stilin bir tarafla (ebeveyn ya da arkadaş) işe yaradığını, en azından kısa vadede, gördüğünde diğer ilişkilerinde de kullanma eğiliminde olmaktadır.

Gonzalez-Ortega ve diğerleri (2021) tarafından yapılan bir araştırmada yetişkin bağlanma stilleri, çatışma çözme stilleri ve ilişki kalitesi arasındaki ilişki Yakın İlişkilerde Yaşantılar- Kısa Formu ve Çatışma Çözme Stilleri Envanteri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma verileri 405 heteroseksüel çiftten toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, kaçınma ve çatışmaya girme çatışma stilleri, kaçıngan bağlanma ve kaygılı bağlanma stilleri ile daha yüksek ilişkiye sahiptir. Kaygılı ve kaçıngan bağlanan katılımcılar daha yüksek işlevsiz çatışma stilleri ve daha düşük ilişki kalitesi bildirmişlerdir.

Genç yetişkinlik döneminde romantik ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri sürdürmeyi öğrenmek önemli bir gelişimsel görevdir (Furman ve Buhermester, 1992) ve romantik ilişkilerde de çatışmalar kaçınılmazdır (Paquette vd., 2020). Romantik ilişkiler açısından etkili çatışma çözme yöntemleri hayatidir ve ilişki doyumu gibi kişilerarası ve kişisel olumlu sonuçlarla ilişkilidir (Creasey ve Hesson- McInnis, 2001). Gotman (1994)'a göre etkili çatışma çözme yöntemleri olmazsa, ilişkilerin sonlanma ihtimali artmaktadır. Araştırmalar, bireyin kişilerarası ilişkilerindeki anlaşmazlıkları etkili bir şekilde çözme becerisinin hem ailevi hem bireysel faktörlerden etkilenebileceğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, yakın ilişkilerde ortak bir sorun üzerinde birlikte problem çözme bireylerin sıklıkla karışılacakları bir durumdur. Öte yandan, etkili bir çatışma çözme yaklaşımı ilişkide yakınlığı ve uyumu sürdürmek için (Overall ve Simpson, 2013) temel bir kaynak olabileceği gibi işlevsiz çatışma çözme yaklaşımları ilişkide işlevselliği (Overall ve Fletcher, 2010) bozabilmektedir.

BÖLÜM III. YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın deseni, nicel aşamaya ilişkin araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması; nitel aşamaya ilişkin araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma süreci, verilerin analiz ve yorumlanması, nitel verilerin çözümlenmesine yönelik bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni: Karma Yöntem Araştırması

Bu çalışmada, araştırma sorularının daha iyi anlaşılması ve sonuçların bütüncül bir şekilde ortaya konması için karma yöntem araştırma deseni kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması hem nicel hem de nitel verinin toplanmasını, analizini ve de bütünleştirilmesini içeren bir araştırma yöntemidir. Nitel ve nicel veri, birbirinin üzerine inşa edilerek ya da biri diğerinin içerisine yerleştirerek kullanılır. Nitel ya da nicel veri türlerinden hangisine ağırlık verileceği, araştırmanın vurgusuna göre değişir (Creswell ve Plano Clark, 2015).

Bir karma yöntem araştırma deseninde bulunması gereken özellikleri Creswell (2011) şu şekilde özetlemektedir: araştırma deseninin neden seçildiğine dair bir açıklama, nitel ve nicel verilerin toplanması, nitel mi yoksa nicel ağırlıklı mı olacağı, sıralamanın nasıl olacağı, veri analizi için bir desen seçilmesi ve sürecin diyagramla gösterilmesi.

Creswell (2011) bir araştırmada neden karma araştırma deseninin seçildiğine dair farklı açıklamalar yapılabileceğinden bahseder. Örneğin, nitel olarak elde edilen verileri test etmek için ikinci aşamada nicel veriler toplanabilir. Ya da araştırmacı nicel olarak elde edilen istatistiki verileri daha detaylı olarak ele alıp açıklamak isteyebilir. Öte yandan, Greene, Caracelli ve Graham (1989) bir araştırmada karma yöntem araştırma deseninin kullanılma amaçlarını beş kategoride incelemiştir. Bu incelemeye göre bir karma yöntem araştırmasında, veri çeşitlemesi, tamamlayıcılık, geliştirme, başlatma ve genişletme amaçlarından birisini gerçekleştirmek için nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılır.

Veri çeşitlemesi: nitel ve nicel yöntemler sonucu elde edilen bulguların doğrulanmasını ve uygunluğunu araştırmayı amaçlar. *Tamamlayıcılık*: Bir fenomenin farklı ama örtüşen yanlarını incelemek için nitel ve nicel verinin toplanmasını içerir. Nicel ya da nitel verilerden elde edilen sonuçlardan birisinin diğerinden elde edilen sonuçları güçlendirmesini ya da detaylandırmasına dayanır. *Geliştirme:* nicel ya da nitel veriden elde edilen sonuçların diğer yöntemi geliştirmek ya da bilgilendirmek üzere kullanılmasına dayanır (Greene vd., 1989). Örneğin, katılımcıların belli bir konu hakkındaki sorunlarına ilişkin nicel bir ölçme aracının, bu sorunlarla ilgili daha derinlemesine görüşmeler yapmak için amaçlı bir örneklem oluşturmak

için kullanılması. *Başlatma:* nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanılması ile çelişkilerin ortaya çıkarılması amacına dayanır. Nicel ya da nitel yöntemin soru ve sonuçlarına bakarak diğer yöntemin sorularının ya da sonuçlarının düzenlenmesini içerir. *Genişletme:* daha çok program değerlendirmelerinde bu amaç doğrultusunda karma yöntemler kullanılabilir. Program süreçlerini değerlendirmek için nitel yöntemler kullanılırken, program sonuçları için nicel yöntemler kullanılabilir (Greene vd., 1989).

Karma yöntem araştırmalarının amaçlarından bahsettikten sonra, farklı türde karma araştırmaları incelemek faydalı olacaktır. Creswell (2011) eğitim araştırmalarında en çok kullanılan karma yöntem araştırmalarının 6 desenden oluştuğunu ileri sürer. Aşağıdaki şekilde eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılan 6 karma araştırma deseni incelenmiştir.

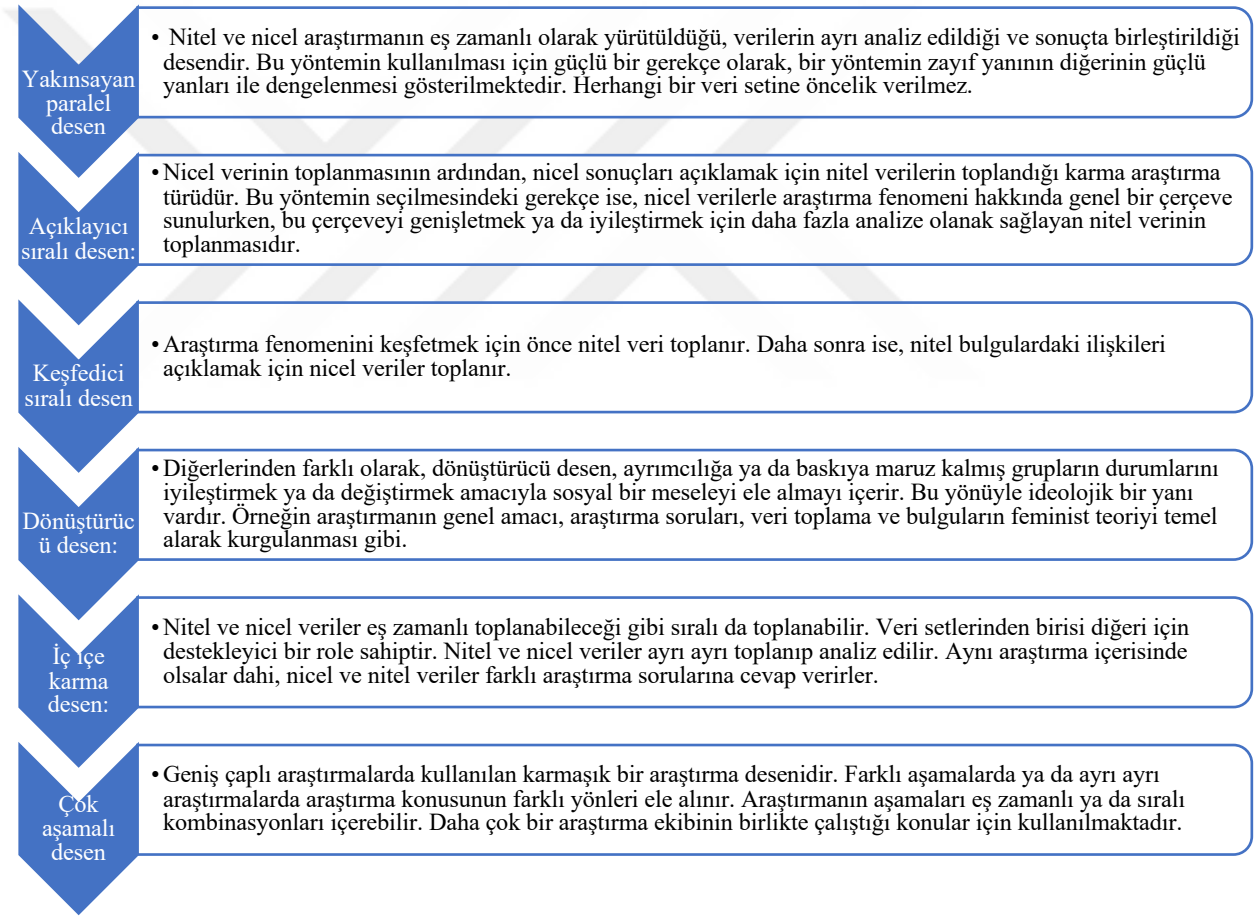

Şekil 3: Karma Yöntem Araştırma Desenleri

Araştırma deseninin seçilmesinde yukarıda bahsedilen Creswell (2011) tarafından ileri sürülen gerekçeler ve Greene vd. (1989) tarafından ele alınan karma desen araştırma amaçları göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda nitel ve nicel verilerin ardışık olarak toplanacağı, verilerin analizlerinin birbirinden ayrı gerçekleştirileceği, nitel verilerin nicel verilerin ortaya

koyduğu genel resmi genişleterek açıklayacağı gerekçeleri ile açıklayıcı sıralı karma yöntem araştırması seçilmiştir.

3.1.1. Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırması

Bu araştırmada karma yöntem araştırma desenlerinden açıklayıcı sıralı karma yöntem araştırması kullanılmıştır. Şekil 4'de görüldüğü gibi, iki basamakta yürütülen açıklayıcı sıralı desende birinci basamakta nicel veriler toplanır ve analiz edilir. Nicel aşamada elde edilen bulguları daha ileri düzeyde anlamak için nitel aşama gerçekleştirilir (Creswell, 2011). Açıklayıcı sıralı karma yöntem araştırmasında, nicel bulgularda ortaya çıkan önemli sonuçlar, aşırı sonuçlar ya da beklenmedik sonuçlar nitel çalışmada ele alınıp açıklanabilir (Morse, 1991). Açıklayıcı sıralı karma yöntem araştırmasında, nicel veri toplanıp aşırı sonuçlar belirlendikten sonra, nitel veri toplanarak bu aşırı sonuçların özellikleri açıklanabilir. Ya da bir değişken üzerinden iki farklı gruptan nicel veri toplanır, daha sonra ise nitel görüşmeler yoluyla bu farklılıkların ortaya çıkma nedenleri keşfedilebilir (Creswell, 2011).

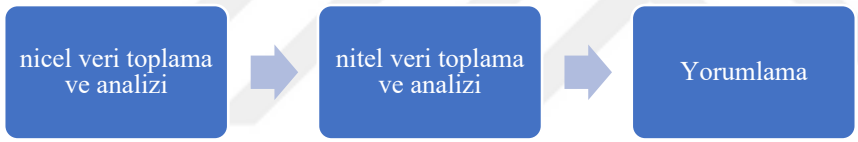

Şekil 4: Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırması

3.1.2. Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Araştırmasında Örneklem

Karma yöntem araştırmalarına dair pek çok kaynak bulunmasına, karma yöntemlerde örnekleme kararlarının ise daha karmaşık olmasına rağmen, karma yöntemlerde örneklemeye dair pek fazla kaynak bulunmamaktadır (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). Karma yöntem araştırmaları için Collins ve diğerleri (2007) örnekleme tasarımı için iki öğeye dikkat etmek gerektiğini belirtirler: örnekleme şeması ve örneklem büyüklüğü. Örnekleme şeması, örneklemde yer alacak kişilerin ya da grupların seçiminde kullanılacak stratejileri ifade eder. Örneklemde yer alacak kişilerin belirlenmesi için, Onwuegbuzie ve Collins (2007) iki boyutlu bir model önermektedir. Bu ikili modelde, karma yöntem örnekleme tasarımını yaparken araştırmacı a) zamanlamaya b) nicel ve nitel örneklemin ilişkisine dikkat etmelidir. Zamanlama ile ilgili boyut, nitel ve nicel örneklemenin ardışık olarak mı yoksa eş zamanlı mı oluşturulduğu

ile ilgilidir. Bu çalışmada, sıralı örnekleme yöntemi tercih edilmiş olup, nicel örneklemden veri toplandıktan sonra, katılımcıların içinden belirlenen ölçüte göre nitel katılımcı grubu oluşturulmuştur. Karma bir araştırmada nitel ve nicel aşamanın örneklemleri arasındaki ilişki ise, özdeş, paralel, iç içe veya çok düzeyli olabilir. Bu çalışmada, nitel ve nicel örneklemlerin arasındaki ilişki içiçe olarak nitelendirilebilir. Nicel ve nitel örneklemleri arasında iç içe bir ilişkinin olması demek, araştırmanın örneğin nitel aşaması için seçilen katılımcılarının, nicel örneklemin bir alt kümesinden oluşması anlamına gelir.

Karma bir araştırmada, araştırmacı nitel ve nicel aşamalar için örneklemi nasıl belirleyeceğine karar verirken, uygun örneklem büyüklüğü ve çalışma grubunu da belirlemelidir. Örnekleme yöntemi kadar, büyüklüğü de dikkat edilmesi gereken bir konudur (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). Araştırmanın nicel kısmında örneklem büyüklüğü belirlenirken, Onwuegbuzie ve diğerlerinin (2004) önerileri dikkate alınmıştır. Buna göre, ilişkisel çalışmalarda tek kuyruk testlerinin yapılacağı hipotezler için en az 64, çift kuyruk testlerinin yapılacağı hipotezler için en az 84 kişi örnekleme dahil edilmelidir. Nitel aşamada ise katılımcı sayısının ne kadar olması gerektiğine dair farklı görüşler mevcuttur. Creswell ve Poth'a (2016) göre çalışma grubu 10 kişi ve daha az olabileceği gibi Morse'a (1994) göre katılmcı grubu 6 kişiden oluşabilir.

Araştırmanın nicel aşamasında, kümeleme örnekleme yöntemi ile araştırmaya 617 genç yetişkin dahil edilmiştir. Nitel aşamada ise, ölçüt örneklem yöntemi kullanılmış ve çalışma grubu 10 genç yetişkinden oluşturulmuştur. Araştırmanın katılımcıları, yaşları 18-35 arası değişen ve Marmara Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Harran Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesinde eğitim gören toplam 617 genç yetişkinden oluşmuştur. Nicel aşamada uygulanan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinden 45 puan üzerinde alan ve gönüllü olan genç yetişkinler nitel aşamada görüşmelere dahil edilmiştir.

3.2. Nicel Aşama

Karma araştırma deseninde gerçekleştirilen bu çalışmanın ilk aşaması ilişkisel tarama modeli ile kurgulanan nicel aşamadan oluşmaktadır. Genç yetişkinlerin çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantıları, çatışma çözme stilleri ve yetişkinlikte yakın ilişki deneyimleri arasındaki ilişkileri incelemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel tarama araştırmaları iki veya daha fazla değişkenin arasında birlikte değişimin olup olmadığını ve varsa bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar. İstatistiki analizler

sonucu ilişkinin miktarı belirlenir. İlişkisel tarama araştırmalarında değişkenlere herhangi bir müdahalede bulunulmaz. Kesin neden- sonuç ilişkileri kurulmamakla beraber, değişkenler arasında bir neden-sonuç olabileceği ihtimalini ortaya koyar (Büyüköztürk, 2016).

3.2.1. Örneklem

Çalışmanın örneklemi çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Öncelikle olasılık temelli olmayan örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi sonrasında ise kolayda örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, amaçlı örnekleme türlerinden birisidir. Collins ve diğerlerine (2007) göre, maksimum çeşitlilik örnekleme, örneklemin çalışılan konu ile ilgili farklı bakış açılarını içermek için, kendi içinde benzeşik ama farklı grup, kurum ya da bireylerden oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda, Türkiye'nin farklı bölgelerinden üniversitelerin öğrencilerini seçerek temsil düzeylerini artırmak için her bölgeden bir üniversite seçmeye özen gösterilmiştir. Örnekleme için farklı bölgelerden üniversitelerin yanı sıra devlet – vakıf üniversitelerinin temsil edilmesine de özen gösterilmiştir. Türkiye'deki üniversiteler arasından, Marmara Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Harran Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi seçilmiştir. Kolayda örnekleme ise erişilmesi kolay ve katılmaya gönüllü olan kişilerin araştırmaya dahil edilmesiyle gerçekleştirilir (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). Yukarıda adı geçen üniversiteler seçildikten sonra, üniversitelerdeki akademisyenlerle iletişime geçilmiş ve çalışmaya yardımcı olmayı kabul edenlerle devam edilmiştir. Bu aşamalardan sonra, ulaşılabilen sınıflardaki öğrencilerden çalışmaya gönüllü olanlar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma için 680 genç yetişkine ulaşılmış fakat analizlere başlamadan önce, eksik yahut rastgele doldurulmuş formlar çıkarıldığında veri setinde 655 kişi kalmıştır.

Genç yetişkinlerin örneklem grubuna dahil edilmesi için Havighurst'un genç yetişkin tanımı dikkate alınarak, 18-35 yaş arasındaki katılımcılar dahil edilmiştir. Örneklem grubunun yaş ortalaması ($\bar{x}$) ise 22 olarak tespit edilmiştir.

Demografik bilgiler öğrencilerin yaş, cinsiyet, ebeveyn beraberlik, algılanan aile gelir durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan anne ilişki, algılanan baba ilişki, son iki yılda ruhsal problem değişkenlerini içermektedir. Tablo 2 ve Tablo 3'de örnekleme dair demografik bilgilerin frekans ve yüzdelik değerlerine yer verilmiştir. Çalışmada katılımcıların yaş aralığı 18 ile 35 arasında değişmektedir (M=22, SD=3,16). Örneklemin neredeyse dörtte

üçü kadın (n= 448; %72,6) öğrencilerden ve dörtte biri erkek (n=169; %27,4) öğrencilerden oluşmaktadır. Ebeveyn birliktelik durumuna bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun ebeveynleri birlikte (n= 551; %89,3) olarak bildirmişlerdir. Boşanmış ebeveyn sayısı (n= 32; %5,2) iken, annesi ölü olan (n=8; %1,3) ve baba ölü olan (n=26; %4,2) oldukça az öğrenci vardır. Algılanan aile gelir durumuna bakıldığında, öğrencilerin farklı gelir düzeylerine yayıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin çok azı alt gelir düzeyi (n= 7; %1,1), bir kısmı orta altı gelir düzeyi (n= 58; %9,4), büyük bir çoğunluğu orta gelir düzeyi (n= 444; %72), bir kısmı orta üstü (n= 100; %16,2) ve çok az bir kısmı da üst gelir düzeyi (n=6; %1) bildirmiştir. Anne eğitim düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğun ilkokul mezunu olduğu (n= 275, %44,6), geri kalanların dağılımı ise sırayla lise (n=120, %19,4), ortaokul (n= 97, %15,7), üniversite ve üstü (n= 45, %7,3), okur yazar (n=40, %6,5) ve okuma yazma bilmiyor (n=39, %6,3) olarak karşımıza çıkmaktadır. Babalarının eğitim durumuna bakıldığında ise, yine en fazla ilkokul mezunu (n=204, %33,1) ve sırayla lise (n=152, 24,6), üniversite ve üstü (n=129, %20,9), ortaokul (n=105; %17), okur yazar (n=20; %3,2) ve okuma yazma bilmiyor (n= 6; %1) olarak dağılım göstermektedir.

Genç yetişkinlerin anne ve babaları ile ilişkilerini nasıl algıladıklarına dair değişkenlere bakıldığında; katılımcıların büyük çoğunluğu anne (n= 568; %92,1) ve babaları (n=508; %82,3) ile yakın bir ilişki içinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı anneleri ile soğuk (n= 16; %2,6), ilgisiz (n=8; 1,3) ve gergin (n=24; %3,9) bir ilişki içinde olduklarını bildirmişlerdir. Baba ile olumsuz bir ilişki bildirenlerin ise daha fazla soğuk bir ilişki bildirdikleri görülmektedir. Buna göre genç yetişkinler tarafından babayla algılanan ilişki, soğuk (n=65; %10,5), ilgisiz (n=28; %4,5) ve gergin (n=16; %2,6) olarak bildirilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**N**	**%**
Cinsiyet	Kadın	448	72,6
	Erkek	169	27,4
Ebeveyn Beraberlik	Beraber	551	89,3
	Boşanmış	32	5,2
	Anne Ölü	8	1,3
	Baba Ölü	26	4,2
Algılanan aile gelir durumu	Alt	7	1,1
	Orta altı	58	9,4
	Orta	444	72
	Orta Üstü	100	16,2
	Üst	6	1
Anne eğitim durumu	Okuma yazma bilmiyor	39	6,3
	Okur yazar	40	6,5
	İlkokul	275	44,6
	Ortaokul	97	15,7
	Lise	120	19,4
	Üniversite ve üstü	45	7,3
Baba eğitim durumu	Okuma yazma bilmiyor	6	1,0
	Okur yazar	20	3,2
	İlkokul	204	33,1
	Ortaokul	105	17,0
	Lise	152	24,6
	Üniversite ve üstü	129	20,9
Anne ile İlişki	Yakın ve sıcak	568	92,1
	Soğuk	16	2,6
	İlgisiz	8	1,3
	Gergin	24	3,9
Baba ile ilişki	Yakın ve sıcak	508	82,3
	Soğuk	65	10,5
	İlgisiz	28	4,5
	Gergin	16	2,6

Tablo.3. Yaş Değişkenine İlişkin Minimum Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişken	$\tilde{x}$	***SS***	***Min.***	***Max.***
Yaş	22	3,16	18	35

3.2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri, Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği ve Çok Boyutlu İlişki Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

3.2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu (Ek-1), araştırmanın bağımsız değişkenleri olan verileri toplamak için kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu; öğrencilerin cinsiyet, yaş, eğitim gördükleri üniversite, bölüm, kardeş sayıları, kardeşler arasındaki sıraları, anne-babalarının beraberlik durumları, aile gelir durumunu nasıl algıladıkları, anne eğitim düzeyleri, baba eğitim düzeyleri, annelerinin çalışma durumu, babalarının çalışma durumu, anneleri ile ilişkilerini nasıl algıladıkları, babaları ile ilişkilerini nasıl algıladıkları, son iki yılda ruhsal bir rahatsızlık geçirip geçirmedikleri ve geçirdilerse aldıkları tedavi türü sorularını içermektedir.

3.2.2.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Bernstein, Fink, Handelsman ve Foote (1994) tarafından geliştirilen Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, 20 yaşından önce gerçekleşen istismar ve ihmal yaşantılarını geriye dönük ve niceliksel olarak değerlendiren bir ölçme aracıdır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek kullanılarak, çocukluk çağı cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı ile duygusal ve fiziksel ihmalini konu alan beş, alt puan ve bunların toplamından meydana gelen toplam puan elde edilmektedir (Şar vd., 2012).

Ölçek Likert tarzı 5 dereceli (1: Hiçbir zaman- 5: Çok Sık) 28 maddeden oluşmaktadır. Türkçe ölçeğin güvenilirlik analizinde Cronbach alfa değeri .93 ve Gutmann yarım test katsayısı .97 bulunmuştur. Test-tekrar test analizi iki hafta ara ile yapılmıştır ve toplam puan için korelasyon katsayısı .90 ($p<.0001$, $N=48$) bulunmuştur. Alt puanlar için korelasyon katsayıları ise duygusal istismarda .90 ($p=.001$), duygusal ihmalde .85 ($p<0,001$), fiziksel istismarda .90 ($p<.001$), cinsel istismarda .73 ($p<.001$) ve fiziksel ihmalde .71 ($p<.001$) olarak hesaplanmıştır.

3.2.2.3. Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği

Johnson ve Johnson (1981) tarafından geliştirilen *Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği* [*Identify Conflict Style Scale*] birçok kez revize edilmiş ve son haline Johnson ve Johnson (2008) tarafından yapılan revize ile ulaşılmıştır. Ölçek çatışma esnasında bireyin kullandığı baş etme eylem tarzını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Karadağ ve Tosun (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5 alt ölçekten (Kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı ve karşı koyucu) oluşmaktadır ve ölçek kullanılarak bu alt ölçeklere ait puanlar elde edilmektedir. Bu alt boyutlar: "(*i*) Kaçınmacı [Çatışma sırasında umutsuz olduğuna

inanarak, amaçları ve ilişkiyi kesme eylemi], (*ii*) Zorlayıcı [Çatışma sırasında aşırı yüke karşı çıkarak, amaçları ilişkilerden daha fazla önemseme eylemi] (*iii*) Kolaylaştırıcı [Çatışma sırasında ilişkileri korumak amacıyla çatışma ortamından ayrılma eylemi] (*iv*) Uzlaştırmacı [Çatışma sırasında amaçlarla ve ilişkilerle uyum içerisinde ortak bir yol bulmak için çaba harcama eylemi] ve (*v*) Karşı Koyucu [Çatışma sırasında amaçlara ve ilişkilere değer vererek, çatışmanın yararını görme, kendisine ve karşı taraftaki bireylere yararlı olacak çözümler araştırma eylem tarzı].” (Karadağ ve Tosun, 2014). Ölçeğin toplam puanı yoktur.

Ölçek Likert tarzı 5 dereceli (1: Asla böyle davranmam- 5: Çoğunlukla böyle davranırım) 35 maddeden oluşmaktadır. Türkçe ölçeğin güvenirlik analizinde iç tutarlık, yarımlar yöntemi ve test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. İç tutarlık analizinde, Cronbach alfa değeri alt ölçeklerde .72 ile .79 arasında bulunmuştur. Gutmann yarım test katsayısı alt ölçeklerde .71 ile .81 arasında değişmektedir. Test-tekrar test analizi iki hafta ara ile yapılmıştır ve korelasyon kat sayıları .68 ile .86 arasında değişmektedir. Alt puanlar için korelasyon katsayıları kaçınmacı .85 ($p<.01$), zorlayıcı .77 ($p<.01$), kolaylaştırıcı .81 ($p<.01$), uzlaştırmacı .68 ($p<.01$) ve karşı koyucu .86 ($p<.01$) olarak hesaplanmıştır (Karadağ ve Tosun, 2014)

3.2.2.4 Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ)

Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ) (Multidimensional Relationship Questionnaire) Snell, Schicke ve Arbeiter (2002) tarafından yakın ilişkilerle ilgili çeşitli psikolojik eğilimleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Büyükşahin (2005) tarafından yapılmıştır. Türkçe ölçek kullanılarak, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/ kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü olmak üzere 8 alt puan elde edilmektedir (Büyükşahin, 2005).

Ölçek 5 basamaklı Likert tipi (1: Benim için hiç uygun değil- 5: Benim için çok uygun) bir ölçektir ve 53 maddeden oluşmaktadır. Güvenirlik analizi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, iki yarım güvenirliği ve test- tekrar test analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlerde, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .73 ile .91 arasında bulunmuştur. Test tekrar test 15 gün arayla uygulanmıştır ve güvenirlik katsayısı .80 olarak bulunmuştur. İki yarım güvenirlik katsayıları ise .72 ve .90 arasında değişmektedir (Büyükşahin, 2005).

3.2.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda genç yetişkinlere ulaşmak için pek çok devlet ve vakıf üniversitesi ile iletişime geçilmiş ve onay alınan üniversite ve bölümlerden veriler toplanmıştır. Verilerin toplanma aşamasında hocalar aksi bir talepte bulunmadıkça, uygulama esnasında ders salonunda hazır bulunmaya gayret gösterilmiştir. Ölçek bataryaları dağıtıldıktan sonra,

araştırmanın amacı açıklanmış, ölçeklerle ilgili gelen sorular yanıtlanmıştır. Elde edilen verilerin doktora tez kapsamında kullanılacağı bildirilmiştir. Ölçeklerin cevaplanma süresinin 30 dakika civarı sürdüğü gözlenmiş ve toplam 680 öğrenciden veri toplanmıştır.

3.2.4.Verilerin analiz edilmesi

Yapılan incelemelerde bazı ölçeklerin rastgele doldurulduğu ve bazılarının da boş bırakılan yerleri olduğu tespit edilmiştir. Bu şekilde 25 genç yetişkine ait ölçek analizlere dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, 655 genç yetişkine ait veriyle analizlere devam edilmesi kararı alınmıştır. Araştırma amacına yönelik analizlere geçmeden önce, normallik testlerine bakılmış ve uç değerlerin olup olmadığı incelenmiştir.

Uç değerleri belirlemek için, veri setindeki her bir değişken için standartlaştırılmış z skorları hesaplanmıştır. Tabachnick ve Fidell' e (2013) göre; -3.29 ve +3.29 değerleri arasında bulunmayan değerler uç değerler ve normalliği bozan değerler olarak kabul edilir. Uç değer analizine göre, 38 katılımcıya ait veri -3.29 ve +3.29 değerleri arasında bulunmadığı için veri setinden çıkartılmıştır. Böylece, ileri analizler için 617 genç yetişkine ait veri kalmıştır.
Normallik varsayımını kontrol etmek için araştırmadaki her bir değişken için Çarpıklık ve Basıklık değerlerine bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin -3 ve +3 arasında olması, Univariate normallik varsayımının kabul edilmesi için yeterlidir. Bu çalışmada ise, araştırma değişkenlerinin çarpıklık değerlerinin -0,77 ile 0,46 arasında ve basıklık değerlerinin -0,67 ile 0,24 arasında değiştiği görülmektedir.

Verilerin analizleri SPSS 22 paket programı yardımıyla yapılmıştır ve analizler sonucu bulunan bulgular dikkate alınarak tablolaştırılmıştır. Araştırmanın amacı olan çocukluk çağı travması, çatışma eylem stilleri ve yakın ilişki deneyimleri arasındaki ilişkinin incelenmesine geçmeden önce, elde edilen demografik bilgiler ile araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin parametrik testler yapılmıştır. Bu doğrultuda, bağımsız gruplar t testi ve betimsel istatistiklere yönelik analizler gerçekleştirilmiştir.
Daha sonra ise çocukluk çağı travması, çatışma eylem stilleri ve yakın ilişki deneyimleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik analizler için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Basit Regresyon Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır.

3.3.Nitel Aşama

Çalışmanın ikinci aşaması, çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz bırakılmış genç yetişkinlerin yakın ilişki deneyimlerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemiyle yapılandırılmıştır. Nitel araştırma yöntemi temelinde "nasıl" ve "ne" sorularını cevaplamayı (Creswell, 1998), ve insanlar ve durumlar üzerinde derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlar. İnsan

deneyimleri üzerine derinlemesine bilgi edinmeye çalışan araştırmalar ülkemizde yaygınlaşmaya başlamışsa da henüz belirme aşamasındadır. Ayrıca, istismar geçmişi olan yetişkinlerin yakın ilişkilerindeki deneyimlerinin kültürel bağlam göz önünde bulundurularak ele alınmasını içeren çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç göz önünde bulundurularak, çalışmanın nitel aşamasında, katılımcı grubunu belirlemek için "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden alınan puanlar esas alınmıştır. Ölçekten 45'in üstünde puan alan genç yetişkinler arasından gönüllü olanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın nitel aşamasının amacı çocuklukta istismar ve ihmale maruz bırakılan genç yetişkinlerin yakın ilişkilerdeki yaşantılarına ilişkin duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini gençlerin yarattıkları anlamlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın bu amacını gerçekleştirmek için nitel aşamada fenomenolojik bir yaklaşım olan Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılmıştır.

3.3.1.Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz

Fenomenoloji, bireylerin bir fenomenle ilgili yaşadıkları deneyimleri betimlediği bir yaklaşımdır. Fenomenoloji yaklaşımının amacı ilgili fenomenle ilgili yaşanılan deneyimin özüne ulaşmaktır. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA), Jonathan A. Smith tarafından geliştirilmiş bir nitel araştırma yöntemidir (Smith, 2004). Yorumlayıcı fenomenolojik yaklaşımın temel amacı, bireylerin öznel deneyimlerini keşfetmek ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaktır. İkinci amaç ise, kültürel ve sosyal bağlamı da göz önünde bulundurarak yorumlayıcı bir analiz geliştirmektir (Smith ve Osborn, 2009). YFA, hermönötik yapısı gereği, deneyimi anlarken yorumlamayı da içerir. YFA, aynı zamanda çifte hermenötiktir: bireylerin deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına dair yorumlamalarını yorumlar (Smith, 2004).

YFA 3 temel özelliğe sahiptir. İlk olarak, YFA idiyografik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla her bir görüşme detaylı bir şekilde ele alınır. Analiz, ilk görüşmenin detaylı bir şekilde incelenmesi ile başlar. Sonrasında ikinci görüşme detaylı bir şekilde incelenir ve bu süreç bütün görüşmelerin tek tek detaylı incelenmesi ile devam eder. Bu basamaktan sonra, görüşmeler arası karşılaştırmalar sonucu, katılımcıların birbirinden ayrışan ve benzeşen deneyimleri ele alınır. YFA'nın ikinci özelliği tümevarımsal olmasıdır. Çalışmanın başında tahmin edilmeyen temaların belirmesini içerir. Son olarak ise, YFA sorgulayıcıdır. Önceki araştırmaları sorgulayarak ve açıklığa kavuşturarak alanyazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Smith, 2004).

Bu çalışma, çocuklukta istismar ve ihmale maruz bırakılan genç yetişkinlerin yakın ilişki deneyimlerini keşfetmek ve anlamak üzerine odaklanmaktadır. Bu sebeple, yorumlayıcı fenomenolojik yaklaşım bu çalışmanın nitel aşaması için en uygun yöntem olarak görülmüştür. Katılımcıların deneyimlerini keşfetmek hedeflendiğinden, YFA , idiyografik ve fenomenolojik yapısı gereği, katılımcıların öznel deneyimlerini detaylı bir şekilde anlamayı kolaylaştıracaktır. Ayrıca, hermönötik doğası gereği, katılımcıların sözle ifade etmesi zor ama etkileşimle ortaya çıkabilen deneyimlerini anlama fırsatı sunar. Ayrıca, kişiyi bağlamına göre çalışmayı vurgulayan yorumlayıcı fenomenoloji ilişki deneyimlerini sosyo-kültürel bakış açısıyla değerlendirmemiz için bize fırsat sunar.

3.3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda, nicel araştırmalarda kullanılan evren ve örneklem kavramları kullanılmaz. Bunun yerine katılımcılar veya çalışma grubu kavramları kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın nitel aşamasında örnekleme yöntemi olarak olgu ve olayların açıklanmasında yararlı olduğu bildirilen amaçlı örnekleme (Patton, 2002) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Smith ve Osborn (2009) yönergeleri ile tutarlı bir şekilde amaçlı örneklemenin bir çeşidi olan ölçüt örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Bu yöntemde önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan türden durumlar çalışılmaktadır.
Çocukluk çağında travma yaşamış genç yetişkinlerin yakın ilişki deneyimlerini incelemek için oluşturulacak örneklem grubuna ulaşmak için Marmara Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Harran Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesinde çeşitli fakültelerde eğitim gören toplam 617 kişiye ulaşılmış ve bu kişilere "Çok Boyutlu İlişki Ölçeği", "Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği" ve "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçek bataryası uygulanmadan önce araştırmanın amacı öğrencilere açıklanmış ve gönüllü olan kişilerle yaşadıkları yakın ilişkilerle ilgili derinlemesine görüşmeler yapılması planlandığı bilgisi verilmiştir. Derinlemesine görüşmeler için gönüllü olmak isteyen öğrencilerin iletişim bilgilerini yazmaları talep edilmiştir.

İkinci aşamaya katılmak için gönüllü olan öğrenciler arasından derinlemesine görüşmelere dahil edilebilecek gençlerin belirlenebilmesi için Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇRTÖ) puanlanmıştır. Nitel aşamaya dahil edilmek için ÇÇRT ölçeğinden 45 ve üstü puan almak ölçüt olarak belirlenmiştir. Ölçütü karşılayan gönüllü katılımcılarla iletişime geçilerek, katılımcılar araştırmanın ikinci aşaması için davet edilmiştir.

Nitel aşamanın örneklem büyüklüğü, John ve Osborn'un (2003) yorumlayıcı fenomenolojik yaklaşım önerileriyle uyumludur. YFA, katılımcı deneyimlerinin detaylı bir analizini içerdiği için küçük çalışma grupları tercih edilir. Ayrıca, açımlayıcı sıralı desen kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmada amaç verileri birleştirmek veya karşılaştırmak olmadığı için nitel aşamada örneklem büyüklüğünün nicel aşama ile aynı olması beklenmez. Anlamlı temalar geliştirebilmek için dikkat edilmesi gereken şey ise yeterli nitel veri toplamış olmaktır (Creswell ve Plano- Clark, 2015).

Bu bağlamda, araştırmanın çalışma grubunda çeşitli illerde üniversite eğitimine devam eden 10 genç yetişkin yer almıştır. Çalışma grubuna ait demografik bilgileri Tablo 4.'de verilmiştir. Katılımcıların isimleri etik sebeplerle değiştirilmiştir. Katılımcıların yaşları, 19-27 yaş arasında değişmektedir. Katılımcılardan üç tanesinin anne ve babası evli ve birlikte yaşamaktadırlar. 4 katılımcının ebeveynleri boşanmış, 1 katılımcının anne babası ise hiç evlenmişlerdir ve babası ölmüştür. Katılımcılardan birinin ebeveynleri resmi olarak evlidir ancak uzun yıllardır birlikte yaşamamaktadırlar. Bir katılımcının babası ise kendisi küçükken ölmüştür. Katılımcıların kardeş sayılarına bakıldığında, bir katılımcının kardeşi yokken, dört katılımcının 1 kardeşi ve yine 4 katılımcının 2 kardeşi vardır. Son olarak, bir katılımcının ise 3 kardeşi vardır. Anne ile algılanan ilişkiye bakıldığında, üç katılımcı olumsuz olduğunu bildirmiş diğerleri ise anne ile ilişkilerini olumlu ifade etmişlerdir. Katılımcıların babaları ile ilişkileri ise daha çok benzerlik göstermektedir. Bir katılımcı babası ile ilişkisini olumlu olarak algılamakta, diğerleri ise olumsuz olarak nitelemektedirler. Katılımcıların algıladıkları aile gelir düzeyi, yedi katılımcı tarafından orta, iki katılımcı tarafından orta altı ve bir katılımcı tarafından ise orta üstü olarak belirtilmiştir.

Tablo 3: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Anne Eğitim Düzeyi	Baba eğitim Düzeyi	Ebeveyn Beraberlik	Anne ile ilişki	Baba ile İlişki	Aile Gelir Durumu	Kardeş Sayısı
K1	22	Ortaokul	Lise	Boşanmış	Olumlu	Olumsuz	Orta	2
K2	24	Lise	Lise	Evlenmemiş	Olumlu	Olumlu	Orta	2
K3	26	Lise	Lise	Boşanmış	Olumlu	Olumsuz	Orta Altı	1
K4	19	İlkokul	Lise	Birlikte	Olumlu	Olumsuz	Orta	1
K5	23	İlkokul	İlkokul	Baba Ölü	Olumlu	-	Orta Altı	1
K6	21	Lise	Üniversite	Boşanmış	Olumsuz	Olumsuz	Orta	1
K7	22	İlkokul	İlkokul	Ayrı	Olumsuz	Olumsuz	Orta	3
K8	19	Üniversite	Üniversite	Birlikte	Olumlu	Olumsuz	Orta	Yok
K9	23	Üniversite	Üniversite	Birlikte	Olumsuz	Olumsuz	Orta Üstü	2
K10	27	Üniversite	Üniversite	Boşanmış	Olumlu	Olumsuz	Orta	3

3.3.3.Veri Toplama Aracı

Veriler, Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) basamaklarına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcıların, kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırmak için, yönlendirici olmayan ve açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerin başlangıcında, demografik bilgileri edinmek için katılımcıları tanımaya yönelik kapalı uçlu sorular da sorulmuştur. Daha sonra, katılımcılara çocuklukları ile ilgili ve yakın ilişkilerindeki deneyimlerine ilişkin açık uçlu sorular sorulmuştur. En sonda ise, görüşme sonucunda nasıl hissettikleri sorulmuş ve görüşme sonlandırılmıştır. Görüşme soruları Ek-5 de verilmiştir.

3.3.4. Verilerin toplanması

Veriler, nitel yöntemlerin en temel tekniklerinden olan nitel görüşme ya da diğer bir adıyla derinlemesine görüşme yoluyla toplanmıştır. Merriam' a göre (2009), nitel görüşmeler yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış olarak sınıflandırılabilir. Bu çalışmada veriler, yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı kendisine hatırlatıcı olması için bazı sorular hazırlamakla beraber, görüşmenin akışına göre soruları şekillendirir. Araştırmacı tarafından sorulan temel sorular (Ek-5) olmasıyla birlikte, bireyler deneyimleri ile ilgili önemli buldukları konularda konuşmaları için teşvik edilmişlerdir. Derinlemesine görüşmeler 42 dakika ve 1 saat 42 dakika arası sürmüştür. Katılımcılar araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra, görüşmeler yapılmadan önce bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmıştır. Görüşmelerin başında araştırmacı kendisini tanıtmış ve araştırmanın amacını katılımcılara bildirmiştir. Konunun hassasiyeti dolayısıyla, kendilerini rahatsız hissettikleri bir noktada görüşmeyi sonlandırabilecekleri açıklanmıştır. Katılımcılar çocukluklarına dair anılarını paylaşırken zaman zaman duygusal olarak zorlandıkları gözlenmiştir, fakat herhangi bir görüşmeci görüşme sürecini sonlandırmak istememiştir. Görüşmeler katılımcıların izin ve bilgileri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtları transkript edilirken, sözel ifadelerin yanı sıra beden dili ve ifadelere yapılan vurgular gibi unsurlar da not edilmiştir.

3.3.5.Verilerin Çözümlenmesi

Katılımcılarla yapılan görüşmeler ses kaydı cihazı aracılığıyla kaydedilmiştir ve verilerin analizi için kayıtlar deşifre edilmiştir. Analize başlamadan önce, katılımcıların deneyimlerini anlamak için görüşmelerin her biri teker teker birkaç kez okunmuştur.
Veri analizi için bilgisayar temelli bir nitel araştırma analiz programı olan MAXQDA 20 kullanılmıştır. Veriler Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizin basamakları göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir (Smith ve Osborn, 2003). Merriam'ın (2009) da önerdiği gibi veri analizi veri toplamayla eş zamanlı olarak yapılmıştır. Analizler ilk görüşme yapıldıktan sonra başlamıştır. Analiz basamaklarından ilki, ilk görüşmeyi dikkatlice okumayı ve kenarlarına alıntılar ve yorumlar yazmayı içerir. Bu bağlamda ilk veri seti tekrar tekrar okunduktan sonra, kenarlarına yorumlar not edilmiştir. İlk veri setinden ortaya çıkan düşünceler, değişebilir temalar, görüşme ile ilgili fikirler ve daha sonraki görüşmelerde dikkat edilmesi gereken noktalar not alınmıştır. YFA'nın idiyografik yapısına (Smith ve Osborn, 2003) uygun olarak bir vaka derinlemesine ele alınıp incelendikten sonra ikinciye geçilmiştir. İkinci görüşmeden sonra elde edilen veriler birinci görüşmeden elde edilen verilerle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonraki görüşmeler ve toplanacak veriler için araştırmacıyı bilgilendirmiştir. Smith ve diğerlerinin (2009) önerdiği gibi bu başlangıçtaki notlar, katılımcının paylaştığı konu hakkında nasıl konuştuğu, konuyu nasıl anladığı ve düşündüğü üzerine notları içerir. Burada semantik düzeyde dili nasıl kullanıldığı dahi not alınır. Bu yolla ayrıca, veri setine aşinalık kazanılır.

Smith ve diğerleri (2009) araştırmacının veriye aşina olması kadar buradaki yorumlarla ne yapacağını düşünmesinin öneminden bahseder. Bu başlangıç notlarında, yorumların açıklayıcı özünü oluştururken fenomonolojik bir odağa sahip olup aynı zamanda katılımcının anlam dünyasından da uzaklaşmamak gerekmektedir. Burada bireyler, kendileri için neyin önemli olduğunu (ilişkiler, yerler ve olaylar gibi) ve bu şeylerin onlar için anlamını (bu ilişkiler, yerler ve olaylar onların için nasıldı gibi) ifade edeceklerdir. Bu yorumlayıcı notlar, araştırmacıya katılımcıların yaşadıkları deneyimin, nasıl ve niçin önemli olduğunu anlamasına yardımcı olmuştur. Katılımcıların anlattıklarından yola çıkarak, kullandıkları dil (duraklama, ağlama, tekrarlar, akıcılık gibi), paylaştıkları bağlam ve araştırmacının tanımladığı daha soyut kavramlar aracılığıyla deneyimin anlamına dair örüntüler meydana gelmiştir.

Bu aşamadan sonra, başlangıç notları üzerinden, notlar arasındaki ilişkiler, bağlantılar ve örüntüler ortaya çıkarılmış ve tekrar eden temalar not alınmıştır. Daha sonra, üst ve alt temalar belirlenmiştir. Görüşme belgelerinden kontrol edilerek, alt ve ana temalar araştırmacıdan başka birisi tarafından kontrol edilmiştir. Analize ayrıca, araştırmacının görüşme notları ve gözlemleri de dahil edilmiştir. Daha sonra aynı analiz sırasıyla diğer görüşmelere de uygulanmıştır. Fenomenolojik yaklaşımda veriler analiz edilirken araştırmacı bireysel görüşme dökümlerine dönmekte ve fenomenin nasıl deneyimlendiğine dair açıklama ve alıntılar yapmaktadır. Son olarak karşılaştırmalar yapılmış ve tekrar eden temalar belirlenerek bütün görüşmelerde ortaya çıkan ortak temalardan oluşan bir tablo hazırlanmıştır. Araştırmada 10 görüşmeden 5 ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; *çocuklukta örselenme yaşantıları, destekleyici bir aile ortamından mahrum olma, ebeveyn yokluğunun yakın ilişkilere yansımaları, ilişkilerde yüzeyselliği meydana getiren eğilimler ve koruyucu faktör olarak ilişkilerdir.*

3.3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Geçerlik ve güvenirlik, araştırmanın kavramsal çerçevesinden bulguların sunulmasına kadar bütün aşamaları ilgilendiren önemli kaygılardır. Geçerlik ve güvenirlik konuları nicel araştırmada olduğu gibi ele alınmadığı için, Pozitivist yaklaşım, nitel araştırmanın güvenilir olup olmadığını sorgular. Lincoln ve Guba (1985) ise nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin değil inandırıcılık (*trustwothiness*) üzerine dikkat edilmesi ve araştırma değerini artırmak için inandırıcılığını güçlendirmek gerektiğini savunur. Nitel araştırmada inandırıcılığı sağlamak için Lincoln ve Guba (1985) 4 stratejiden bahseder: inanılırlık, nakledilebilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik.

İnanılırlık araştırma bulgularının mevcut gerçeklikle ne kadar tutarlı olduğuyla ilgilidir. Bir başka değişle bulguların araştırılmak istenilen olgu veya fenomeni ortaya koyup koymadığı ile ilgilidir (Merriam, 2009). Bu çalışmada bulguların inanılırlığını arttırmak için *veri çeşitleme tekniği* (Denzin, 1978) kullanılmıştır. Denzin'e göre (1978) dört farklı veri çeşitleme türü vardır: çoklu veri toplama yöntemi, çoklu veri kaynakları kullanma, birden fazla kuram kullanma ve birden fazla araştırmacı katılımı ile bulguların karşılaştırılmasıdır. Bu çalışmada ise çoklu veri kaynakları kullanma yöntemi kullanılmıştır. Merriam (2009) farklı zaman ve mekanlarda yapılan gözlemlerin yanı sıra aynı kişilerle farklı zamanlarda yapılan mülakatların da çoklu veri kaynağı kullanma anlamına geldiğini ileri sürer. Bu çalışmada katılımcılarla ilk görüşmeler yapıldıktan sonra, her bir görüşmeciyle bazı

noktaları detaylandırmak ya da daha iyi anlamak adına ikinci görüşmeler yapılmıştır. Merriam'a (2009) göre, veri çeşitlemesi nitel bir araştırmada geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için temel prensiplerden birisidir. Merriam'a göre (2009) nitel bir araştırmanın inanırlığını arttırmak için kullanılabilecek bir başka strateji ise uzman incelemesidir. Araştırma deseninin seçilmesinde bulguların yazılması sürecine kadar ki bütün süreçlerde tez danışmanı çalışmayı yakından takip ederek geri bildirimlerde bulunmuştur.

Güvenirlik bir araştırma sonucu elde edilen bulguların yeniden üretilip üretilemeyeceği ile ilgili bir kavramdır. Çalışma yeniden yapılacak olsa aynı sonuçlara tekrar ulaşılabilir mi? Güvenirlik konusu tartışmalı bir alandır çünkü insan davranışları değişkenlik gösterebilir ve durağan değildir. Nitel bir araştırmada güvenirlik incelenirken, elde edilen sonuçların toplanan verilerle ne derece tutarlı olduğu sorgulanır. Yani nitel bir çalışmada güvenirlik için beklenen aynı çalışmayı başka birisinin yapıp aynı sonuçlara ulaşması değildir. Bir çalışmada toplanan verileri inceleyip ulaşılan sonuçlara bakan başkalarının da bu ikisi arasındaki ilişkiyi tutarlı bulmasıdır (Merriam, 2009). Bu çalışmada, nitel araştırmanın güvenirliğini arttırmak için bir üçgenleme yöntemi olan uzman incelemesi tekniğinden faydalanılmıştır. Ayrıca, nitel görüşmeler esnasında ve verilerin analizi sürecinde yazılan refleksivite yoluyla araştırmacı kendi duruşunu eleştirel olarak ele almaya, araştırma içinde kendi varlığını, ön yargı ve ön kabullerini göz önünde bulundurmaya gayret etmiştir. Maxwell (2012) refleksivitenin amacının araştırmacının bu önyargı, değer ve beklentilerini ortadan kaldırmak için değil, bir araştırmanın gerçekleşmesi ve sonuçlarının nasıl etkilendiğini anlamamızı sağlamak için yazıldığını dile getirir.

Nakledilebilirlik, nitel araştırmanın inandırıcılığını artırmak için Lincoln ve Guba (1985) tarafından önerilen diğer bir stratejidir. Nakledilebilirlik, araştırmanın dış geçerliği ile ilgilidir ve çalışma sonuçlarının başka durumlara ne derece uygulanabileceği ile ilişkidir. Nicel araştırmaların tersine nitel bir araştırmanın genellenebilir olma iddiası yoktur. Nicel araştırmalarda tesadüfi olarak belirlenen bir örneklem ile elde edilen veriler diğer insan gruplarına genellenebilir. Öte yandan nitel araştırmada araştırmacı çoğunluk hakkındaki genel doğruyu bulmaya değil, tek bir durum veya küçük ve tesadüfi olmayan amaçlı bir örneklem üzerinde özgün olan durumu derinlemesine incelemeye çalışır. Nitel araştırmada genellenebilirliği, nakledilebilirlik kavramı ile ele almak ve nitel araştırmanın felsefi dayanaklarına uygun yollarla düşünmek gerekir (Merriam, 2009). Merriam (2009) nakledilebilirlik için kullanılabilecek çeşitli stratejiler olduğunu ifade eder. Bunlardan bir tanesi yoğun tanımlama tekniğidir. Yoğun tanımlama, katılımcıların detaylı tanımlanması ve yapılan gözlem ve görüşmelerin detaylı sunulması ile bulguların desteklenmesidir. Bu

amaçla, bulgular kısmında görüşme belgelerinden alıntılara yer verilmiş, böylece bulgular detaylı bir şekilde tanımlanırken, kanıtlarla desteklenmiştir. Yıldırım ve Şimşek' e göre (2016) bu detaylı anlatımla okurlar bağlam hakkında fikir sahibi olabilirler. Kodların ve temaların uygunluğu için uzman görüşlerinden faydalanılmıştır.

Lincoln ve Guba' ya göre (1985) bir araştırmanın inandırıcılığını artırmanın bir diğer yolu ise doğrulanabilir olmasından geçer. Doğrulanabilirlik ise çalışma bulgularının araştırmacının önyargı ve motivasyonlarına göre değil katılımcılar tarafından şekillendirilip şekillendirilmediği ile ilgilidir. Doğrulanabilirlik, tarafsızlık ile doğrudan ilgilidir. Ama bahsedilen tarafsızlık araştırmacının tarafsızlığından ziyade bulguların tarafsızlığı ile ilgilidir (Guba,1981). Araştırmacı, çalışmanın doğrulanabilirliğini arttırmak için, bulguların doğrudan veriden elde edildiğini göstermek adına her bir temaya dair katılımcılardan alıntılara yer vermiştir. Ayrıca, araştırmacı veriyi öznel değerlendirmelerden arındırmak amacıyla, veri analizinde danışmanının görüşlerini almıştır. Refleksivite, Lincoln ve Guba (1985) tarafından araştırmanın doğrulanabilirliğini arttırmak adına önerilen bir başka stratejidir. Araştırmanın her bir basamağında, bilginin nasıl üretildiğine ve araştırmacıya olan etkisine dair araştırmacının kendisine yazdığı yansıtıcı notları içerir. Bu notlar yöntemsel tercihleri ve bunların neden alındığı kadar, araştırmacının değer ve düşüncelerinde ne gibi değişimler olduğunu da içerebilmektedir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Nicel Aşamaya İlişkin Bulgular

Bu bölümde nicel araştırma sorularının incelenmesine ilişkin yapılan analizler aşağıda yer almaktadır. Analize başlamadan, veri girişinin doğruluğu kontrol edilmiş, değişkenlerin dağılım özellikleri ve kayıp veri analizi incelenmiştir. Veriler yapılacak analizlere uygun hale getirilmiştir.

4.1.1. Genç Yetişkinlerin İlişki Deneyimleri, Çatışma Eylem Stilleri ve Travma Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Analizler

Bu kısımda araştırma değişkenleri olan çatışma eylem stilleri (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu), travma (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarıyla) ve ilişki deneyimlerine (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü alt boyutlarıyla) dair ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerler tespit edilmiştir. Bu istatistikler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Betimleyici Sonuçlar

Değişken	*n*	$\bar{x}$	*SS*	*Min.*	*Max.*
İlişkiye odaklanma		33,89	8,62	12	60
İlişki doyumu		32,40	6,55	12	45
İlişki korkusu		22,82	6,38	10	43
İlişki izlenimi ayarlama		11,49	4,23	5	25
İlişkide kendine güven		19,14	3,62	8	25
Dışsal ilişki kontrolü		10,54	3,70	4	20
İçsel İlişki kontrolü		9,76	2,15	3	15
Kaçınmacı		20,51	4,03	9	33
Zorlayıcı		23,03	3,61	12	34
Kolaylaştırıcı	617	25,40	3,92	15	35
Uzlaştırmacı		24,77	3,74	14	35
Karşı koyucu		24,85	3,36	15	35
Duygusal istismar		7,13	3,06	5	22
Fiziksel istismar		5,81	2,40	5	21
Fiziksel ihmal		6,71	2,43	5	23
Duygusal ihmal		9,27	3,71	5	23
Cinsel istismar		5,75	2,43	5	25
Travma		34,6	10,80	25	87

Çalışmada yer alan 617 kişiye ait ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum puanları tabloda verilmiştir. Katılımcıların ilişkilerdeki psikolojik eğilimlerine yönelik alt

boyutlara baktığımızda ortalama puanlarının 33,89 ila 9,76 arasında değişmekte olduğunu görebiliriz. Katılımcılar ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma alt boyutundan ortalama 33,89 puan almışlardır ve standart sapma değeri 8,62'dir. İlişki doyumu alt boyutuna ilişkin ortalama puan 32,40 iken, standart sapma değeri 6,55'tir. Katılımcılar ilişki korkusu alt boyutundan 22,82 ortalama puan almışlar ve standart sapmaları 6,38 olarak bulunmuştur. İlişki izlenimini ayarlamaya yönelik ortalama 11,49 puan alan katılımcıların standart sapma değeri 4,23 olarak bulunmuştur. Katılımcılar ilişkide kendine güven alt boyutundan ortalama 19,14 puan almışlardır ve standart sapma değerleri 3,62'dir. Dışsal ilişki kontrolüne ilişkin alt boyuta ait ortalama puan 10,54 ve standart sapma değeri 3,70 olarak hesaplanmıştır. İlişki girişkenliği alt boyutunda katılımcılar 14,72 puan almışken, ilgili standart sapma değeri 3,44'dür. Son olarak içsel ilişki kontrolü ortalama puanı 9,76 iken standart sapma değeri 2,15 olarak bulunmuştur.

Çatışma eylem stillerine ilişkin alt boyutların ortalama puanlarının 20,51 ile 25,40 arasında değiştiği görülmektedir. Kaçınmacı alt boyutuna ait katılımcı ortalaması 20,51 iken standart sapması 4,03 olarak bulunmuştur. Zorlayıcı alt boyut ortalama puanı 23,03 olarak hesaplanmışken, standart sapması 3,61 olarak bulunmuştur. Katılımcılar kolaylaştırıcı alt boyutundan ortalama 25,40 puan almışlardır ve standart sapmaları 3,92'dir. Uzlaştırmacı alt boyutuna ait ortalama puan ise 24,77 iken standart sapması 3,74 bulunmuştur. Son olarak Karşı koyucu alt boyutundan katılımcılar ortalama 24,85 puan almışlardır ve ilgili standart sapma ise 3,36'dır.

Travma puanlarına ilişkin alt boyutlara bakıldığında, ortalama puanlar 5,75 ve 9,27 arasında değişmektedir. Katılımcıların duygusal istismar alt boyutu ortalama puanları 7,13 iken standart sapması 3,06'dır. Fiziksel istismar alt boyutunda katılımcılar ortalama 5,81 puan almışken standart sapmaları 2,40 olarak hesaplanmıştır. Fiziksel ihmal alt boyutuna ilişkin ortalama puan 6,71 iken standart sapması 2,43 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların beş alt boyuttan aldıkları en yüksek ortalama duygusal ihmal alt boyutuna aittir ve 9,27 olarak hesaplanmıştır. Cinsel istismar alt boyutunun ortalama ve standart sapma puanları sırasıyla, 5,75 ve 2,43 olarak hesaplanmıştır. Son olarak travma toplam puanına ilişkin ortalama puan 34,68 iken standart sapma değeri 10,68 olarak hesaplanmıştır.

Regresyon analizin varsayımlarından olan araştırma değişkenlerinin normal dağılıma sahip olup olmadığına (Kline, 2005) karar vermek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Normalliği sağlamak için bu iki değerin hangi aralıkta olması gerektiğine dair literatürde farklı fikirler ileri sürülmüştür ve çoğunlukla -2 ile +2 arasında kabul edilmiştir (Field, 2000; Field, 2009; George ve Mallery, 2010; Gravetter ve Wallnau, 2014; Trochim

ve Donnelly, 2006). Bu çalışmada ise, araştırma değişkenlerinin çarpıklık değerlerinin -0,77 ile 0,46 arasında ve basıklık değerlerinin -0,67 ile 0,24 arasında değiştiği görülmektedir.

4.1.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puan ortalamalarının demografik değişkenlerden cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t-testi analizi yapılmıştır. Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği (alt boyutlarıyla) puanlarının cinsiyete göre t-testi analizi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Çocuk istismarı ve ihmali sıklığının cinsiyete göre dağılımı

Ölçek	Kadın		Erkek		Toplam			
	$\bar{x}$	*SS*	$\bar{x}$	*SS*	*N*	*%*	*t*	*p*
Duygusal istismar	7,04	2,95	7,35	3,35	253	41	1,05	,295
Fiziksel istismar	5,55	1,79	6,50	3,45	114	18,5	3,39	,001
Cinsel istismar	5,65	2,15	6,03	3,03	90	14,6	1,50	,080
Fiziksel ihmal	6,33	1,96	7,70	3,18	237	38,4	5,22	,000
Duygusal ihmal	9,14	3,70	9,60	3,71	150	24,3	1,35	,177
Travma toplam	33,74	9,46	37,20	13,46	209	33,9	3,06	,000

Çocukluk çağı istismar çeşitlerinden fiziksel istismar puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (t (615)= 3.39, p<.01). Erkek katılımcılar (M=6.50, SD=3.45)kadın katılımcılardan (M=5.55, SD=1.79) daha yüksek fiziksel istismar puanı bildirmişlerdir. Katılımcıların fiziksel ihmal puanları da cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkek katılımcılar (M=7.70, SD=3.18), kadınlara (M=6.33, SD=1.96) oranla daha yüksek fiziksel ihmal puanları bildirmişlerdir *t* (615)= 5.22, *p*<.01. Travma toplam puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir *t* (615)= 3.06, *p*<.01). Erkek katılımcılar (M=37.20, SD=13.46)kadın katılımcılara (M=33.74, SD=9.46) oranla daha yüksek travma toplam puanı bildirmişlerdir. Tablo 6'da görüldüğü üzere, cinsel istismar, duygusal ihmal ve duygusal istismar puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.1.3. Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

Çoklu regresyon gibi korelasyon katsayılarına göre gerçekleştirilen çok değişkenli yöntemlerin sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için bir araya gelen değişkenler arasındaki ilişkilerin doğrusal olması gerekir. Bu yüzden çoklu regresyon analizinden önce bu şartın sağlanıp sağlanmadığını görmek amacıyla çalışmanın tüm değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizleri aracılığıyla incelenmiştir. Cohen'e (1988) göre .10 ve .29

arası korelasyon zayıf, .30 ve .49 arası korelasyon orta ve .50 ve 1.00 arası ise yüksek korelasyon olarak ele alınır. Değişkenler arası ilişkiyi gösteren korelasyon matrisi Tablo 7'de ve Tablo 8'de gösterilmiştir.

İlişki değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri ,07 ile ,60 arasında değişmektedir. Aralarındaki ilişkiye bakıldığında ise ilişki doyumunun ilişkiye odaklanma, ilişki korkusu, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolü ve ilişki girişkenliği değişkenleri ile arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir.

İlişki ölçeğinin alt boyutları ile istismar ve ihmal değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde ilişki doyumu ve bütün istismar ve ihmal değişkenleri arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir. İlişkide kendine güven değişkeni ile ise yalnızca duygusal ihmal değişkeni arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır. İçsel ilişki kontrolü değişkeni ile yine duygusal ihmal arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır. Diğer değişkenler arasında pozitif bir korelasyon bulunmaktadır. Korelasyon değerleri ise, ,01 ve ,15 arasında değişmektedir.

Çatışma stilleri ve ilişki deneyimleri değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında kaçınmacı eylem stili ve ilişki doyumu arasındaki ilişki dışında, diğer değişkenler arasında pozitif bir korelasyon olduğu görülmektedir. Korelasyon değerleri ise, ,01 ve ,23 arasında değişmektedir.

Tablo 6: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Matrisi I

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
İlişkiye Odaklanma	1													
İlişki Doyumu	-,073	1												
İlişki Korkusu	,483	-,199	1											
İlişki İzlenimi Ayarlama	,459	-,073	,391**	1										
İlişkide Kendine Güven	,521	,305	,183**	,314**	1									
Dışsal İlişki Kontrolü	,399	-,387	,413**	,572**	,170**	1								
İlişki Girişkenliği	,237	-,241	,310**	,129**	,184**	,361**	1							
İçsel İlişki Kontrolü	,595	,155	,251**	,398**	,605**	,189**	,173**	1						
Duygusal İstismar	,116	-,148	,128**	,116**	,003	,103**	,107**	,040	1					
Fiziksel İstismar	,095	-,112	,125**	,153**	,010	,109**	,092*	,048	,639**	1				
Fiziksel İhmal	,106	-,058	,073*	,118**	,063	,152**	,015	,030	,512**	,608**	1			
Duygusal İhmal	,055	-,146	,062	,023	-,058	,103**	,092*	-,048	,588**	,392**	,527**	1		
Cinsel İstismar	,121	-,089	,094**	,091*	,028	,099**	,027	,014	,497**	,551**	,481**	,314**	1	
Travma Toplam	,122	-,148	,121**	,119**	,003	,143**	,091*	,015	,843**	,787**	,783**	,778**	,693**	1

**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Matrisi II

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
İlişkiye Odaklanma	1												
İlişki Doyumu	-,073	1											
İlişki Korkusu	,483	-,199	1										
İlişki İzlenimi Ayarlama	,459	-,073	,391**	1									
İlişkide Kendine Güven	,521	,305	,183**	,314**	1								
Dışsal İlişki Kontrolü	,399	-,387	,413**	,572**	,170**	1							
İlişki Girişkenliği	,237	-,241	,310**	,129**	,184**	,361**	1						
İçsel İlişki Kontrolü	,595	,155	,251**	,398**	,605**	,189**	,173**	1					
Kaçınmacı	,128	-,136	,142	,166	,051	,171	,040	,109	1				
Zorlayıcı	,182**	,011	,162**	.111**	,220**	,091*	,177**	,204*	,359**	1			
Kolaylaştırıcı	,151	,118	,031	,139	,214	,092	,087	,224	,259**	,431**	1		
Uzlaştırmacı	,148**	,048	,104**	,161**	,233**	,150**	,077*	,209**	,299	,396**	,537	1	
Karşı Koyucu	,068	,047	,088*	,086*	,122**	,072*	,122**	,097	,218	,421**	,388	,469**	1

**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

4.1.4. Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin ve Travma Puanlarının Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Puanlarını Yordayıp Yordamadığına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin sahip oldukları çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının yakın ilişki deneyimi (ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimini ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü alt boyutlarıyla) puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Basit ve Çoklu Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

4.1.4.1. İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarıyla) ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlastırmacı, karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için Çoklu Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgu Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 8: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	17,846	3,24		
Kaçınmacı	,058	0,09	,03	,515
Zorlayıcı	,239	0,11	,10*	,028
Kolaylaştırıcı	,219	0,10	,10*	,034
Uzlaştırmacı	,270	0,11	,12*	,016
Karşı koyucu	-,116	0,12	-,05	,312

*Not: Model 1 için R2= 0,06 (p< 0,001). *p<,05*

P=.000

5 alt boyut birlikte varyansın %6'sını açıklamaktadır. Bu alt boyutlardan zorlayıcı (β=10, p<,05) kolaylaştırıcı (β=.10, p<,05) ve uzlaştırmacı (β=.12, p<,05) çatışma stili ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma puanını anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travma puanlarının ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için Basit Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgu Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 9: Genç Yetişkinlerin, Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	32,277	1,17		
Travma toplam	,047	,03	,06	,146

Not: Model 1 için R2= 0,00 (p< 0,001).

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travma puanlarının ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma puanları üzerinde anlamlı düzeyde bir yordayıcı etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

4.1.4.2. İlişki Doyumu Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişki doyumu puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için Çoklu Regresyon Analizi ve travma puanlarının ilişki doyumu puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı ve karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişki doyumu puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 10: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki Doyumu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	26,965	2,46		
Kaçınmacı	-,270	0,07	-,17**	,000
Zorlayıcı	,051	0,08	,03	,537
Kolaylaştırıcı	,330	0,08	,20**	,000
Uzlaştırmacı	-,013	0,09	-,01	,875
Karşı koyucu	,071	0,09	,04	,418

*Not: Model 1 için R2= 0,06 (p< 0,001). **p<,001, *p<,05*

Tablo 11 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin ilişki doyumundaki varyansın %6'sını açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde, genç yetişkinlerin ilişki doyumu üstünde kaçınmacı (β=-.17, p<,01) ve kolaylaştırıcı (β=.20, p<,01) çatışma stilleri anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahiptir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki doyumu puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yapılan Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 11: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki Doyumu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	39,470	0,836		
Travma toplam	-,204	0,023	-,37	,000

*Not: Model 1 için R2= 0,11 (p< 0,001). **p<,001*

Tablo 12 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk cağı travmalarının ilişki doyumundaki varyansın %11' ini açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında genç yetişkinlerin ilişki doyumu üstünde travma puanlarının (β=-.37, p<,01) negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.3. İlişki Korkusu Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin sahip oldukları çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının ilişki korkusu puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu Regresyon Analizi ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (deneyime açıklık, yumuşak başlılık, duygusal dengelilik, sorumluluk ve dışadönüklük alt boyutlarıyla) ilişki korkusu puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 12: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki Korkusu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	21,845	2,395		
Kaçınmacı	,343	0,07	,22**	,000
Zorlayıcı	-,009	0,08	-,01	,915
Kolaylaştırıcı	-,293	0,08	-,19**	,000
Uzlaştırmacı	,132	0,08	,08	,111
Karşı koyucu	-,068	0,09	-,04	,427

*Not: Model 1 için R2= 0,06 (p< 0,001). **p<.001*

Tablo 13 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin ilişki korkusundaki varyansın %6'sını açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde, genç yetişkinlerin ilişki korkusu üstünde kaçınmacı (β=.22, p<,01) ve kolaylaştırıcı (β=-.19, p<,01) çatışma stillerinin anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki korkusu puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için Basit Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgu Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 13: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma puanlarının İlişki Korkusu Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	15,804	,813		
Travma Toplam	,203	,022	,34	,000

*Not: Model 1 için R2= 0,12 (p< 0,001). **P<.001*

Tablo 13 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki korkusundaki varyansın %12' sini açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında genç yetişkinlerin ilişki korkusu üstünde travma puanlarının (β=.34, p<,01) anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.4. İlişki İzlenimini Ayarlama Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının ilişki izlenimini ayarlama puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu Regresyon Analizi ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, Zorlayıcı, Kolaylaştırıcı, Uzlaştırmacı ve Karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişki izlenimini ayarlama puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 14: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stillerinin İlişki izlenimini Ayarlama Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	8,957	1,621		
Kaçınmacı	,121	0,05	,12*	,007
Zorlayıcı	-,080	0,05	-,07	,141
Kolaylaştırıcı	-,017	0,05	-,02	,748
Uzlaştırmacı	,126	0,06	,11	0,25
Karşı koyucu	-,032	0,06	-,03	,574

*Not: Model 1 için R2= 0,02 (p< 0,05). *p<.05*

Tablo 14 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin ilişki izlenimini ayarlama puanlarında varyansın %2'sini açıkladığı görülmektedir. Bu beş alt boyuttan yalnızca kaçınmacı alt boyutunun anlamlı düzeyde yordayıcı olduğu görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde, genç yetişkinlerin ilişki izlenimini ayarlama üstünde kaçınmacı (β=.12, p<,01) çatışma stilinin anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki izlenimini ayarlama puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yapılan Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 15: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki İzlenimi Ayarlama Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	8,300	*,558*		
Travma Toplam	,092	0,02	,24**	,000

*Not: Model 1 için R2= 0,06 (p< 0,001). **p<.001*

Tablo 15 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki izlenimini ayarlama puanında varyansın %6' sını açıkladığı görülmektedir.

Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında genç yetişkinlerin ilişki izlenimini ayarlama üstünde travma puanlarının (β=.24, p<,01) anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.5. İlişkide Kendine Güven Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının ilişkide kendine güven puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, Zorlayıcı, Kolaylaştırıcı, Uzlaştırmacı ve Karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişkide kendine güven puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için Çoklu Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgu Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 16: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İlişkide Kendine Güven Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	10,552	1,313		
Kaçınmacı	-,134	,036	-,15**	,000
Zorlayıcı	,160	0,04	,16**	,000
Kolaylaştırıcı	,201	0,04	,22**	,000
Uzlaştırmacı	,077	0,05	,08	,089
Karşı koyucu	,025	0,05	,02	,592

*Not: Model 1 için R2= 0,13 (p< 0,001). **p<.001*

Tablo 16 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin ilişkide kendine güven puanlarında varyansın %13'ünü açıkladığı görülmektedir. Bu beş alt boyuttan uzlaştırmacı ve karşı koyucu anlamlı düzeyde yordayıcı olmadığı saptanmıştır. Standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde, genç yetişkinlerin ilişkide kendine güven puanları üstünde yordama güçlerine göre sırasıyla kolaylaştırıcı (β=.22, p<,01), zorlayıcı (β=.16, p<,01) özelliklerinin ve kaçınmacı (β=-.15, p<,01) özelliklerinin anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişkide kendine güven puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 17: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişkide Kendine Güven Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	21,216	0,48		
Travma Toplam	-,060	0,01	-,18**	,000

*Not: Model 1 için R2= 0,03 (p< 0,001). **p<.001*

Tablo 17 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişkide kendine güven puanında varyansın %3' ünü açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında, genç yetişkinlerin ilişkide kendine güven puanı üstünde travma puanlarının (β=-.18, p<,001) anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.6. Dışsal İlişki Kontrolü Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma toplam puanlarının dışsal ilişki kontrolü puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, Zorlayıcı, Kolaylaştırıcı, Uzlaştırmacı ve Karşı koyucu alt boyutlarıyla) dışsal ilişki kontrolü puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 18: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının Dışsal İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	7,901	1,418		
Kaçınmacı	,061	0,04	,07	,117
Zorlayıcı	,138	0,05	,14*	,004
Kolaylaştırıcı	-,016	0,05	-,02	,731
Uzlaştırmacı	,016	0,05	,02	,328
Karşı koyucu	-,072	0,05	-,06	,153

Not: Model 1 için R2= 0,02 (p< 0,05).

Tablo 18 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin dışsal ilişki kontrolü puanlarında varyansın %2'sini açıkladığı görülmektedir. Bu beş alt boyuttan sadece zorlayıcı anlamlı bir yordayıcıdır. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında, genç

yetişkinlerin dışsal ilişki kontrolü puanları üstünde zorlayıcı (β=.14, p<,01) alt boyutunun anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının dışsal ilişki kontrolü puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının Dışsal İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	8,918	,497		
Travma Toplam	,047	,014	,14*	,001

*Not: Model 1 için R2= 0,02 (p< 0,001). *p<.05*

Tablo 20 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının dışsal ilişki kontrolü puanında varyansın %2' sini açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında, genç yetişkinlerin dışsal ilişki kontrolü puanı üstünde travma puanlarının (β=.14, p<,05) anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.7. İlişki Girişkenliği Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarıyla) ilişki girişkenliği puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek için yapılan Çoklu ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Öğrencilerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, Zorlayıcı, Kolaylaştırıcı, Uzlaştırmacı ve Karşı koyucu alt boyutlarıyla) ilişki girişkenliği puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 20: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İlişki Girişkenliği Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	10,352	1,286		
Kaçınmacı	-,156	0,04	-,18**	,000
Zorlayıcı	,139	0,04	,15*	,001

Kolaylaştırıcı	,113	0,04	,13*	,006
Uzlaştırmacı	-,058	0,04	-,06	,196
Karşı koyucu	,117	0,05	,11*	,010

*Not: Model 1 için R2= 0,07 (p<0,001). **p<,001, *p<,05*

Tablo 20 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin ilişki girişkenliği puanlarında varyansın %7'sini açıkladığı görülmektedir. Bu beş alt boyuttan sadece uzlaştırmacı anlamlı bir yordayıcı değildir. Standartlaştırılmış beta katsayılarına bakıldığında, genç yetişkinlerin ilişki girişkenliği puanları üstünde kaçınmacı (β=-.18, p<,01, zorlayıcı ((β=.15, p<,01), kolaylaştırıcı (β=.13, p<,05) ve karşı koyucu (β=.11, p<,05) anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki girişkenliği puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 22'de yer almaktadır.

Tablo 21: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travma Puanlarının İlişki Girişkenliği Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	16,903	,458		
Travma toplam	-,063	,013	-,20**	,000

*Not: Model 1 için R2= 0,04, (p< 0,001). **p<,001*

Tablo 22 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının ilişki girişkenliği puanında varyansın %4' ünü açıkladığı görülmektedir. Standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında, genç yetişkinlerin ilişki girişkenliği puanı üstünde travma puanlarının (β=-.20, p<,01) anlamlı düzeyde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur.

4.1.4.8. İçsel İlişki Kontrolü Puanlarının Yordanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin (kaçınmacı, zorlayıcı, kolaylaştırıcı, uzlaştırmacı, karşı koyucu) ve travma puanlarının içsel ilişki kontrolü puanlarını yordayıp yordamadığını belirmek için yapılan Çoklu ve Basit Regresyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Öğrencilerin çatışma eylem stillerinin (Kaçınmacı, Zorlayıcı, Kolaylaştırıcı, Uzlaştırmacı ve Karşı koyucu alt boyutlarıyla) içsel ilişki kontrolü puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için Çoklu Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgu Tablo 23'te yer almaktadır.

Tablo 22: Genç Yetişkinlerin Çatışma Eylem Stilleri Puanlarının İçsel İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	6,020	,808		
Kaçınmacı	-,020	0,02	-,04	,368
Zorlayıcı	,120	0,03	,20**	,000
Kolaylaştırıcı	,058	0,03	,11*	,024
Uzlaştırmacı	-,033	0,03	-,06	,242
Karşı koyucu	,029	0,03	,05	,309

*Not: Model 1 için R2= 0,06 (p< 0,001). **p<,001, *p<,05*

Tablo 23 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çatışma eylem stillerinin içsel ilişki kontrolü puanlarında varyansın %6'sını açıkladığı görülmektedir. Bu beş alt boyuttan zorlayıcı ve kolaylaştırıcı anlamlı düzeyde yordayıcıdır. Standartlaştırılmış beta katsayıları incelendiğinde, genç yetişkinlerin içsel ilişki kontrolü puanları üstünde yordama güçlerine göre sırasıyla zorlayıcı (β=.20, p<,001) ve kolaylaştırıcı (β=.11, p<,05), özelliklerinin anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının içsel ilişki kontrolü puanları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için gerçekleştirilen Basit Regresyon Analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 24'de yer almaktadır.

Tablo 23: Genç Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Travmaları Puanlarının İçsel İlişki Kontrolü Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	*B*	*Sh*	*β*	*p*
Sabit	10,233	,291		
Travma Toplam	-,014	,008	-,07	,091

Not: Model 1 için R2= 0,01 (p< 0,001).

Tablo 23 incelendiğinde; genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarının içsel ilişki kontrolü puanında varyansı açıklamadığı görülmektedir.

4.2. Nitel Aşamaya İlişkin Bulgular

Çocuklukta istismar ve ihmale maruz bırakılmış genç yetişkinlerin yakın ilişkilerdeki deneyimlerine yönelik Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz bulguları sonucu beş ana tema ortaya çıkmıştır: *Çocuklukta örselenme yaşantıları, destekleyici bir aile ortamından mahrum olma, ebeveyn yokluğunun yakın ilişkilere yansımaları, ilişkilerde yüzeyselliği meydana getiren eğilimler, koruyucu faktör olarak ilişkilerdir*. Her bir ana temaya ait alt temalar

Tablo 24’te gösterilmiştir. Her bir temaya ait görüşme alıntıları ise takip eden bölümde verilmiştir.

Tablo 24. Üst ve Alt Temalar

1. ANA TEMA: ÇOCUKLUKTA ÖRSELENME YAŞANTILARI	2. ANA TEMA: DESTEKLEYİCİ BİR AİLE ORTAMINDAN MAHRUM OLMA	3. ANA TEMA: EBEVEYN "YOKLUĞUNUN" YAKIN İLİŞKİLERE YANSIMALARI	4. ANA TEMA: İLİŞKİLERDE YÜZEYSELLİĞİ MEYDANA GETİREN EĞİLİMLER	5. ANA TEMA: KORUYUCU FAKTÖR OLARAK İLİŞKİLER
İstismar ve ihmalin yanı sıra başka olumsuz yaşantıları deneyimlemek	Aile aidiyetinin olmayışı	Baba figürünün eksikliğini giderme	Güven problemi	Akrabalardan gelen destek
Çocuğun yaşına uygun olmayan aile içi sorumluluklar	Eksiklik duygusu	Sevgi ihtiyacı için verilen ödünler	Terk edilme kaygısı	Aile dışındaki kişilerden gelen destek
İşlevsiz ebeveyn tutumları	Ebeveynleştirilme		Duygusal yakınlıktan kaçınma	
			İşlevsiz çatışma stilleri	

4.2.1. Çocuklukta örselenme yaşantıları

Yapılan Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz sonucu, çocuklukta örselenme yaşantıları ana temasına bağlı 3 alt tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: *İstismar ve ihmalin yanı sıra başka olumsuz yaşantıları deneyimlemek, çocuğun yaşına uygun olmayan aile içi sorumluluklar* ve *işlevsiz ebeveyn tutumları ve* olarak belirmiştir.

4.2.1.1.İstismar ve ihmalin yanı sıra başka olumsuz yaşantıları deneyimlemek

Çocuklukta örselenme yaşantılarının ait ilk alt tema, ihmal ve istismarın yanında başka çocukluk çağı zorluklarını da deneyimlemektir. Katılımcıların hepsi doğrudan yaşadıkları kişilerarası istismar ve ihmal yaşantılarının dışında, başka çocukluk çağı zorluklarını da deneyimlediklerini dile getirmişlerdir. Bu zorluklar; baba kaybı, zorunlu göç, boşanma, ebeveynlerin ruhsal ve fiziksel sağlık problemleri ve yoksulluğu içermektedir ve katılımcıların duygusal gelişimini önemli düzeyde etkilemiş görünmektedir.

Katılımcıların erken dönem deneyimledikleri olumsuz yaşantılardan birisi baba kaybıdır. Baba kaybı olarak tanımlanan bu deneyim, katılımcıların hemen hepsinin deneyimlediği babanın fiziksel ya da psikolojik olarak, bazıları içinse hem psikolojik hem fiziksel olarak hayatlarında olmayışı ile ilgilidir. Katılımcıların hepsi farklı birer sebepten ötürü çocukluk döneminde babalarının, zamanın çoğunda, fiziksel ya da duygusal olarak, bazen hem fiziksel hem psikolojik olarak, ortamda olmayışını paylaşmışlardır. Bu sebepler değişse de sonuçta uzun vadede çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olan baba çocuk ilişkisi kurulamamıştır. Babanın fiziksel olarak yokluğu bazen iş dolayısıyla babanın ortamda olamayışından kaynaklanmaktadır. K9: "*yani aslında şöyle, babam benim askerdi. Asıl çocukluk zamanımda babam pek bizle olamıyordu. Daha çok annemleydik."* Erken yaşta babasını kaybeden K1 ise, zaten öncesinde de babasıyla neredeyse hiç aynı evde yaşamamış olduğunu şöyle aktarıyor:

> *Babam normalde ben doğduğumdan beri İstanbul'da çalışıyordu, çok görmedim. Sonra babamın iş sebebiyle İstanbul'a geldik. 2005'te İstanbul'a taşındık. 2006'da babamı iş kazası sebebiyle kaybettik.*

Katılımcılar, babanın fiziksel olarak ortamda bulunduğu bazı durumlarda ise, duygusal olarak ortamda olmadığını anlatmışlardır. Babasıyla birlikte yaşadığı halde onunla çok vakit geçiremediğini K8 şu şekilde ifade etmiştir: "*o dönemde işte babam hastayken, o dönem işte*

biraz sıkıntılıydı yani. eee, birbirimizi anlamak konusunda. Babam sürekli içine dönüktü. Ya da sürekli dışardaydı. Meğerse hastaymış."

Erken yaşta babasını kaybeden K5 ise, çocukluğundan bu yana bunun getirdiği hem yoksulluk hem de yoksunlukla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Ve babasının ölümünden sonraki yaşamlarını anlatırken hem babanın yokluğunun hem de yoksulluğun onu nasıl hissettirdiğini şu şekilde dile getirmiştir:

> *Yani, bazen nasıl diyim hocam genel olarak hani yüklü hisseden insanlar vardır ya hani. Hani böyle boğazı düğümdür. Atıyorum böyle küçük çocuk vardır babasına sarılır, şurada düğümdür (boğazını tutuyor). Hani ne bileyim rahat yaşayan biri vardır, şurada düğümdür (yine boğazını tutuyor). Üniversiteyi çok zor bitirdim, hani daha rahat okuyan birini görürüm, şurada düğümdür. Basitleşti artık, hani üst üste üst üste bunu da taşıyabilir hale geldim.*

Olumsuz çocukluk deneyimlerinden bir diğeri ise çocukken yaşanan zorunlu göçtür. Çocukken yaşadığı zorunlu göç deneyimini K7 şöyle dile getirmiştir:

> *Biz köyden şöyle ayrıldık hocam: bir anda. Önce babam ayrıldı. Borç batağında olduğu için. Babam bir anda kayboldu. İşte bizde bir gece çadırlı bir arabanın kasasında köyden eve geldik. Bütün anılarımı orada bıraktım. Anılarımı orada bırakmak bana çok ağır geldi.*

K8'in çocukluğunda ise aile içi yaşantılarını önemli miktarda etkileyen bir başka olumsuz deneyim babasının ruh sağlığı problemi yaşaması ve bunun oldukça geç fark edilmesiydi.

> *Ya benim babam manik bipolar hastası. Onunla ilgili çok iyi anım yok mesela. Babamla ilgili. Küçüklükten. Hastalığının olduğunu bilmiyorduk, annem bilmiyordu. O yüzden çok sıkıntılı dönemler yaşadık. Benim küçüklüğümü de etkiledi bu yaklaşık ilkokul dönemleri. o dönemleri de etkiledi. Belki daha öncesinde de vardır ben o dönemleri hatırlamadığım için. o zamanlar işsizlik durumu da vardır babamın, işi yoktu. Annem çalışıyordu işte, annemin çalışması gerekiyordu. o dönemde işte babam hastayken, o dönem işte biraz sıkıntılıydı yani. ee, birbirimizi anlamak konusunda. Babam sürekli içine*

dönüktü. Ya da sürekli dışardaydı. Meğerse hastaymış. Birkaç kere kriz geçirmiş. Hastaneye falan yatmıştı bir hafta kadar.

Katılımcıların paylaştığı, çocukluk döneminde yaşanan zorluklardan birisi de anne babanın boşanmasıdır. Ebeveynler boşandıktan sonra, katılımcıların düzenli ve tutarlı bir aile ortamları olmamıştır. Ebeveynleri boşandıktan sonra, bir süre annesiyle, sonra baba, dede ve babaannesiyle, sonra yine annesiyle yaşamak zorunda kalan K6, büyüdüğü ortamı şöyle tarif etmiştir: "Zaten kaosun içinde büyüyen bir insanım."

4.2.1.2. Çocuğun yaşına uygun olmayan aile içi sorumluluklar

Çocukluk dönemindeki bu çeşitli olumsuz yaşantılarla birlikte, çocuklukta örselenme yaşantılarına ait diğer bir alt tema, katılımcıların pek çoğunun bir çocuktan beklenilmeyecek sorumluluklar almak zorunda kalmış olmasıdır. K7 içinde bulundukları yoksulluk nedeniyle çocukken amcasının evinde yaşadıklarını, bunun sonucunda amcasına borçlu hissettiğini ve bu borcu kendince nasıl ödemeye çalıştığını anlatmaktadır:

Amcamın evinde oturuyorduk, benim en etkili olduğu şey o. Amcamın eski bir evi vardı, taştandı. Orda doğdum. Hatta yağmurlu bir günde evin bir tarafı göçmüştü. Ben 7-8 yaşlarındayken. O olayı hatırlıyorum. Köyde doğdum, köyde büyüdüm. Bir 10-15 yılımı köyde geçirdim. Dedemin evine yakındı. Dedem beni çok severdi. Etrafımızda akrabalarımız vardı ama amcamın evinde oturduğumuz için onlara bir minnet borcumuz varmış gibi hissediyorduk sürekli onlara. Ya ben 10 yaşındayken amcamın tarlasında çalışma ihtiyacı hissediyordum. Böyle bir borcum varmış gibi hissediyordum.

Benzer şekilde K5, babasını kaybettikten sonra ailesini maddi olarak desteklemek ve eğitimine devam edebilmek için çocuk yaşta ablasıyla birlikte çalışmak zorunda kalmıştır:

Annemin işte bizi okutmakla ilgili mücadelesi. İşte o zamanlar hem yardım olarak çok komik paralar alıyoruz. Hem de iki çocuğun okuması ile ilgili de çok zorlanıyoruz. Ortaokul sürecinde de zaten çalışmaya başladım okumak için.

Erken yaşta çalışmak zorunda kalmanın yanı sıra, aile içi yaşa uygun olmayan sorumluluklar kardeşlerine bakım vermeyi de içerebilmektedir. Anne babası boşandıktan sonra

bir süre babası, babaannesi ve dedesi ile yaşayan K6, kardeşine "annelik" yapmak zorunda kaldığını ve bunun daha sonrasında ikisi arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini dile getirmiştir:

> *Kardeşimle aramız da çok iyi değil. Çünkü ordayken, daha 9-10 yaşındayken kardeşime annelik yapmak zorunda kaldım. Ben daha 10 yaşındayım, aramızda 4 yaş var. 10 yaşındaki bir insan nasıl anne olabilir. Ki çok fazla yanlış şey yapıldı. Kardeşime muamele anlamında.*

4.2.1.3. İşlevsiz ebeveyn tutumları

Son olarak, çocuklukta örselenme yaşantısı olarak, işlevsiz ebeveyn tutumları katılımcıların, çocukluk döneminde sıklıkla karşılaştıkları bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Katılımcılar, ebeveynlerini otoriter, duygusal olarak olgunlaşmamış, sevgisini göstermeyen ya da koşullu seven, ve istismar ve ihmal edici davranışları olan ebeveynler olarak betimlemişlerdir. Anne babası birlikte yaşayan bazı katılımcılar, ebeveynlerinin soğuk ve mesafeli oluşunu dile getirmişlerdir.

Otoriter ebeveyn tutumu katılımcıların ortak olarak paylaştıkları bir deneyim olarak ortaya çıkmıştır. K6 babasının ortaokul dönemindeki otoriter tutumlarını ve bunun onu nasıl olumsuz etkilediğine dair deneyimlerini şöyle dile getirmiştir:

> *Yaşama hevesim yoktu o evde kalmayı hiç istemiyordum. Evden kaçmayı planlıyordum. Ki bir kere kardeşimle kaçtık. O da dayımın düğününe kaçtık. Babam izin vermiyordu, 7. sınıftayım. Erkek arkadaşım var ve sıkı yönetim altındayım. Hatta bir ara babam, okuldaki teneffüslerde bahçeye çıkmama izin vermiyordu.*

K9 ise evde korku ortamı olduğunu, ebeveynlerinin soğuk ve mesafeli oluşunu ve kardeşleriyle birlikte anne babalarına karşı kendilerini ifade edemediklerini anlatmıştır:

> *Biz aslında daha sıkı bir ortamda büyüdük, daha böyle korkarak büyüdük denebilir. Annem de babam da ikisi de çok baskın karakterlerdir açıkçası. Onlar bir şey diyorsa yapmak zorundasın gibi de kendini anlatmak falan çok söz konusu değildir. Onlar hayır diyorsa hayırdır. Yanlış yaptın diyorsa yanlıştır. Senin neden böyle yaptığına dair sebepler çok da önemli değildir açıkçası.*

Ailesi boşandıktan sonra babaannesi ve dedesinin yanında kalan ve onların kötü muamelesine maruz kalan K6 ise, babasının bu durumla ilgili pasif tutumunu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Her türlü şiddeti gördük. Babam çok pasif kaldı, söz geçiremedi onlara. Hala gerçi çok karışmaz. Babamın da anne babasını sevdiğini düşünmüyorum. Saygıdan dolayı katlanıyor.*

Katılımcıların işlevsiz ebeveyn tutumu ile ilgili paylaştıkları bir diğer nokta ise işlevsiz ebeveynliğin kuşaklararası aktarımı ile ilgilidir. Sevgi görmeyen, baskı altında büyüyen ebeveynler bu tutumu kendi ebeveynlik deneyimlerinde de çocuklarına aktarmışlardır. Bu durumla ilgili olarak K9 yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

> *Ben ergenlik dönemindeyken falan annemin beni çok sevmediğini düşünürdüm. Açıkçası çünkü onun büyüdüğü ortam çok baskılı bir ortammış. Dedemler falan hiçbir şeye izin vermezlermiş. O yüzden annemde aynı şeyleri bana kurmaya çalıştı. Aslında biraz şey gibi yaklaştı. "Ben bunları yapmadım, yaşamadım. Sen de yaşamayacaksın." gibi. O yüzden biz çok çatıştık, sorun yaşadık.*

Kuşaklararası aktarımın ötesinde, çocuğa yönelik şiddetin kültürel aktarımın da bir parçası olduğunu, şiddetin yaşadıkları yerin bir kültürü olduğunu düşündüğünü K1 şu şekilde ifade etmiştir:

> *Dayak sonuçta bana has veya benim aileme has bir şey değil ki. Benim etrafımdaki tüm arkadaşlarım dayak yerdi yani. Biraz daha kültürel gibi bir şey hocam. Bir de şey, aile ortamı biz atadan yürüğüz yani kırsal kesimde yaşadığımız için herkes çocuğunu döverdi.*

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ebeveynleri onlar çocukken boşanmış ya da ayrı yaşamaya başlamıştır. Gerek birlikte yaşarken gerekse boşanma dönemindeki ebeveynler arası çatışma ve gerginlik de işlevsiz ebeveyn tutumu sonucu, yine çocukları etkileyen olumsuz yaşantılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gergin olan boşanma sonrası dönemde babaannesi ve dedesinin olayları nasıl daha da zor hale getirdiğini, K6 şu şekilde anlatmaktadır:

Biz babamla yaşarken annemde gidip kalmak istiyordum. Ama dedemle babaannem izin vermiyordu. Her geldiğinde gizli saklı görüşüyorduk. Dedem annemin üzerine yürüdüğü, bizi polisin aldığı. 23 nisanda annem bizi izlemeye gelmişti, 3. 4. sınıftayken. Sonra dedemle babaannem de bekliyorlarmış. Gösteri bitsin olay çıkarsınlar diye bekliyorlarmış. Biz çıktık hafta sonu annemde kalacaktık. Biz zaten annemle birkaç ayda bir görüşebiliyorduk. Dedem annemin üzerine yürüdü, bağırdı, çağırdı. Benim okulum orası herkes tanıyor, babam öğretmen. Rezil olduk.

Gerginliğin evden dışarı taşıp, sokakta ya da evin içine giren yabancılara karşı görünür olması, çocukların çevreye karşı da mahcup olmalarına, utanç duymalarına sebep olmuş gibi görünmektedir. Benzer şekilde K3, anne babası arasındaki gerginliğin, o dönem arkadaşlarına karşı onu nasıl mahcup hissettirdiğini dile getirmektedir.

Yani şöyle ben küçük olduğum zamanlar. Küçük olduğum zamanlardan bile hatırlıyorum. Hani böyle genel anlamda bir kopukluk var, genel anlamda bir küsüp evi terk etme var, bir ayrılma var ama. Sürekli bir boşanma tehdidi, unsuru var. Bizim için ne zaman boşanırlarsa o zaman rahata kavuşacağız gibi bir şey vardı. Ama biz, asla bir türlü boşanamıyorlardı. Çünkü bir taraf istiyordu, bir taraf istemiyordu vs. o yüzden annem bir süre ananemlere yerleştiği için ya da babam bir süre gittiği için falan o yüzden evde genel anlamda çok uzun süredir rahat bir 5-6 yaşımdan beri. Hatırlıyorum, ondan öncesini zaten hatırlamıyorum ama çok küçük olduğum birinci sınıfa başladığımdan beri. Evime ilk arkadaşımı çağırdığımda bile onların yanında işte bir problem çıkar mı kavga çıkar mı falan diye gerildiğimi hatırlıyorum.

4.2.2. Destekleyici Bir Aile Ortamından Mahrum Olma

İkinci ana tema katılımcıların aile ortamlarındaki düzensizlik ve kaosun, aileleri boşanmış olsun ya da olmasın onlarda yarattığı destekleyici bir aileye sahip olamama duygusu ve bunun içinde bulundukları ilişkiler açısından sonuçlarını ele almaktadır. Bu ana temaya bağlı olarak; *aile aidiyetinin olmayışı, eksiklik duygusu, ebeveynleştirilme* alt temaları ortaya çıkmıştır. K3, ailesinin "tam" olmayışı durumunu anlatırken "Dağınık ailemle ilgili olan şeyleri…" ifadesini kullanmakta ve tam olamama durumunun çok küçük olduğu dönemlerden beri baş gösterdiğini şöyle anlatmıştır:

Yani şöyle ben küçük olduğum zamanlar. Küçük olduğum zamanlardan bile hatırlıyorum. Hani böyle genel anlamda bir kopukluk var, genel anlamda bir küsüp evi terk etme var, bir ayrılma var ama. Sürekli bir boşanma tehdidi, unsuru var. Bir tam olamama hali var.

Katılımcılardan K6, evlerinde hiçbir zaman aile düzeninin olmadığını ise söyle açıklamıştır:

Gündüz sofra kurulmaz, bir aile yemeği kurulmaz. Şu andan bahsediyorum. Çok nadir bir arada otururuz, hafta 7 günse en fazla 2 gün. Bir haftada en fazla iki gün otururuz beraber. Eskiden beri öyleydi. Şu an 7-8 gibi kapatır atölyeyi. Pek bir düzen yok. Düzenimiz hiç olmadı. Hatta şu anki oturduğumuz eve kadar, bu seneye kadar, biz atölyenin üstünde kalıyorduk. Evimiz de yoktu.

4.2.2.1. Aile aidiyetinin olmayışı

Çocukluk döneminde çeşitli istismar ve ihmale maruz bırakılan genç yetişkinlerin, destekleyici bir aile ortamına sahip olamama ile ilgili ortak paylaştıkları ilk tema ailelerine aidiyet duyamadıklarına dair deneyimlerini belirtmektedir. K4 bu durumu anlatırken "*Misafir gibiyim, evde kendime yer bulamıyorum"* sözlerini kullanmaktadır. Katılımcıların çoğunun aile aidiyetinin olmayışı, yakın ilişkilerde etkisini çeşitli şekilde göstermektedir. İlk olarak, katılımcılar aile olmaya duydukları özlemi ifade etmişlerdir.

Ailesiyle iletişim kuramadığını ve buna duyduğu ihtiyacı, K8 şöyle dile getirmiştir.

İyi ama çok konuşabilen insanlar değiller. Ya nasıl diyim iletişim olmuyor aramızda. Bilmiyorum herhâlde küçükken de öyleydi. Şimdi de öyle. Gündelik mevzuları konuşuyoruz ama mesela bir şey anlattığın zaman seni böyle anlamıyorlar. Ya da bazen şöyle düşünüyorum beni tam tanıyamadıklarını düşünüyorum.

Katılımcılar aile aidiyetlerini değerlendirirken, ortak bir şekilde aile sorunlarından uzak kalmaya çalıştıklarını ve ailelerinden uzakta yaşarken bunun daha kolay olduğunu paylaşmışlardır. K6 annesinin sorunlarına nasıl duyarsızlaştığını şu şekilde ifade eder:

Sonra ben onların işine karışmamayı öğrendim, kapıyı kapatıp ne yaparsanız yapın yeter ki bana bulaşmayın demeyi öğrendim. Ben de bakıyorum görüyorum böyle, aslında duyarsızlaştım. Annem oturur ağlar böyle, üzülmüş ağlar. Ben de bakarım şöyle, bi kere sorarım "anne ne oldu?" Diye annem

de hiç der. Sonra boş ver der, ben de giderim. Boş veririm. Üstelemek, ne oldu diye sormak. Umursamaz davranıyorum. O aslında beni yaptı bu şekilde. Ama hiç de rahatsız değilim bu durumdan. Kütahya'dayken de daha kolaydı. Bir şey olur mesela, ıu uzak olunca konuşmamak da unutmak da, arka plana atmak da daha kolay oluyor. Ordayken daha kolay başa çıkıyordum.

Benzer şekilde, ailesiyle ilişkisini hayli yüzeysel tutan, K7 de tartışmalardan uzak kalmanın fiziksel olarak uzaktayken daha kolay olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Şu an hocam şöyle bu tartışmalar vs. Beni sürekli bi, ben dayanamıyorum tahammül edemiyorum. Bu olaylara. Bir de çok uzak kaldım. Giresun'dayken haftada bir defa arıyordum annemi babamı. Nasılsınız? Iyi misiniz? İyi tamam telefonu kapatıyordum. Sonra buraya gelince bu tartışmalar hala olduğu için bazen. Yine biraz maddi açıdan, en azından abimlerde falan sorun olduğu için ben bu şeylere artık alışmadığım için daha önceden beri, yapamıyorum. Hiçbir şekilde dayanamıyorum. O yüzden de gitmek istiyorum.

Ailelerinde kendilerini yabancı hisseden, sorunlarını onlarla paylaşamayan ve aile sorunlarına dahil olmamak için çabalayan katılımcılar, kendi bağımsızlıklarını kazanmaya duydukları ihtiyacı sıklıkla belirtmişlerdir. K9 ekonomik bir güç elde edip ailesinden bağımsız bir yaşam kurmak istediğini belirtmiştir: "*...bi de bir an önce şey gibi düşünüyorum. Okulum bitsin çalışmaya başlayayım, kendi evime çıkayım artık. Ekonomik bir güç elde etmeye çalışıyorum."*

K7 ise ailesinden "kurtulmayı", onlardan bağımsız kuracağı hayatı nasıl sabırsızlıkla beklediğini şöyle ifade etmiştir:

İki yılım var ailem bana destek olabilir ama sonra bir şeyler yapmak isterim. Kendi başımın çaresine bakmak. Hem buradan kurtulabilirim (aile evinden). Burayı ben hapishane gibi görüyorum hocam. Çok farklı bir duygu. Gülerek falan konuştuk da içim de çok farklı düşünceler var. Bir an önce kurtulmak istiyorum falan. Gülerek anlatıyorum ama içim içimi kemiriyor ''nasıl kurtulacağım '' diye.

Aile aidiyeti olmayan, ailelerinden "kurtulmak" isteyen katılımcılar, aynı zamanda diğer ilişkilerinde kendilerine "aile" gibi hissedecekleri ortamlar kurmaya çabalamaktadır. Ailesiyle herhangi bir paylaşımda bulunamadığını dile getiren K9 için 'seçtiği ailesi' arkadaşlarıdır:

> *Ben ailede kimseyle yakınlık paylaşmıyorum aslında. Benim arkadaşlarım daha aile gibi hissettirirler. Yakın arkadaşlarım var. Onlarla daha çok konuşurum, paylaşırım, daha çok anlatırım. Daha çok anlıyorlar beni. Aileden kimseyle öyle bir konuşma şeyim yoktur yani.*

K7 ise ailesinden göremediği destek ve ilgiyi hocalarından gördüğünü sık sık belirtmiş ve onları ailesi gibi gördüğünü vurgulamıştır:

> *Hocalarımız ailemiz gibiydi, ailemden görmediğim teşviki onlardan gördüm. Mesela bir hocamızdan rahatlıkla kitap isteyebilirdim. Bir hocamız kendi kredi kartı ile bana kitap almıştı ben bunu hiç unutamıyorum. Hocamız o kitabı, 1200 liraydı 5 yıl önce, almıştı ben ona taksitle ödemiştim. Bunu aileme söyledim önce dedim ki kredi kartıyla alın benim zaten devlet kredi veriyor bana ben öderim. Yok demişlerdi. Daha sonra işte fakültedeki hocalarım aldı. Ben de bulunduğum bu ortama çok iyi bir şekilde alıştım. Mutluyum.*

4.2.2.2.Eksiklik duygusu

Öte yandan, destekleyici bir aile ortamına sahip olamamak, katılımcılarda bir eksiklik duygusuna yol açıyor gibi gözükmektedir. Başkalarında olan ve kendilerinde olmayan aile ortamı kendilerini eksik hissetmelerine yol açmaktadır. K7 bu eksiklik duygusunu şöyle ifade etmiştir:

> *Şunu düşünüyorum hocam. Tam bir aile yapım yok benim herhâlde. Ve ilerde de… karşımdaki insanın (romantik ilişkisinden bahsediyor) ailesi çok iyi. Nedense takmışım ben oraya kafayı. Her neyse ben bunu kendimde eksiklik olarak görüyorum.*

K3 ise, bu eksiklikle beraber yaşamındaki ve yakın ilişkilerindeki zorluklarla tek başına mücadele verirken onda yarattığı yalnızlık hissinden bahsetmiştir:

> *Ailemin desteğinin olmayışı…Yani bitecek bunlar, az kaldı dişini sık. Biraz daha yıpratma kendini, yüzün gözün şişiyor ağlama. Düğünün var nişanın*

var falan. Şey gibi hissediyordum böyle atarlanmış ergenler olur ya. Sanki o dönemde hiç çıkamamışım. Hani yüzüyormuşum hiçbir yere varamıyormuşum. Aslında bütün dünyayla tek başıma savaşıyormuşum gibi, ne haddimeyse.

Katılımcılara göre aile yapısındaki bu tam olamama durumu, onları romantik ilişkilerinde ve onların ailelerine karşı da dezavantajlı bir konuma sokmaktadır. Ailelerinin bazı ritüellerde onları yalnız bırakmaları ve sonuç olarak kendilerinin bu durumu açıklamak zorunda kalmalarını K3 şu sözlerle açıklamıştır:

İşte, eşime anlatırken aynı şekilde. Onun ailesine işte bir şey anlatırken. İşte babam misafir gibi bir saat geldi gitti. Bu durumu bile anlatma gereği duydum çünkü aile yapılarımızda çok farklı kültürel olarak. Onun ailesi doğulu tam böyle bir normal aile, bildiğimiz, günümüzde çok yaygın olan. Benim öyle bir kültürüm hiç olmadı. İçlerine girdiğimde çok şaşırmıştım.

Katılımcılar, hissettikleri bu eksiklik duygusunu telafi etmek için ise daha fazla başarılı olmak zorunda hissediyor görünmektedir. K7, ailesinin eksikliğini, romantik ve diğer ilişkilerine karşı kapatmak için akademik başarıya odaklandığını ifade etmiştir. Hayatta yeterince başarılı olursa bu eksikliği kapatmış olacaktır.

Hocam benim akademisyen olmak istememin bir diğer sebebi de şu: küçük bir sebebi. Ben akademide değil de başka bir alanda da başarılı olurdum ama. Özellikle akademi istememin küçük bir sebebi de, hayatta başarılı olmak istememin sebebi de şu: Ailemin eksikliğini burayla kapatmak istiyorum. Mesela bir ortama girdiğimde ya da kız istemeye gittiğimde başarımın bu eksikliğimi örteceğini düşünüyorum. Galiba arka planda böyle bir düşünce var. Bunun okumakla alakası yok ama. Hayatta başarılı olduğumda, herhangi bir alanda, bu eksikliğimin gidebileceğini düşünüyorum.

4.2.2.3. Ebeveynleştirilme

Son olarak destekleyici bir aile ortamına sahip olamamanın katılımcıların yaşamlarına getirdiği bir başka durum ise ebeveynleşmiş çocuklar olmalarıdır. Babasını çocuk yaşta kaybetmiş olan K5 çocuk yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. Küçük yaşta anne babasının sorumluluklarını üstlenmiş hatta annesine bakmak zorunda kalmıştır ve yetişkin hayatında annesine karşı yoğun bir suçluluk ve fazla gelişmiş bir sorumluluk duygusu hissediyor gibi görünmektedir.

Biraz da anneme bu kadar düşkün olmamayı isterdim. O biraz sıkıntı. Çünkü ne bir şey konuşabiliyorum, üzülecek diye. Ne kendim için bir şey yapabiliyorum. Kalıyorum yani böyle. Sanki annem, ben anneyim o çocuk. Onun sarılmaya ihtiyacı var, benim onu sarmaya ihtiyacım var. Annem ya hocam. Onu da kaybetme korkusu. Ben üzülürsem annem üzülür. Bir şey olur. Sadece annem. Sorumluluğum var neticesinde.

Benzer şekilde K3, maddi olarak anne-babasını desteklemekle beraber, anne babası tarafından onların ilişkisi için bir hakem görevi üstlenmek zorunda bırakılmıştır.

Yani biz istesek ya da biz annemi desteklemesek annemin desteği kırılır, boşanamaz. İşte ee biz çalışıyoruz. Babamın borçlarına da çok uzun süre biz destek olduk. İşte maddi olarak annem arkasında bizi destek gördüğü için boşanabiliyor. Biz olmasaydık boşanamazdı. İşte babamı daha iyi anlatabiliriz, övebiliriz. Hatta ben nişanlanmadan önceki haftasında bile. İşte nişanlanacağımı söylediğimde, işte babamın "beni annenle barıştırmadan bu eve gelenlere güleryüz göstermemi bekleme" tarzında bir yaklaşımı olmuştu.

Dahası katılımcılar, ebeveynlerinin sorunlarını da yüklenmek zorunda kaldıklarını paylaşmışlardır. Örneğin, K6, annesi ile annesinin sevgilisinin problemleri hakkında nasıl sorumluluk hissettiğini ve yaşadıkları süreci dile getirmiştir:

Annemin sevgilisi var. 5-6 yıldır. Aynı kişi. Kendisini pek sevmem. Kardeşim çok Sever. Ben sevmiyorum çünkü ilk geldiğimiz zamanlar annemi çok kıskanıyormuşum onu fark ettim. Ve annemin biriyle görüştüğünü bilmiyorum sonradan öğrendim. Çok kavga ediyorlardı, her kavganın sonu annemin göz yaşları ile biterdi. Annem makinanın başında ağlıyor. Bu olayları görünce nefret ettim. Bu adam annemi üzüyor. Sonra çok müdahil oldum git istemiyorum seni diye. Çok uğraştım, sanki benim yükümmüş gibi.

Benzer şekilde, K3, babasının derdini dinleyen taraf olma ile ilgili deneyimlerini dile getirmektedir:

İşte babamla konuşmam lazım üzülüyorum, merak ediyorum falan. Yani babamı aradığımda da babamın derdini dinliyorum aslında. Maddi olarak bir şeye ihtiyacın var mı bu dönemde özellikle hani. Hep biz onun şeyini

dinlemişizdir. Şöyle battım, şöyle sıkıntıdayım, şöyle yorgunum vs. ama olsun bir şey kaybetmiyorum. Dinliyorum onun da gönlü olsun

Küçükken kardeşine anne babalık yapmak zorunda kalan K1 ise, yaşadıkları olumsuzluklar konusunda kardeşi için sorumluluk hissetmekte ve onun yaşadıklarını değiştirebilmek istediğini dile getirmektedir:

Sadece kardeşimi daha iyi koşullarda büyümesini isterdim. Çünkü o çok kötü etkilendi. Çok kötü oldu. Şu anda yani boş beleş yaşayan bir insan. Onun üzerinde çok kötü etkileri oldu. Benim şu anda değiştirmek isteyeceğim tek şey onunla ilgili olabilir. Kendimle alakalı değil. Onun daha iyi bir çocukluk yaşamasını isterdim.

4.2.3. Ebeveyn "Yokluğunun" Yakın İlişkilere Yansımaları

Dördüncü ana tema çocukken ebeveynlerinin fiziksel ya da duygusal yokluğunun veya her ikisinin birden deneyimlenmesinin genç yetişkinlerin yakın ilişkilerine nasıl yansıdığını ele almaktadır. Bütün katılımcılar, ilk ana temada detaylı bir şekilde ele alındığı gibi, çocukluk dönemlerinde ve sonrasında en az bir ebeveynin fiziksel ya da duygusal yokluğuna maruz bırakılmıştır. Dahası, katılımcıların çoğu şu anda ebeveynleriyle yakın bir ilişki ve paylaşım içinde olmadıklarını da dile getirmişlerdir. Hemen hepsi duygusal olarak olgunlaşmamış ebeveynlere sahipken, pek çoğu babasıyla şu anda görüşmediğini bildirmiştir. Bu ana temaya bağlı iki tekrar eden tema: *Baba figürünün eksikliğini giderme ve sevgi ihtiyacı için verilen ödünler* olarak karşımıza çıkmıştır.

4.2.3.1. Baba figürünün eksikliğini giderme

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu erken çocukluk dönemlerinde ve sonrasında babalarının fiziksel ya da duygusal olarak hayatlarında olmayışlarından ve hayatlarında güçlü bir baba figürünün olmayışından bahsetmişlerdir. Bunun sonucunda da ilerleyen yıllarda baba figürünün yerine koyabilecekleri bir şey bulmaya çabaladıklarını paylaşmışlardır. Her ne kadar ergenlik dönemi ve sonrasında akran ilişkileri ön plana çıkıyor gibi görünse de ebeveyn çocuk ilişkisi, bireylerin iyi oluşları üzerindeki etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Ebeveynleri boşandıktan sonra, çocukları ile de iletişimini bir süre sonra koparan babası ile ilgili yaşadığı hayal kırıklığını K10 şu şekilde ifade etmiştir:

Ama şeyi de bazen atlatamadığımı hissediyorum. Mesela neden hiç merak etmedi... sonrasında. Tamam hadi ben aramadım diyelim, ki o da aramadı.

Ama bir şekilde hayatımda bir noktada destek olabilirdi bana. Ama olmadı. O kötü hissettiriyor.

Katılımcılar babalarının yokluğunun oluşturduğu boşluk duygusu ile baş etmek için ergenlik dönemlerinden itibaren bu boşluğu doldurmaya çalışmışlardır. Katılımcılar hayatlarındaki baba figürünün eksikliğini deneyimlerken kafalarında mükemmel bir baba ideali de oluşturmuş gibi görünmektedirler. Babasıyla uzaktayken daha sıcak bir konuşma yapabildiğini, ama yan yana geldiklerinde hiçbir şey paylaşamadıklarını anlatan K7:

Telefonla konuşurken bir saat falan konuşuruz ve çok fazla güleriz. Gülerken böyle kahkaha atarız karnım ağrıyordu gülmekten. Yan yana gelince ama böyle olmuyordu. Galiba telefonla konuşurken aklımdaki baba tahayyülü o an oluşuyor ve samimi bir şekilde konuşuyorum. Ama gerçekte karşılaştığımda yani yan yana geldiğimizde sıkılıyorum. Duramıyorum. Babamdan kaynaklanan bir şey değil de. Sonuçta onun da kendi hayatı ama ben dayanamıyorum. Telefondayken iyi, yan yana geldiğimizde farklı.

Dahası, katılımcılar yetişkin bir erkekle bağ kurmanın özlemini hissetmişler ve bu nedenle çeşitli denemelerde bulunmuşlardır. Babasını çok erken yaşta kaybeden ve neredeyse ortak hiç anısı olmayan K5, baba sevgisini arayışı ile ilgili şunları dile getirmiştir: "*bir de baba sevgisini başkalarında arayınca, ergenlik döneminde çok sıkıntı çektim bununla ilgili."* Benzer şekilde, babası fiziksel olarak evde bulunsa dahi duygusal olarak hayatında yer almayan K8, romantik ilişkileri ile ilgili yaşadıklarını şöyle dile getirmiştir:

Evet işte çok fazla ilişkim oldu. Çok oldu. Bu yüzden, bazen diyorum keşke, olmasaydı daha iyi olurdu tabii ki. Bazen de diyorum iyi ki de oldu ve bu bir deneyim benim için. İkisi arasında bazen ikilemde kalıyorum. İnsan tanımak için çok fazla insanla konuştum kız veya erkek. Ama daha fazla erkek tabii ki. Baba figürü biraz daha geri planda kaldığı için. Flört mi deyim, sevgili olayları oldu benim hayatımda. Biraz fazla oldu.

Seven, ilgi gösteren ve onlara destek olan bir babaya ihtiyaç duyduklarını bütün katılımcılar ifade etmişlerdir. K8, örneğin, çok fazla romantik ilişki kurma deneyimi ile ilgili, bu yolla babasının yerine koyabileceği bir dayanak aradığını şu ifadelerle dile getirmiştir:

Yanlış kişileri hayatıma soktum. İnsanları tanımak için çok fazla insanla birlikte oldum, konuştum. Aslında kendimde analiz ettiğimde ben de bir baba figürü olmadığı için o zamanlarda bir şey aradım. Bir şey aradım. Bir dayanak aradım. Bir destekçi aradım. Erkek olarak bir destekçi aradım. Ya yanlış yerlere gittim, beni anlamayacak insanlara anlatmaya çalıştım derdimi. Anlamadılar. Bu sefer koptum.

4.2.3.2. Sevgi ihtiyacı için verilen ödünler

Ebeveynin yokluğunun yakın ilişkiye yansımaları ana temasının ikinci teması ise, sevgi ihtiyacı için verilen ödünlerdir. Katılımcılar çocukken ebeveynlerinin fiziksel ya da duygusal yoklukları sonucu yeterince sevilmemiş çocuklar olma deneyimlerini vurgulamışlardır. Bu sevgi ihtiyaçlarını ise gerek büyürken gerekse genç yetişkinlik dönemlerinde giderme çabaları yakın ilişkilerine çeşitli şekillerde yansımış gibi görünmektedir. Evde sevgiyi bulamayan çocuklar olan, katılımcılar, sevme ve sevilme ihtiyaçlarını karşılarına çıkan kişiler üzerinden gidermeye çalışmışlardır. K6 ergenlik döneminde içinde bulunduğu sevgisizlik durumunun onu nasıl etkilediğini, o dönemi şöyle tanımlamıştır:

7. sınıftayım. Erkek arkadaşım var ve sıkı yönetim altındayım. Hatta bir ara babam, okuldaki teneffüslerde bahçeye çıkmama izin vermiyordu. Erkek arkadaşım benden üç yaş büyüktü, liseye gidiyordu. Şimdi düşünüyorum da nasıl bir yokluktaymışım. Sevgi yokluğu.

Sevginin ne demek olduğunu onunla anladım diyebilirim. Ama yaşamamam gereken şeyler yaşadım. Babam öğrenmişti sevgilim olduğunu ve ayrılacaksın demişti bir kaç kez. O da beni seviyordu ben de onu seviyordum. İnsanın sevgi gördüğü tek kişiden ayrılması, ıı yapamayacağım bir şeydi. Evde bir kaos ortamı vardı sürekli babaannemlerle dedemlerle sürekli kavga ediyorduk. Babamın yüzünü günde iki saat görürsek anca görüyordum. Gündüz okulda akşam başka işe gidiyordu. Ek işe gidiyordu. Bizimle pek ilgilenemiyordu. Bizimle vakit geçirmek isterse bu sefer babaannemler mâni oluyordu.

K6 bu sevgi yokluğunu gidermek için yaşadığı ilişkide "yapmak zorunda kaldığı" şeyler diye nitelendirdiği erken dönem cinselliği şu şekilde dile getirmiştir:

Yani benim yaptığım şeyler. Ama daha sonra yaptıklarımdan dolayı kendimi affetmem yıllarımı aldı. 4-5 yılımı aldı. Kaybetmemek için yapmak zorunda

kaldıklarım. Ben bunu yapmazsam gider, ben bunu yapmazsam onu kaybederim diyerek onun bana yaptırdığı şeyler… ıı kötüydü.

Benzer şekilde, katılımcılar sevgi ve yakınlık ihtiyaçlarını gidermek için, romantik ilişkilerinde otantik benliklerinden vazgeçme eğiliminde gibi görünmektedirler. K10 yakınlık ihtiyacı için kendi istediklerinden nasıl vazgeçtiğini şu sözlerle anlatıyordu:

Farklı şeyler istediğimiz oluyordu. Ben o zaman direk onun istediğini kabul ediyordum. Çok mutlu olmuyordum açıkçası ama onun istediğine kesinlikle okeydim. Benim ne istediğimin çok bir önemi yoktu, olmuyordu. Çözüm bulma değildi. Ben böyle bir adım atıyordum. Ve her şey çözülüyordu.

Anne babası boşandıktan sonra, babası ailenin diğer üyeleri gibi K10 ile de görüşmemiştir. Babası tarafında istenmemiş olmanın, kendisini sevilebilir olduğuna dair ispat çabasına soktuğunu ve bunun sonucunda kendisini sevmeyen birisiyle ilişkiyi sürdürmeye yönelik çabasını ifade etmiştir:

Normal ben ne demek bilmiyorum ama, normal ben onu orda bitirir ve giderdi. Bir aydan fazla bir süre vermezdi. Ama o ruh halinde neden o ruh haline girdiğimden de bahsettim- o ertelediğim bütün duygular patladı. O beni sevsin çok istedim, karşılık olarak. Ve sanırım ben o kadar sene sadece onu almaya (sevgiyi)çalıştım. Yani, inatlaşma olarak görüyorum şu an bakınca. O beni sevsin diye benim kendimle girdiğim bir inatlaşma süreci. Ama gerek yokmuş. Onun da beni sevmemesi bende o yaraları çok deşti. Dediğim gibi babamla görüşmüyorduk ve benim kafama hep şu soru takılıyordu " Senin baban seni sevmiyorken, başka bir erkek niye sevsin?".

Bir yandan kafasında bu soruyla dolaşırken, bir yandan yanıldığını kendine göstermek, sevilmeye değer olduğunu, babasının onu sevdiğini ispatlamak için ilişkiyi sürdürmeye çalışıyor gibi görünmektedir.

4.2.4. İlişkilerde Yüzeyselliği Meydana Getiren Eğilimler

Dördüncü ana temada katılımcıların sahip oldukları ve ilişkilerinde yüzeyselliğe sebep olan eğilimler ele alınmıştır. Katılımcıların hemen hepsi yakın olarak nitelendirdikleri ilişkilerinde

dahi yüzeysel, yakınlıktan uzak ve duygusal olarak mesafeli ilişki deneyimlerini paylaşmışlardır.

Yaklaşık 3 yıl birlikte olduğu kişiyle romantik ilişkisinde yaşadıklarını K9 şu sözlerle dile getirmiştir:

> *Ailemle ilgili çok bir şey paylaşmıyordum. Daha böyle ya ımmmm aslında hep iyi şeyleri paylaşıyordum. Üzüldüğüm ya da kendimi kötü hissettiğim şeyleri çok paylaşmıyordum. O da çok paylaşmıyordu. Hatta o hiç paylaşmıyordu. Ben başta daha paylaşımcıydım. Her şeyi anlatım şey yapım falan ama o böyle çok ilgilenmeyince ve karşıdan anlatmasını beklediğim şeyleri çok anlatmayınca ben de anlatmamaya başladım. Daha umursamazdı o. ben bir ilişki içindeysem daha verici taraf oluyorum açıkçası. O çok umursamazdı.*

K3 ise evli olduğu ve yaklaşık 8 yıldır tanıdığı eşi ile neleri paylaştığına dair şunları dile getirmiştir:

> *Dağınık ailemle ilgili olan şeyleri paylaşırken çok çekiniyordum. O daha böyle eğleneceği zamanlar işte oyun oynayacağı sinemaya gideceğim, hafta sonu bir yere gideceğim hadi kamp yapıcaz, piknik yapıcaz. Vs. işte böyle oturup dertleşelim demem. Derin bir şeyse onu tercih etmem. Keyif de almam. Çünkü daha önce muhtemelen denemişimdir. Denedim itiraf edeyim. Bu şekilde otur derdimi anlatacağım değil de böyle kendiliğinden dökülür. İşte o gelir ama karşı taraf hımm der bitmesini bekliyor gibidir. Birkaç kere böyle susmuştum sonra bir daha asla yapmam onu. Zaten onu paylaşmak çok çok istiyorsam birinden fikir almak istiyorsam o konu benim için çok önem ifade ediyordur. Çok daha fikrine güvendiğim birilerine giderim.*

Katılımcılar gerek romantik gerekse yakın diye nitelendirdikleri arkadaşlık ve aile ilişkilerinde yakınlık kurmalarına engel olduğu düşünülen *güven problemi, terk edilme kaygısı, duygusal yakınlıktan kaçınma ve işlevsiz çatışma stilleri* ile ilgili deneyimlerini paylaşmışlardır.

4.2.4.1. Güven problemi

Katılımcıların çoğu, ilişkilerinde yaşadıkları güven problemini dile getirmişlerdir. K5 güvenebileceği insan sayısının hayatında çok az olduğunu belirtirken, güvensizliğe dair şunları dile getirmiştir:

Bir de zor bir dönemden çıkınca artık insanlar seni kullanıyor mu ediyor mu? hep insanlara şüpheyle yaklaşırım. Güven konusunda problemim var.

K4 ise geçmişte yaşadıklarının güven duygusuna etkisini şöyle ifade etmektedir:

Etrafımdakilere geçmişi anlatmasam da kendim hep geçmişte yaşıyorum. Ve şu anki hayatımda olan insanları geçmiş tecrübelerime göre, geçmişte tanıdığım insanlarla karşılaştırıyorum, kıyas yapıyorum. Bazen bir şey yapmasalar dahi içimde bir kuruntu oluşmuş gibi davranıyorum. Olmuyor. Güvenemiyorum.

K8 ise bu güven probleminin istisnasız olduğunu, erkek arkadaşı ve en yakın arkadaşı da dahil herkese karşı güven problemi yaşadığını ifade etmektedir:

*Kimseye güvenmiyorum**.** İstisnasız kimseye güvenmiyorum. Biraz, sevdiğim insanlara dahi güvenmiyorum. Sadece inanmaya çalışıyorum. Ama aklımda hep şey oluyor. Acaba yapar mı? Bana bunu yapar mı, bunu söyler mi? Hep bir şüphe var. O yüzden kimseye karşı güvenemiyorum ve de sevdiklerimi tam sevdiğim için bunu onlara da söylüyorum yani. İnsanların yüzüne, diyorum ki ben insanları seviyorum ama kimseye güvenemiyorum, kimse beni yanlış anlamasın. Küçüklükten yaşadığım olaylardan sanırım. Biraz toleransım azaldı sanırım.*

Benzer şekilde K4 ilişkinin başında bu güvensizliğin onu daha çok etkilediğini paylaşmıştır:

İlişkinin başlarında güven problemi yaşıyorum. Bunu kendi kendime düşündüm ve aileme karşı pek fazla bir şey paylaşmıyorum. Evet teyzemle bir şeyler konuşuyorum ama her zaman vaktimiz olmuyor. Bazen diyorum ki neden bununla ilgilensin. O yüzden pek paylaşamadım. Ne bileyim bir baba ilişkisi yaşamadım veya annemle yoğun bir anne ilişkisi yaşamadığım için güven problemlerim olduğunu düşünüyorum, geçmişten gelen bir şey. O yüzden tüm ilişkilerimde yani şey nasıl söylim ilk başta güvenmekte çok zorluk çekiyorum. Tam yüzde yüz güven yaşayamıyorum.

Katılımcıların yaşadıkları güven sorunu, onları paylaşımın ve doyumun yoğun olduğu samimi, içten ve yakın ilişkiler kurmaktan alıkoyuyor gibi görünmektedir. K6 yaşadığı güven probleminin sevmekten de korku duymaya başlamasına neden olduğunu anlatmaktadır:

> *Geçmişte birkaç olay yaşamış olmam insanlara karşı güvensizleştirdi beni. Belli bir güven sorunu yaşadım. Kimseye güvenemez oldum. Sevmekten korkar oldum. Küçükken hep her kızın her küçük kızın hayalidir böyle gelinlik giymek gelin olmak falan. Benim de öyleydi küçükken. Ama ben hani bir ara ciddi bir şekilde hani kemik iliğimden çocuk yapma kararı almıştım. Ve kimseyi güvenilir bulmuyordum. Kimseyi sevilmeye değer bulmuyordum. Bana herkes zarar verir. Yine benim istemediğim şeyler yaptırırlar gibisinden. Herkese karşı bir güvensizlik oluşmuştu. Sevmekten korkmuştum.*

4.2.4.2. Terk edilme kaygısı

Katılımcıların yakın ilişkilerinde yüzeysel kalmalarına yol açan bir başka psikolojik eğilim ise yaşadıkları yoğun terkedilme kaygısıdır. K9 arkadaşlarıyla daha rahat hissettiğini ama romantik ilişkilerde her şey yolunda giderken bile terkedilmekten kaygılandığını şöyle dile getirmektedir:

> *Arkadaşlarla daha rahatsın. Bence. Sevgili de bir ister istemez korku oluyor. Kaybetme korkusu çok fazla oluyor. Ama arkadaşta öyle değil. Arkadaş daha çok daha iyi tanıdığını düşünüyorum arkadaşını. Bilmiyorum ben sanırım en çok kaybetme korkusundan dolayı şey yapıyorum, ilişkide saçmalayabiliyorum. Bazı tavırlarımın sıkabileceğini düşünüyorum. Yani sıkılınca gidebileceğini düşünüyorum herkesin. Acaba benden sıkılır yeni bir heyecan arar mı? ilişkilere çok bir şeyim yok benim. Yani evlilik falan böyle uzun süre herkesin birbirine öyle çok sevebileceğine çok inanmıyorum. Ama o, işte o sevmemek bölümünün gelmesinden de korkuyorum.*

K4 ise yakın olduklarını düşünmesine rağmen hem romantik ilişkisinde hem de arkadaşları ile ilişkisinde yaşadığı kaygılarını şu sözlerle açıklamaktadır:

> *Ne kadar yakın olursam olayım. Erkek arkadaşım mesela çok yakınız yine de güven şeyinde, beni bırakıp gidebilir, terk edebilir. Veya arkadaşım bana kazık atabilir veya beni yarı yolda bırakabilir. Beni tek başıma bırakabilir. Bu kaygılar her zaman kafamda oluyor yani.*

4.2.4.3. Duygusal yakınlıktan kaçınma

Katılımcıların ilişkilerinde yüzeyselliği meydana getiren bir başka psikolojik eğilim ise duygusal yakınlıktan kaçınmalarıdır. Güven problemi yaşayan, terkedilmekten üzülmekten kaygı duyan bu genç yetişkinler duygusal yakınlıktan kaçınmaktadırlar. Katılımcıların pek çoğu yakın ilişkilerinde duygusal yakınlıktan kaçınmak için ilişkilerinde duygusal paylaşımlarını oldukça sınırlı ve yüzeysel tutmaktadırlar. Daha çok gündelik şeyleri ve olumlu duyguları paylaşırken, acılarını, üzüntülerini saklama eğiliminde oldukları görülmektedir. İncinmekten duydukları kaygı sonucu kırılgan yanlarını kendilerine saklamaktadırlar. K2 bu durumu dertleri konuşmayı sevmemek olarak ifade etmektedir:

> *Kendimi ifade etmekte zorlanmıyorum ama onları anlamakta zorlanıyorum. Mesela "Pınarla konuşuyorum ama Pınar benden ne bekliyor?" onu anlamıyorum. Dert yanmak, dertleri paylaşmak… Kötü bir özellik ama- dertleri konuşmayı sevmiyorum. Bu çok kötü. Kötü etkiliyor ilişkilerimi. Anneannemi kaybettim iki sene önce mesela, daha kimseyle oturup senin bir acın var, bir kaygın var diye ya da özlüyorum diye hiç buna da girmedim. Ondan birazcık kaçıyorum galiba. Dedim ya uzun bir ilişkim bitti, anlatıyorum onu ama hep bitecekti zaten diye anlatıyorum, acı kısmında hep kendimleyim.*

Katılımcıların paylaştığı bir başka özellik ise duygusal yakınlık kurmalarını olumsuz etkileyen bir durum olarak, sevgilerini göstermeyi öğrenmemiş olmalarıdır. K6 sevdiklerine, onları sevdiğini söylemeyi ya da göstermeyi tercih etmeyişini şöyle açıklamıştır:

> *En son erkek arkadaşımla da ayrılığımız bu şekilde oldu. Ben ilgi gösteren işte vıcık vıcık bir insan değilim. Size de söyledim az önce, kardeşim 17 yaşında, ona 15 kere en fazla sevdiğimi söylemişimdir. Erkek arkadaşım da çok şeydir çok ilgi ister, sürekli benimle ilgilen sürekli seni seviyorum de falan. Ben böyle bir insan değilim ki, değilim yani.*

K8 ise duyguları ifade etmekle ilgili yaşadığı zorluğu dile getirmiştir:

> *Çok nadir ifade ederim duygularımı. Ben pek duygularını ifade edebilen bir insan değilim. Onu da çok iyi anladım. Herkese karşı. Çok nadiren, çok içimden gelmesi çok hissetmem lazım. Özlediğimi ya da çok sevdiğimi. Kim olursa olsun. Ama çok nadiren.*

Katılımcılar, kendilerini incinebilir konuma sokabileceğinden dolayı duygusal yakınlık kurmaktan kaçıyor gibi görünmektedirler. Örneğin, K3, karşısındakine bağlılığını göstermekten nasıl korktuğunu ve kaçındığını şu şekilde ifade etmiştir:

> *Ama içimde planlı sakladığım, sadece birine sevgimi vermekten çok fazla korkarım. Ona olan sadakatim, ondan işte ayrılamayacağımı, ondan vazgeçemeyeceğimi birine vermekten aşırı korkarım. Ama bütün bu yaşanılanlarla bir ilgisi var mı bu duygunun bunu bilmiyorum. Ama bunun tehlikeli olduğunu düşünüyorum. İlişkilerimi ve beni etkiliyor.*

Katılımcıların pek çoğu duygusal yakınlıktan kaçınmak için çeşitli stratejiler kullanmaktadır. Bunlardan en sık ifade edilen aşırı akademikleşme ya da işkoliklik sonucu sosyal ilişkilerin ikinci plana atılmasıdır.

Arkadaşları ile geçirdiği vakti zaman kaybı gibi gördüğünü dile getiren K2, hem kendisiyle ilgili derin konuları onlarla paylaşmıyor hem de onların sıkıntılarını dinlemekten kaçınıyor. Bu duruma sebep olarak ise işlerinin çok yoğun olduğunu ve bunlara ayıracak vakti olmadığını belirtiyor. Bunu ise şu şekilde ifade etmektedir:

> *Mesela ilişkimin bittiğini yakın arkadaşlarıma iki ay sonra anlattım çünkü bunu anlatmanın ve sonrasındaki sohbetlerin vakit kaybı olduğunu düşünüyorum. Arkadaşlarımın dertlerini de uzun dinleyemiyorum mesela. Birazcık konuşup kapatıyorum. Zaman kaybıymış gibi geliyor. Arkadaşlarım beni aramadan önce mesaj atıyorlar ne zaman arayabilirim müsait misin diye. Onlara iki ders arası yarım saat vaktim var dediğimde çok detaylı anlatmıyor olabilirler. Sıkılacağımı düşünüp.*

Arkadaşları ile vakit geçirdikten sonra ise nasıl suçluluk duyduğunu K1 şu şekilde ifade etmiştir:

> *Mesela kız arkadaşlarımla vakit geçirdikten sonra neden yaptım ki benim bir amacım var vaktimi böyle harcamamalıyım diye düşündüm. Bunu çevremdekilere yansıttım sanırım. Yine de yol üstünde falan buluşup araya sıkıştırıyorum.*

K2'nin işkolikliği hem içinde bulunduğu yalnızlıkla yüzleşmek zorunda kalmasını engelliyor, hem de ailesine karşı kendini ispatlama çabasını yansıtıyor görünmektedir. Biyolojik ebeveynleri tarafından bakılamayacağı düşüncesiyle esirgeme kurumuna bırakılan

K2 dede ve anneannesi tarafında büyütülmüştü. Devamlı çalışırsa başarılı olacağını ve sonunda başarılı olursa da sevilmeye değer olacağını ispatlamaya çalışıyor gibi görünmektedir.

> *Ben de bunlar bana baktı madem bende karşılığını vermeliyim diye düşündüm. Parmakla gösterilmeye başlayınca da devam ettim, hep bir sonraki durumu planladım. Online eğitime geçince bile hemen çözüm yolu aradım. Buna biraz üzüldüm aslında çünkü hep bir şey yapmam lazım, takdir edilecek bişey olması lazım. O yönden yorucu.*
> *Etrafımdakilere baktığımda benden meşgul olduğunu düşünenler bile film izliyor, müzik dinliyor. Önerilen bir filmi bile iki öğrenci arasına sıkıştırılmalıyım. Geleceğim için sürekli bir planlama yapıyorum. Olmadı diyecekler diye korkuyorum.*

Çocukken ailesinin yoksulluğu ve babasının batması sonucu köyünden zorunlu göç ile ayrılan K7 ise benzer şekilde ihtiyaçları olduğunu inkâr ederek yalnızlık ve yoksunluk duygularıyla mücadele etmeye çalışıyor gibi görünmektedir. Duygusal yakınlık kurmaktan kaçınmak için bir yöntem olarak ise derslerini kullanmaktadır:

> *Hocam benim hayatta tek varlığım derslerim. Öyle bakıyorum olaya. Hatta kız arkadaşıma da öyle söylemiştim. Tek değer verdiğim kitaplarım. Akademisyen olmak. Yani bu. Ben bunlarla yaşıyorum. Bunlar olmasa yapamam. Ben kitaplarla falan unutuyorum dertlerimi tasalarımı. Beni hiç bir şey… yani hayatta hiç bir şey benim için daha önemli değil. Kız arkadaş olsun şu olsun bu olsun. Silerim. Çünkü bazıları şeydi, özellikle kız arkadaşlarım, gereksiz bir ilgi bekliyorlardı. Ve ben bunu yapamam.*

4.2.4.4. İşlevsiz çatışma stilleri

Katılımcıların ilişkilerinde yüzeyselliği meydana getiren bir başka psikolojik eğilim ise işlevsiz çatışma çözme stillerini benimsemiş olmalarıdır. Gerek arkadaşları gerek ebeveynleri gerekse romantik ilişkilerinde kullandıkları çatışma stilleri adaptif olmayan çatışma stilleri olarak adlandırılmaktadır. Katılımcıların yakın ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaları çözme için kullandıkları en sık yöntem problemlerin üzerinin kapatılması ya da görmezden gelinmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Ebeveynleri ile aralarında olan tartışmaların üzerinin kapatıldığını K8 şu sözlerle dile getiriyor:

Çözmüyoruz, öyle kalıyor. İşte, hani dediğim buydu, iletişim problemi buydu. Hani bir şeyler oluyor ama hiç çözüm olmuyor. Öyle her şey beklemede kalıyor. Böyle ilerliyor. Üzerini kapatıyoruz.

Benzer şekilde K1 annesiyle tartışırken ortamı terk ederek çatışmadan kaçınmayı tercih ettiğini ifade ediyor:

Yüksek sesle bağırarak tartışan biri annem. Ama ben onu çözdüm sanırım, bitene kadar bekliyorum. Ben farklı bir odaya gittim, o farklı bir odaya gitti.

K9 ise çatışmadan kaçmaktan ziyade, ebeveynleriyle yaşadığı çatışmalarda daha çok boyun eğiyor gibi görünmektedir:

Ergenlik zamanlarımda çok karşı çıkıyordum. Daha böyle idealist yapıdaydım sanırım (gülüyor). Düşüncelerini değiştireceğim, doğruyu göstereceğim gibisinden yaklaşıyordum. Ama bir süre sonra bu süreç çok böyle çok yoruyor. Ve artık böyle daha şeyim. Uğraşmak istemiyorum. Tamam çıkmam falan gibisinden yaklaşıyorum. Üzerini kapatıyorum geçiştiriyorum. Ya da mesela bir arkadaşımla buluşacaksam, hani biliyorum ailem sorun çıkaracak. Direk hiç buluşmuyorum en baştan kökten çözüyorum konuyu.

Ben susmayı çok iyi öğrendim. Genel olarak susuyorum. O (annesi) konuşur. Şey gibi düşünüyorum o konuşsun, sinirini atsın. Sonra yine devam ederim. Sakin bir şekilde devam ederim diye düşünürüm. O konuşur rahatlar, sonra düzelir zaten.

K5 ise annesiyle çatışmadan kaçınmak için onunla gerçek paylaşımlarda bulunamadığı gibi hayatta istediği adımları da atmaktan çekiniyor.

Kendimde yük olarak hissettiğim şeylerden bir tanesi konuşmamak, kestirip atmak. İçimde kaldığı zaman daha az rahatsız edeceğine inanmak en büyük Problemlerimden bir tanesi. Bence bunu değiştirebilseydim daha sağlıklı bir kafaya sahip olabilirdim. Mesela annemim Alevilere karşı dini olarak bir şeyi var. Önyargı demeyim de hocam, inandığı bir şey var. Ve hayatıma almayı çok istediğim biri var. Ama alevi olduğu için annem ne düşünür? Ve bu

aylardır böyle sürüyor. Konuşamıyorum onunla, konuşmaya cesaretim yok. Tepkisini biliyorum. Bence büyük bir tepki verecek.

Katılımcıların paylaştıkları tek işlevsiz çatışma biçimi konunun üstünü kapatma ya da kaçınmayla sınırlı değildir. Bir diğer işlevsiz çatışma çözme yöntemi olarak kendi bakış açılarını kabul ettirmeye çalışan, karşı tarafı zorlayan, zaman zaman ise küslüklerle seyreden bir tarzı da kullanmaktadırlar. K2 arkadaşlarıyla yaşadığı çatışmalar hakkında konuşurken şunları dile getirmiştir:

Dedim ya o yakın arkadaşımla bir ay boyunca görüşmedim. "Sen benimle tekrar konuşacaksın!" dedim. Bekliyorum, diretiyorum, "Haksızda olsan sen bana yazacaksın!"

Benzer şekilde K7 romantik ilişkilerinde yaşadığı bir anlaşmazlığı ilişkiyi kestirip atarak çözümü bulduğunu şöyle ifade etmiştir:

Bir kız arkadaşım, benim sınıftan kız arkadaşlarımla okula beraber gitmeme karışıyordu. Ben de galiba şey hissettim. Ezilmiş gibi hissettim. Sen git dedim başımdan. Ben arkadaşlarımı yüzüstü bırakamam dedim. Ben öyleydim hocam. Korkum yok yani, kaybetmek gibi bir korkum yok.

4.2.5. Koruyucu Faktör Olarak İlişkiler

Bu ana temada genç yetişkinlerin çocuklukta maruz bırakıldıkları istismar ve ihmal yaşantılarına rağmen, hayatlarında olan ve onlara iyi gelen, onları koruyan bir faktör olarak kurdukları yakın ilişkiler ele alınmıştır. Bu ana temaya bağlı iki farklı tema ortaya çıkmıştır: *akrabalardan gelen destek ve aile dışındaki kişilerden gelen destektir*.

4.2.5.1. Akrabalardan gelen destek

Katılımcıların hemen hepsinin yakınlığı deneyimledikleri kendine destek olan akraba bireyleri bulunmaktadır. Bu kimi zaman ebeveynlerden ya da kardeşlerden birisi iken, bazı katılımcılar için ise daha geniş aileden dede, teyze ya da dayı gibi aile üyeleri olmuştur. Örneğin K4, ebeveynlerinden her ikisiyle de ne çocukken ne sonrasında yakın bir ilişki kuramamıştır. Buna rağmen, anneannesinin kendisi için anne rolünde olduğunu ve ondan gelen desteği hep hissettiğini belirtmiştir:

Annemle, anne ilişkisi gibi değildi ilişkimiz. O yüzden çok fazla tartışmamız olmadı. Annem rolünde olan kişi daha çok anneannemdi. Nasihat veren, ihtiyacım olduğunda yardım eden, hala anneannemdir. Annemin doğru kararlar verebileceğini düşünmem. Evlenene kadar, bütün çocukluğumda annem sürekli çalışıyordu, sadece akşamları görüşüyorduk. Her şeyi anneannemden öğrendim.

Biyolojik ebeveynleri tarafından doğumundan sonra bakılamayacağı gerekçesi ile yuvaya bırakılan K2 ise annesiyle kuramadığı ilişkiyi teyzesi ile telafi etmiş, çocukluk döneminde ve sonrasında ihtiyaç duyduğu paylaşım ve yakınlığı teyzesiyle paylaşmıştır:

Onunla (teyze) çok yakınız. Bana içinde bulunduğum durumu anlatan da oydu. Hayatımda her şeyi paylaştığım insan halen o. Ablam (teyze) İzmir de yaşıyordu ancak neredeyse her hafta İstanbul'a geliyordu. İlkokul, ortaokul yıllarımda birbirimize mektup yazıp veriyorduk. Geldiğinde onun yazdığı mektubu alır zarf içinde kendi yazdığım mektubu verirdim. Günlük yazar gibi her şeyi teyzeme vereceğim mektuplara yazardım

4.2.5.2. Aile dışındaki kişilerden gelen destek

Katılımcıların paylaştığı koruyucu faktörlerden bir diğeri ise aile dışındaki kişilerden gelen destek ve bu kişilerle kurdukları olumlu ilişkidir. Katılımcıların çoğu yakın arkadaşları ile paylaştıkları sorunların getirdiği duygudaşlıktan bahsetmişlerdir. K8 yakın arkadaşı olan K. ile birbirlerinin zor zamanlarında yanında olmalarını ve paylaşımlarını şöyle dile getirmiştir:

Mesela en yakın arkadaşım K. Aynı zamanda karşı komşumuz. Aynı apartmandayız. Onunla paylaşırım. Onunla her şeyimi paylaşırım. O da benimle her şeyini paylaşır, en yakın arkadaşım odur. En zor dönemimde yanımda olduğu için beni anladığı için. Gerçekten benden daha zor dönemleri olmuştur K'nın da. Onunla, ben de aynı şekilde yanındaydım her zaman. Birbirimizi anlıyoruz. Her şeyimizi anlatabiliyoruz.

Benzer şekilde, K6 ise kendi yaşadığı zor zamanların arkadaşı ile aynı döneme geldiğini ve nasıl birbirlerine destek olduklarını anlatmıştır:

Benim arkadaşım var N. Biz Kocaeli'nde tanıştık. Hayatıma girdiği için şükrettiğim insanlardan biri ve kardeşimden ayrı tutmuyorum onu da. Benim ikinci kardeşim diyebilirim. Halen aramız çok iyi. Bir onunla konuşuyorduk

herşeyi. Onun da babası vefat etti o zaman. o da çok darmadağın oldu. Onun zor zamanı ve benim zor zamanım birbirine denk geldi ve birbirimize çok sıkı kenetlendik. bişey olsun elime iğne batsın önce onun haberi olur. Onun da öyle. Onunla konuşuruz her şeyi genelde.

Katılımcılar aile dışında kurdukları yakın ilişkilerinde sadece zorlukları paylaşmak için değil aynı zamanda değerli hissettirdiklerini ve başarılarını desteklerini de ifade etmişlerdir.

Benim A. diye bir arkadaşım var. 11 yıllık arkadaşım. O her şeyi bilir, en çok onunla paylaşırım aslında. Ona çok anlatırım. Böyle çok sıkıntılı olduğumda falan. Bir de ben çok konuşmayı da sevmiyorum açıkçası. Sorunlarımı falan paylaşmayı çok sevmiyorum. Ama kötü olduğumda anladığı için. Kendini iyi hissettiğinde anlat gibisinden yaklaşır. Bir de çok anlayışlı yaklaşır onunla çok paylaşırım.

İyi şeyler olduğunda, sevindiğimde yine onunla paylaşırım. Çünkü o daha böyle, çünkü insan iyi bir şey yaptığında ya da başarılı olduğunda karşıdakinin tebrik etmesini ya da gururlandığını görmek istiyor. Benim yani arkadaşlarım bu konuda çok daha iyiler.

Aile dışından gelen destek bazı durumlarda da aile dışındaki yaşça büyük yetişkinlerden gelen destek olarak kendini göstermiştir. Örneğin, K7 gerek başarılarını takdir etme konusunda gerekse ihtiyaç duyduğu maddi manevi kaynakları sunma konusunda öğretmenlerinden gelen desteği ve bunun kendisine olumlu etkisini görüşme boyunca vurgulamıştır. Bu destekle, hem kendine bir hedef koymayı başarmış, hem de başarı için motivasyon olarak görmüştür.

Fakültedeki hocalarım benimle çok ilgilendiler. Sağ olsunlar. Başarılarımla çok mutlu oluyorlardı. Ben 2. Sınıftayken dil sınavına girecektim. Bir hocam 'gir de boyunun ölçüsünü al, 30 anca alırsın' dedi. Ben de çalıştım ve 50 aldım. İyi bir sonuçtu benim için. O zaman da hocalar bunu fark etti ve bana daha çok gaz verdiler, motive etmek için. Ben de bunu gördüm ve daha çok emek verdim. Onlar da daha çok teşvik etmeye başladılar bu gayretimi görüp. Ben de bunu görmüş oldum. İnsanlar çalışkan insanlara daha çok önem veriyorlar. O yüzden ben galiba ilgiye de muhtaç bir insanım. Bizim fakültede bu puanları alabilen insan yoktu. Ben fark ettim ki etrafımdaki insanların başarıma önem verdiklerini düşündüm. Ve daha gayretli oldum.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın nicel aşamasında genç yetişkinlerin çatışma eylem stilleri ile çocukluk çağı ruhsal travmaları ve genç yetişkinlikteki yakın ilişki deneyimleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Bulgular incelendiğinde, çocukluk çağı ihmal ve istismarının genç yetişkinler arasında oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Katılımcıların %33,9' u en az bir çeşit çocukluk çağı istismar ve ihmali bildirmiştir. Farklı ihmal ve istismar türlerinin sıklığı da incelenmiştir. Çocuklukta yaşanan kişilerarası travma alt türlerine bakıldığında, katılımcıların %18.5'i fiziksel istismar, % 14.6'sı cinsel istismar, % 41'i duygusal istismar, % 38.4'ü fiziksel ihmal ve % 24.3'ü duygusal ihmal yaşadıklarını bildirmişlerdir.

Bu çalışmada en sık karşılaşılan istismar türü duygusal istismar, onu takip eden ise fiziksel ihmaldir. Rellini ve diğerleri (2012) tarafından genç kadınlarla yapılan araştırmada yine en sık karşılaşılan çocukluk çağı travması duygusal istismar (%26.6) iken, ikinci sırada fiziksel istismar (%14.1) ve fiziksel ihmal (%14.1) bulunmuştur. Türkiye'de yapılan başka çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kurtuncu ve diğerleri (2020) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinde en sık karşılaşılan çocukluk çağı travması olarak duygusal kötü muameleyi bulmuşlardır. Özkol (2014) yetişkinlerle yaptığı çalışmasında çocukluk çağı duygusal istismarı ilk duygusal ihmali ikinci sırada bulmuştur. Bu bulgular Scher vd. (2004) nin araştırmasında en sık bildiren istismar türleri olarak fiziksel istismar, fiziksel istismar ve duygusal istismar bulguları ile de uyuşmaktadır.

Ayrıca, duygusal istismarın en sık karşılaşılan istismar türü olarak karşımıza çıkması, Briere'nin (1992) çoğu fiziksel ve cinsel istismarın duygusal istismarı da içerdiği görüşünü desteklemektedir. Örneğin, çocuğunu fiziksel olarak istismar eden çoğu ebeveyn aynı zamanda çocuğu suçlayan ya da eleştiren ifadelerde bulunur. Böylece aslında çocuğun davranışı hak ettiğini ima eder.

Çocukluk çağı travma toplam puanları cinsiyetler arası farklılık açısından incelendiğinde erkekler anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar bildirmişlerdir. Travma türlerine bakıldığında ise yine erkekler kadınlara oranla daha fazla fiziksel istismar ve fiziksel ihmal bildirmişlerdir. Öte yandan, cinsel istismar, duygusal ihmal ve duygusal istismar puanları cinsiyete göre farklılık göstermemiştir. Türkiye'de yapılan araştırmalar bulguları cinsiyetler arası farklılık açısından epey değişkenlik göstermektedir. Zeren ve diğerleri (2012) erkeklerin anlamlı düzeyde daha fazla çocukluk çağı duygusal, fiziksel ve cinsel istismarı bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Özen vd. (2004) fiziksel istismar açısından cinsiyetler arası farklılık

olmadığını ancak duygusal ve cinsel istismarın erkekler tarafından daha fazla bildirildiğini belirtmişlerdir. Öte yandan, Bostancı vd. (2006) cinsiyetler arasında çocukluk çağı kötüye kullanımı açısından bir farklılık bulmadıklarını bildirmişlerdir.

Bu birbiriyle çatışan bulgular sonucu, çocukluk çağı travma deneyiminin cinsiyetler arası farklılık durumuna ilişkin araştırma bulguları kesin olmayan sonuçlar ortaya koymuştur. Uluslararası araştırmalara baktığımızda da benzer şekilde araştırmalar arası farklı sonuçlar bildirilmiştir. Çocukluk çağı cinsel istismarı açısından kız çocuklarının daha fazla risk altında (Meyerson vd., 2002; Tang, 2002) olduğunu söyleyen çalışmalar çoğunlukta olsa da, bazı araştırmalar cinsiyetler arası fark bulmazken, bazıları da erkek çocukların daha fazla çocukluk çağı istismarı bildirdiğini vurgulamıştır.

5.1.1. Çatışma Eylem Stilleri ve Çocukluk Çağı Travmalarının Yakın İlişki Deneyimlerini Yordamasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yapılan analizler sonucu, çocukluk çağı travmaları ilişki doyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır. Bu sonuç, kişinin travma puanı arttıkça ilişki doyumu düzeyinde azalma olması anlamına gelmektedir. Çocukluk çağı travmalarının, düşük ilişki doyumu ile ilişkili olduğunu gösteren pek çok çalışma vardır. Rumstein- McKean ve Hunsley (2001) cinsel istismara maruz bırakılmış klinik ve klinik dışı örneklemle yapılan çalışmaların kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları zorluklar üzerine yapılan araştırmaları incelemişlerdir. Çocukken cinsel istismara maruz bırakılan kadınların içinde bulundukları evlilik ya da romantik ilişkiden daha az doyum aldıkları, evlenme ihtimallerinin daha düşük olmasına karşın boşanma ihtimallerinin daha yüksek olduğu, daha fazla cinsel problem bildirdikleri, erkeklere karşı daha fazla güven problemi yaşadıkları ve romantik ilişkilerde daha az güvende hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Çocukluk çağı travmasının romantik ilişkilerdeki ilişki doyumu da epeyce çalışılmıştır. Rellini vd.'nin (2012) yaptığı araştırma bulgularına göre çocukluk çağı kötü muamelelerinin şiddeti ilişki doyumu ve cinsel doyum ile olumsuz bir ilişkiye sahiptir. Evli çiftlerde çocukluk çağı travması, düşük evlilik doyumuyla (Dilillo, 2009; Testa vd., 2005), düşük aile uyumu (Nelson, Goff ve Wampler, 2000) ve yüksek düzeyde evlilik içi çatışma ve şiddeti (Walker vd., 2009) ile ilişkili bulunmuştur.

Çalışmanın bulgularına göre ilişki doyumu ile çatışma eylem stillerinden kolaylaştırıcı eylem stili pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Kolaylaştırıcı eylem stili; çatışma

sırasında ilişkileri korumak amacıyla çatışma ortamından ayrılma eylemi olarak tanımlanmıştır (Karadağ ve Tosun, 2014). Bu bulguyu destekleyen, güncel bir araştırmada, Ümmet (2020) psikolojik iyi oluş ve kolaylaştırıcı çatışma stili arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde işlevsiz bir çatışma çözme stili olarak ele alınan kolaylaştırıcı stil ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı bir ilişki olması ise kültürel bir bakış açısı ile açıklanabilir. Kağıtçıbaşı (1996) çoğulcu toplumlarda ilişkisel benliğin özerk benlikten daha baskın olduğunu belirtmiştir. İlişkisel benliği ön planda olan toplumlarda ise kişi bireysel amaçlarından ziyade ilişkilerine önem verir. Bu da ilişkiyi korumak adına çatışmadan, ortamı terk etme davranışının kültürel olarak açıklanabilir olduğu söylenebilir.

İlişki doyumu ve kaçınmacı eylem stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kaçınmacı eylem stili "çatışma sırasında umutsuz olduğuna inanarak, amaçları ve ilişkiyi kesme eylemi" (Karadağ ve Tosun, 2014) olarak tanımlanmaktadır. İşlevsiz bir çatışma çözme yöntemi olan kaçınmacı çatışma çözme stili düzeyi arttıkça genç yetişkinler daha düşük ilişki doyumu bildirmişlerdir. Gesell ve diğerlerinin (2020) yaptıkları araştırmaya göre bireylerin çatışmada problem çözme gibi daha yapıcı yöntemlerin kullanılması ve bunun sonucu partnerle kurulan yakınlık, çatışma esnasında ortamı terketme gibi yıkıcı çatışma yöntemlerinin daha az kullanılması ilişki kalitesini ve doyumunun artmasına katkı sağlamıştır. Benzer şekilde bağlanma kuramını temel alan araştırmalarda (Feeney vd., 1998; Feeney, 1994; Keelan vd., 1998) çatışma esnasında kendini ifade edebilen, duygularını yapıcı bir şekilde dile getiren ve çatışmayı etkili yönetebilen bireylerin daha yüksek ilişki doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dahası, işlevsiz çatışma çözme yöntemleri ilişki doyumu ile birlikte partnerin psikolojik şiddetini yordamaktadır (Flesch, 2017). Flesch (2017) olumlu çatışma çözme ve ilişki doyumunun birlikte şiddetsiz iletişime yol açtığını, öte yandan hem erkeklerde hem kadınlarda olumsuz çatışma çözmenin bireylerin kendi psikolojik saldırganlıklarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bir başka bulgusu olarak, ilişki korkusu ve travma toplam puanı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yani çocukluk çağı travma puanı arttıkça genç yetişkinlerin yakın bir ilişki kurmaya dair korku düzeyleri de artmaktadır. Bağlanma perspektifinden değerlendirildiğinde, çocukluk çağındaki temel ilişki deneyimleri, daha sonraki dönemdeki ilişkilerin de rahatsız edici, güven vermeyen ve tahmin edilemez olacağına dair bir beklentiye yol açabilir (Bowlby, 2012). Ebeveynle kurulan sıcak, destekleyici ve besleyici bir

ilişkiye sahip gençler, ilişki beklentilerinde daha az düşmanlık, şüphe ve kaçınma içeren şemalara sahip olma eğilimindedirler (Kogan,vd., 2013). Çocukluktaki istismarın yetişkin ilişkilerine etkisine dair farklı istismar türlerine ilişkin bulgular mevcutken, en sık çalışılan cinsel istismarın etkileridir. Cinsel istismar pek çok çalışmada yakınlık korkusu ve kişilerarası ilişkilerde kaygı ile ilişkili bulunduğu gibi kişilerarası işlevsellik ve ilişki kalitesi üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir (Davis ve Petretic- Jackson, 2000; Jackson vd., 1990; Parker ve Parker, 1991; Walker vd., 2009). Dahası, Davis ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir araştırmada fiziksel, cinsel ve duygusal istismara maruz bırakılan kadınlar, tek bir tür istismara maruz bırakılanlara kıyasla daha fazla yakınlık korkusu bildirilmişlerdir. Birden fazla istismar türüne maruz bırakılmanın yakın ilişkilerle ilgili kaygıları arttırmaya dair riski arttırdığı söylenebilir.

Çatışma eylem stillerinin ilişki korkusunu yordayıp yordamadığına dair yapılan analizlerde işlevsiz çatışma stillerinden kaçınmacı ve kolaylaştırıcı çatışma stillerinin yordayıcı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. İlişki korkusu kolaylaştırıcı çatışma çözme stili ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bu bulguya göre, çatışma esnasında ilişkiyi korumak adına ortamı terk etme eğiliminde olanlar yakın ilişki kurmaktan daha az korku ve kaygı duymaktadırlar.

Kaçınmacı çatışma eylem stili ise ilişki korkusunu pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Yani çatışma ortaya çıktığında ilişkiyi bitirme pahasına çatışmadan kaçan bireylerin ilişki korku düzeyleri de daha yüksek olma eğilimindedir. Strong (1975) ilişkiyi etkileyenin çatışmanın kendisi olmadığını, çatışmaya nasıl yaklaşıldığının, dolayısıyla da çatışmayı çözmenin ilişkide yakınlığı sağladığını vurgulamaktadır. Gesell ve diğerlerine (2020) göre kişi ilişki içinde olduğu kişiye duyduğu yakınlık derecesine göre çatışma esnasına karşısındakine saldırmak ya da iletişimi kesmek yerine daha yapıcı ve olumlu bir şekilde iletişim kurma eğiliminde olur. Bu durumu tam tersi şekilde de açıklanabilir. Yani tartışma ortamının daha olumlu olduğu ve orta yolun bulunmaya çalışıldığı ortamlarda yakınlık duygusunu pekiştirecektir. Yani yakınlık duygusu ile çatışma çözme örüntüleri birbiriyle iç içe olan iki mekanizma olarak ele alınmalıdır.

Travma toplam puanları ilişkide kendine güveni negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Küçük yaşta kişilerarası travmaya maruz bırakılanlar yetişkin ilişkilerinde daha düşük özgüven sahibi olma eğiliminde olmaktadır. Araştırmalar çocuklukta anlamlı ayrılıklar yaşayanların kişilerarası ilişkilerde daha düşük özgüven bildirdikleri sonucuna ulaşmışlardır (Drapeau ve Perry, 2004; Davis vd., 2001). Üniversiteli genç yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, duygusal istismara maruz bırakılan katılımcılar maruz bırakılmayanlara oranla

kendilerini daha az sevilebilir olarak algıladıklarını bildirmişlerdir (Davis vd., 2001). Yetişkinlerle yapılan bir diğer araştırmada ise, cinsel istismara uğrayanlar kişilerarası ilişkilerde daha az öz güven bildirmişlerdir (Drapeau ve Perry, 2004). Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında, paralel sonuçlara rastlanmaktadır. Durmuşoğlu ve Doğru (2006) ergenlerle yaptıkları çalışmalarında, duygusal ve fiziksel istismara uğramanın bireyin yakın ilişki kurma ve sürdürme yeteneğine ilişkin olumlu bakışı olan *ilişkisel benlik saygısı* ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular, çocukluktaki istismarın kişilerarası ilişkileri olumsuz etkileyen öz algılara katkıda bulunabileceğini düşündürmektedir.

İlişkide kendine güven kaçınmacı çatışma çözme ile negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahipken kolaylaştırıcı çatışma çözme stili ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Shi (2003) tarafından yapılan araştırmada bireylerin çatışmada kullandığı kaçınma düzeyinin kişinin kendini memnun etmeye verdiği önemle olumsuz bir ilişkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Shi, bu durumun kaçınan olma içsel çalışan modeli ile de uyumlu olduğundan bahseder. Kaçınma stiline sahip kişiler duygusal olarak önemli kişilerle derin ve uzun etkileşimlere girecek güvene sahip değillerdir.

Travma toplam puanı dışsal ilişki kontrolünü pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamıştır. "Dışsal ilişki kontrolü kişinin yakın ilişkilerinin çoğunlukla kendi kontrolünün dışında, şansa bağlı/tesadüfi olaylarla geliştiğine ya da kader/kısmet işi olduğuna inanmasıdır" (Büyükşahin, 2005). Yani travma puanları yüksek olan bireyler, yakın ilişkilerinde yaşadıklarının kendi kontrolü dışında geliştiği inancına sahip olma eğilimindedirler. Finkelhor ve Browne (1985) çocuğun istismar yoluyla iradesinin, arzularının ve yeterlilik duygusunun sürekli olarak ihlal edildiğini ve bu sürecin bireyde güçsüzlük duygusunun oluşmasına neden olduğunu vurgular. İstismar sonucu bireyde oluşan güçsüzlük hissinin uzun dönem etkilerinden bir tanesinin yeniden mağdur olma deneyimi olduğu ileri sürülmektedir (Davis ve Petretic-Jackson, 2000). Bu güçsüzlük duygusu, sonraki ilişkilerinde kendini savunma gücünü olumsuz etkileyerek, bedenleri ve kendilerine ne olduğuna dair kontrolleri olmadığı inancına sahip olmaları sonucu yeniden mağduriyet yaşama riskleri artmaktadır.

Travma toplam puanı ilişki girişkenliğini anlamlı ve negatif yönde yordamıştır. İlişki girişkenliği bireyin yakın ilişkiler yönünden girişken olmasıdır (Büyükşahin, 2005). Briere (1992) devam eden istismara bir uyum tepkisi olarak geliştirilen kaçınma tepkisinden bahseder. Çocuklukta işe yarayan bu tepki yetişkin kişilerarası ilişkilerini de etkilemektedir. Polusny ve

Folette (1995) tarafından geliştiren kuramsal modele göre duygusal ilişkilerden kaçınma çocukluk cinsel istismarının olumsuz düşünce, duygulanım ve anılarını azaltmak için kullanılan çeşitli baş etme davranışlarından birisidir.

5.2. Nitel Aşamaya İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantıları olan genç yetişkinlerin, yakın ilişkilerini nasıl deneyimlediklerini anlamayı ve bu deneyimleri nasıl yorumladıklarını öznel bakış açılarıyla daha derinden incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla, nitel araştırma yönteminden faydalanılmış ve yöntem olarak Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz kullanılmıştır. Analiz bulgularına göre, genç yetişkinlerin yakın ilişki deneyimlerine dair beş ana tema elde edilmiştir. Bu temalar: *çocuklukta örselenme yaşantıları, destekleyici bir aile ortamından mahrum olma, ebeveyn "yokluğunun" yakın ilişkilere yansımaları, ilişkilerde yüzeyselliği meydana getiren eğilimler, koruyucu faktör olarak ilişkiler* olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın bütün temaları aşağıda sırasıyla, literatürdeki ilgili araştırma bulguları ile tartışılmıştır. Bu temalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantılarının yansımaları bireylerin genç yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkilerinde kendini gösteriyor gibi görünmektedir. Bu yansıma *genç yetişkinlerin yakın ilişkilerindeki doyumlarını ve işlevselliklerini bozan bir yoksunluk örüntüsü* olarak ifade edilebilir.

5.2.1. Çocuklukta Örselenme Yaşantıları

Çalışmanın ilk ana teması, *çocuklukta örselenme yaşantıları idi.* Katılımcıların paylaşımlarından yola çıkarak, istismar ve ihmale maruz bırakılan bir çocuk olarak, ayrıca başka olumsuz yaşantıları, yaşlarına uygun olmayan sorumlulukları ve işlevsiz ebeveyn tutumlarını deneyimledikleri görülmektedir.

Katılımcıların hepsi, çocukluk döneminde maruz bırakıldıkları istismar ve ihmalin yanı sıra başka olumsuzluklara da maruz bırakılmışlardır. Bu olumsuz yaşantılar yoksulluk, aile içi şiddete tanıklık etmek, baba kaybı, ailede sağlık problemi ve anne babanın boşanmasını içermektedir. Bu bulgular, orijinal çocukluk çağı olumsuz yaşantılar araştırması olan, Felliti ve diğerleri (1998) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. İlgili araştırmada, çocukluk çağı istismar ya da ev içi işlevsiz tutumlara maruz kalan katılımcıların büyük çoğunluğunun en az bir diğer kategorideki olumsuz yaşantıya da maruz kalmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nitel görüşmeler sonucunda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun, çocukluklarının büyük bir kısmında yoksulluğa da maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmalar, yoksulluk ile çocuğa kötü muamele arasında yüksek bir ilişki bildirmektedirler (Dereboy vd., 2018; Erginer, 2007; Güler,Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002; Paxson ve Waldfogel, 2002; Lee ve George,1999). Dahası, çocukluktaki kötü muamele, ailenin yoksulluğu ve yaşanan bölgedeki yoksulluğun her biri, bireyin daha sonraki yaşam evreleri üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Nikula vd., 2011). Çocuklukta yaşanan istismar ve zorlukların ise "olumsuz zincir etkisini" başlatarak bireylerin ilerleyen yıllarda yoksulluğa giden bir yolla karşılaşmalarına neden olduğu ileri sürülmektedir (Frederick ve Goddard, 2007).

Katılımcıların hemen hepsi, çocukluk döneminde babalarının, bazıları ise annelerinin fiziksel ya da duygusal yokluğundan bahsetmişlerdir. Bazen iş dolayısıyla bazen de ebeveynlerin ayrılması sonucu katılımcıların anne veya babaları fiziksel olarak, çoğu durumda da duygusal olarak evden uzaktırlar. Literatürde bu deneyim belirsiz kayıp kavramı ile açıklanmaktadır. Boss'a göre (2007) belirsiz kayıp sevilen birinin varlığının ya da yokluğunun belirsizliği ya da bu konudaki bilgi eksikliği ile ilgilidir. Aile üyeleri kişinin durumu ile ilgili zihinlerinde kendi gerçekliklerini oluştururlar. Bu çalışmada da genç yetişkinlerin babalarının hayatlarındaki yokluğu ile ilgili kendi açıklamalarını ya da anlamlarını ürettikleri görülmüştür. Bu açıklamalar kimi zaman babalarının kendilerini sevmedikleri dolayısıyla da başkalarının da kendilerini sevemeyeceğini düşünmelerine neden olmuştur. Boss (1999) ayrıca bu belirsizliğin yas sürecini de dondurduğunu söyler. Babalarının belirsiz kaybını yaşamış katılımcılar yas sürecini deneyimleyemedikleri için bu kaybın etkisini yoğun bir şekilde yaşamaya devam etmekte ve bunu yakın ilişkilerine yansıtmaktadırlar.

Boss ayrıca, sınır belirsizliğinden bahseder. Eğer bir aile üyesi fiziksel olarak ortamda bulunmadığı halde psikolojik olarak evin içindeyse ailenin sınırları belirsizdir ve bu durum aile sisteminin bozulmasına neden olmaktadır. Aynı durum, aile bireyinin fiziksel olarak var olduğu ama psikolojik olarak var olmadığı durumlar için de geçerlidir (Boss vd., 1979). Boss ve Greenberg (1984) ayrıca yüksek ya da düşük sınır belirsizliğinden bahseder. Buna göre sınır belirsizliği, ailede gerçekleşen herhangi bir değişim esnasında oluşur. Örneğin, bir bebek doğduğunda, ailede sınırlar belirsizleşir çünkü roller ve bireylerin işlevleri değişmektedir. Uyumun yüksek olduğu bir aile sisteminde, baş etme mekanizmaları daha çabuk devreye girer ve yeniden organize olma da daha hızlı gerçekleşir. Sınır belirsizliği ne kadar yüksekse, ailede stres o kadar fazladır ve ailenin ya da bireyin işlevselliği de o kadar düşüktür. Yüksek sınır belirsizliğinin olduğu durumlar ise aileden birisi aile sisteminde fiziksel olarak bulunmazken aile bireylerinin zihnini psikolojik olarak yoğun bir şekilde meşgul ettiğinde gerçekleşebilir. Bu

çalışmada da katılımcılar, çoğunlukla fiziksel olarak ortamda bulunmayan ebeveynleri ile zihinsel olarak yoğun bir şekilde meşgul olmaktadırlar. Bu da onların ilişkilerdeki işlevlerini etkilemektedir.

Çalışmalar, babanın yokluğunun çocukların iyi oluşlarına olumsuz katkısını vurgulamaktadır (Amato, 1994; McLanahan vd., 2013). Diğer yandan baba ile yakın ilişki içinde olmak çocukların iyi oluşu, yaşam doyumu ve psikolojik sıkıntıların azlığı ile ilişkili bulunmaktadır (Amato, 1994). Ayrıca cinsiyet ayrımı olmaksızın baba ile iyi ilişkiler erkek çocuk için olduğu kadar kız çocuk için de olumlu etkiye sahiptir (Amato ve Gilbreth, 1999; Carlson, 2006).

Katılımcıların çoğunun çocukken deneyimlediği bir diğer olumsuz yaşantı olan boşanma da baba yokluğunu pekiştirmiştir. Burada dikkat çeken boşanmanın çocukların üzerindeki olumsuz etkisinden ziyade bu süreçte yaşananların ve sonrasındaki ebeveynlik tutumlarının önemidir. Nitel görüşmelerden anlaşıldığı üzere, babanın yokluğu ebeveynlerin boşanması ile pekişmiştir. Katılımcıların babaları boşanmadan sonra hemen değilse bile bir süre sonra çocuklarının hayatlarından neredeyse tamamen bazı durumlarda da tamamen çıkmışlardır. Bu durum literatürle de benzerlik göstermektedir. Carlson ve McLanahan (Aktaran: Waldfogel, Craigie ve Brooks-Gunn, 2010) yaptıkları çalışmada evlenmemiş ebeveynlerin çocuklarının beş yaşına geldiklerinde beşte ikisinin babası ile son iki yıldır görüşmemiş olduğunu, diğer beşte ikisinin ise düzenli aralıklarla görüştüğünü ortaya koymuştur. Öte yandan, çocuğun büyüme süresince babanın aktif rol alarak çocuğun hayatına katılımı aynı evde yaşamasa dahi çocuk sağlığı ve gelişimi için önemli direk ve dolaylı katkılara sahiptir. Adamsons ve Johnson (2013) aileyle yaşamayan baba ve çocuğun iyi oluşu ile ilgili yaptıkları meta analiz sonucunda çocukla birlikte yaşamayan babanın katılımının en güçlü ilişkiye sahip olduğu değişken çocuğun sosyal iyi oluşu olmakla beraber çocuğun duygusal iyi oluşu, akademik başarısı ve davranışsal uyumu ile de ilişkili bulunmuştur. Waldfogel ve diğerleri (2010) ise çocuklarıyla aynı evde yaşamayan babanın aktif katılımının, annenin ebeveynlik kalitesine katkı sağlayarak da çocuk üzerinde dolaylı olumlu etki bıraktığını vurgulamaktadır.

Katılımcıların çocukken maruz kaldıkları başka olumsuz yaşantıların bir diğeri ise ailede sağlık problemi olan anne ya da babanın olmasıdır. Ebeveynlerin ruh sağlığı problemlerinin çocuklar üzerindeki etkisini vurgulayan pek çok araştırma bulgusu mevcuttur (Cogan vd., 2008; Fitzsimons vd., 2017; Smith, 2004). Leinonen ve diğerleri (2003) tarafından ergenlerle yapılan bir araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin ruh sağlığı problemleri genellikle evlilik ilişkisinin kalitesi düşmesi sonucu, ebeveynlik becerilerini olumsuz etkileyerek çocukların uyumu için bir risk faktörü olmaktadır.

Çocuklukta örselenme yaşantıları ana temasına ait diğer bir tema ise katılımcıların çocukluk döneminde yaşlarına uygun olmayan sorumluluklar almalarıdır. Katılımcıların anlatılarında örtük olarak, çocukluklarının bir kısmını kaybettikleri, hızlı büyümek zorunda kaldıkları veya yaşları için normalden daha fazla sorumluluk aldıkları duygusu vardı. Çalışmanın katılımcıları olan genç yetişkinler aynı zamanda aile içinde küçük kardeşin bakımı, aile ekonomisine katkı sağlamak için çocuk yaşta çalışmak ve aile üyelerinin sorunlarını gidermeye çalışmak gibi gelişimsel olarak uygun olmayan aile içi sorumluluklar almışlardır.

Benzer şekilde, Umberson ve diğerleri (2016) yaptıkları araştırmada çocukluk çağı zorluklarının yetişkinlikteki ilişkilere etkisini inceledikleri çalışmalarında, çocukluk döneminde alınan aile içi yaşa uygun olmayan sorumlulukları bildirmişlerdir. Gelişimlerine uygun olmayan bu sorumlulukların ise çocukların başkalarına güvenemeyecekleri hissini benimsemelerine ve sosyal izolasyon hissi geliştirmelerine neden olduğunu bildirmişlerdir.

Aile alt sistemleri arasındaki sınırların bozulması ya da yok olması sonucu, çocukların gelişimsel seviyelerine uygun olmayan, ailenin fiziksel ya da duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yetişkinlere has rol ve sorumlulukları üstlenmesi *ebeveynleştirilme* kavramı ile açıklanmaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Akün, 2017). Çocuklukta ebeveynleştirilme çocuğa yönelik bir çeşit kötü muamele (Hooper, 2007) olarak da ele alınmaktadır. Çocuğun aile içinde aldığı rol ve sorumluluklara göre bu durum araçsal ya da duygusal ebeveynleştirilme olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu çalışmada, katılımcılar çocukluk döneminde kendilerini zaman zaman aile üyelerinin bakımlarını üstlenirken zaman zaman ise duygusal ihtiyaçlarına karşılık vermeye çalışırken bulmuşlardır. Bu bakımdan hem araçsal hem duygusal ebeveynleştirilmeye maruz bırakılmışlardır.

Araçsal ebeveynleştirilmeye örnek teşkil eden bir durum olan aile üyelerinin bakım sorumluluğunun çocukların üzerine bırakılması katılımcıların paylaştığı ortak deneyimlerden biridir. Örneğin bazı katılımcılar kendilerinden küçük kardeşlerinin gündelik bakımları ile ilgili sorumlulukları ile ezildiklerinden bahsetmişlerdir. Burada ise iki tür sorun karşımıza çıkmaktadır. Hem yaşa uygun olmayan sorumluluğun çocuklardan birisine yüklenmesi hem de küçük olan çocuğun da istismar ve ihmale uğraması ya da açık hale gelmesi söz konusu olabilmektedir. Ailesinden gördüğü şiddeti kardeşiyle ilgilenirken kardeşine yansıttığını ve uyguladığını dile getiren katılımcı bu duruma örnek teşkil etmektedir. Sistem teorisi (Bronfenbrenner,1992) bakışı ile ele alınacak olursa, aile alt sistemlerinde olan bir olay ya da durum, diğer alt sistemlerde ne olacağını da belirleyecektir. Ayrıca, aile alt sistemleri hiyerarşik bir yapılanmaya sahip olduğu için ebeveynlerin dahil olduğu alt sistemlerin diğer alt sistemler üzerinde daha fazla etkisi olması neredeyse kaçınılmazdır. Yani ebeveynle olan ilişkilerin

içeriği, şiddette dahil, alt sistemlerden olan kardeşler alt sistemini daha fazla şekillendirme gücüne sahiptir.

Çocuklukta örselenme yaşantıları ana teması altında beliren diğer tema ise işlevsiz ebeveyn tutumlarıdır. İşlevsiz ebeveyn tutumları teması, çocukla soğuk ve mesafeli ilişki kuran, otoriter, duygu düzenlemede zorluk yaşayan, ebeveynler arası yüksek sesli tartışmaların olduğu, çocuğu kontrol etmek için suçluluk duygusunu kullanan, çocuğa yönelik öfke besleyen, çocukla zayıf iletişim kuran ebeveyn tutumlarını belirtmektedir.

Katılımcıların evlerinde genel olarak ebeveynler arası çatışmalar ve bu çatışmaların kendilerine olumsuz yansımaları söz konusudur. Bu durum literatürle de tutarlılık göstermektedir. Yayılma etkisi olarak tanımlanan bu durum anne baba arasındaki çatışmanın çocuğa olan dolaylı etkisini işaret etmektedir (Katz ve Gottman, 1996). Çocukla ilişkilerinde duygusal olarak ulaşılabilirlikleri zayıf olan bu ebeveynler, çocuklarına karşı da kızgınlık duygularını yansıtırlar (Davies vd., 2002). Katılımcıların pek çoğu anne babası arasındaki tartışmalarda aracı olarak kullanıldıklarını, ikisinin öfkesini de zaman zaman kendilerinden çıkardıklarını ve de boşanma olduğu durumlarda kendilerini suçladıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca, ebeveynlerinin mesafeli ebeveyn tutumlarını ve kendilerine sevgilerini göstermediklerini paylaşmışlardır.

Katılımcıların paylaştığı işlevsiz ebeveyn tutumlarına dair bir başka ortak özellik ise ebeveyn tutumlarının kuşaklararası aktarımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar özellikle aile içinde kendilerine uygulanan istismarın, ebeveynlerinin anne babaları tarafından da ebeveynlerine uygulanmış olduğundan bahsetmişlerdir. Örneğin, aşırı baskıcı bir ailesi olan katılımcılardan birisi "annem kendi yaşayamadıklarını, benim de yaşamama izin vermedi" şeklinde dile getirmiştir.

İstismar edici ebeveynlik aktarımı ile ilgili araştırmasında Conger ve diğerleri (2013) eşler arası birbirini önemseme, ilgi ve şefkatin sert ebeveynliğin aktarımını azaltacağını ileri sürmüşlerdir. Eşler arası sıcaklığın ve olumlu iletişimin, ebeveynin çocukluk çağı istismar deneyimi olsa dahi, kendi çocuğuna istismar edici davranışta bulunma riskini azaltacağını vurgulamışlardır. Dolayısıyla, çocuk istismarının kuşaklararası aktarımı döngüsünün eşler arasında kurulan sıcak ilişki sayesinde kırılabileceğini ileri sürmüşlerdir. Mevcut çalışmanın bulgularının bu durumla tutarlılığı söz konusudur. Sert ve işlevsiz ebeveynliğin aktarıldığı bu ailelerin hemen hepsinde eşler arası sıcak ve olumlu bir ilişki de söz konusu değildir.

5.2.2. Destekleyici Bir Aile Ortamından Mahrum Olma

Çalışmanın ikinci ana teması *destekleyici bir aile ortamından mahrum olmadır*. Çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısı olan katılımcılar paylaşımlarında destekleyici bir aile ortamından mahrum olduklarını bildirmişlerdir. Aile içi istismarın varlığı aynı zamanda ebeveyn stresi, çatışma ve sıcak bir ilişkinin eksikliği gibi ailevi diğer risk faktörleri ile de ilişkilidir (Merrill vd., 2001). Katılımcılar aile yaşantılarını paylaşırken ve aile yapılarını tarif ederken ailelerinin 'tam bir aile yapısı'na sahip olmadığı ifadesini kullanmışlardır.

Dinisman ve diğerlerine göre (2017) aile yapısı son yüzyılda çok değişmiştir ve standart aile diye bir şey artık yoktur. Katılımcıların da sıklıkla paylaştıkları da aslında bu durumla doğrudan ilgilidir. Boşanma, ayrılma ve farklı şehirlerde çalışma dolayısıyla ayrı yaşama gibi sebeplerden dolayı aile yapılarının standart bir aile yapısına uymaması durumudur. Dahası, katılımcılar bu tam olamama halinin yakın ilişkilerindeki etkileşimlerinde onları nasıl etkilediğini de belirtmişlerdir.

Destekleyici bir aile ortamından mahrum olma ana temasına ait ilk tema *aile aidiyetinin olmayışı*dır. Çocukluğunda çeşitli istismar ve ihmal yaşantısına maruz bırakılan genç yetişkinler ailelerine ait hissedemeyişleri ve evlerinde misafir gibi hissettiklerine dair yaşantılarını paylaşmışlardır. Aile aidiyeti, anlaşılma, birlikte eğlenme ve dikkat edilme duygularını da içeren kişinin ailesi içine dahil edilme duygularını kapsayan bir durumdur (Leake, 2007). Bu çalışmadaki katılımcılar ise, aileleriyle sınırlı etkileşim içinde bulunduklarını, aile üyeleri tarafından anlaşılmadıklarını, birlikte zorunlu durumlar dışında vakit geçirmediklerini, ilişkilerini çoğunlukla yüzeysel devam ettirdiklerini paylaşmışlardır.

Türkiye'de yapılan güncel bir çalışmada (Aslantürk vd., 2020) aile içi şiddete maruz kalan gençlerin aile aidiyetlerinin maruz kalmayanlara oranla daha düşük olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada, ailesine duygularını ifade edebilme, anlaşıldığını hissetme ve onlardan ilgi görme de yine aidiyet duygusunu olumlu yönde etkilemiştir. Bu çalışmada ise, aileleriyle rahat ve açık iletişim kuramayan bu gençler, kendi sorunlarını aileleriyle paylaşmadıkları gibi aile sorunlarına da müdahil olmamayı öğrendiklerini ve müdahil olmamak için çaba gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ailelerinden uzaktayken aile sorunlarına müdahil olmamanın daha kolay olduğunu, aile evine döndüklerinde ise adeta sorunların içine sürüklendiklerini ifade etmektedirler.

Yine araştırmalar, her iki ebeveyni ile yaşayan ailelerin çocuklarının, tek ebeveynli ya da üvey aile ile yaşayanlara oranla daha yüksek aile aidiyetine sahip olduklarını göstermektedir (Aslantürk vd., 2020; Aslantürk ve Mavili, 2020; Brown ve Manning, 2009; Hardway ve

Fuligni, 2006; King vd., 2018). Üvey ebeveynli ailelerle yapılan araştırmalar ise, aile aidiyetinin, ergenlerde üvey ebeveynle ve özellikle anneyle algılanan ilişki ile güçlü bir ilişkiye sahip olduğuna yöneliktir (Leake, 2007; King vd., 2015). Yani üvey ebeveynle ya da özellikle anneyle algılanan sıcak ve yakın ilişki bireylerin aile aidiyetinin yüksek olmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmalar, çocukların ebeveyn tutumunu nasıl algıladıkları ile aile aidiyetleri arasında da ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Örneğin, aile tutumunu ilgisiz algılayan ergenlerin aile aidiyetleri, demokratik, otoriter veya aşırı koruyucu olarak algılayan ergenlerden daha düşük bulunmuştur (İlik, 2019). King ve Boyd (2016) tarafından yapılan bir çalışmada ise ergenlerin annelerinden algıladıkları olumlu tutum ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

King, Boyd ve Pragg'ın (2018) belirttiği gibi ebeveyn- çocuk yakınlığı ve aile aidiyeti aynı kavramlar değildir, fakat ikisi arasında oldukça anlamlı bir ilişki mevcuttur. Bu çalışmanın katılımcılarının çoğu aile aidiyetlerinin düşük oluşunun yanı sıra ebeveynlerine karşı duygusal yakınlık hissetmediklerini de belirtmişlerdir. Graves ve diğerlerinin (1998) 589 tıp öğrencisi ile yaptıkları çalışmada genç yetişkinlerin ebeveynlerine yönelik duygusal yakınlık durumlarını, daha sonra ise 20 yıl sonraki sosyal bağlılık (connectedness) durumlarını ölçmüşlerdir. Sosyal bağlılığı belirlemek için ise kendilerini yanlarında rahat hissettikleri, özel meseleleri paylaşabildikleri veya borç para isteyebilecekleri yakın arkadaş ve aile üyesi sayısını sorgulamışlardır. Düşük ebeveyn duygusal yakınlığı bildirme daha düşük sosyal bağlılık ile ilişkili çıkmıştır. Yani çocukken ebeveynle kurulan duygusal yakınlık, yetişkinlikte başkaları ile sosyal bağlılık kurma ihtimalini artırmaktadır. Dahası, ebeveyn çocuk arasındaki sıcak ilişki, çocukluk döneminde anne baba arasındaki şiddete maruz kalma ve yetişkinlikteki işlevsellik arasında aracı rolü üstlenmektedir. Ebeveynleri ile daha sıcak ilişkisi olanlar, yetişkinlikte daha yüksek yaşam doyumuna sahip olmaktadırlar (Miller- Graff vd., 2016).

Katılımcıların aile aidiyetlerinin düşük olması sadece ebeveyn ilişkileriyle de kısıtlı değildir. Katılımcıların çoğu, kardeşleriyle de sınırlı paylaşımları olduğunu ve kendilerini kardeşlerine çok yakın görmediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, istismarın ve ihmalin olduğu ailelerde kardeşler arası yakınlık daha düşük (Monahan, 1997) ve çatışma daha fazla (Hill, 2003; Petri 2012) bulunmuştur. Duygusal ihmalin yüksek olduğu ailelerde ise mesafeli ya da düşmanca kardeş ilişkileri meydana gelmektedir (Witte, Fegert ve Walper, 2020). Yani, çocuklar duygusal olarak ihmal edildiğinde, kardeş ilişkilerinde de birbirlerine sıcaklık ya da destek sunmamaktadırlar.

Aile üyelerine yakınlık duymayan ve ailelerine ait hissetmeyen katılımcılar, zorunlu durumlar dışında aileleriyle etkileşimlerini kısıtlı tutmaya çalışmaktadırlar. Katılımcılar, algıladıkları dağınık ve stresli aile yaşantısından uzaklaşmayı tercih etmektedirler ve bunun sonucunda kendilerini daha iyi hissettiklerini bildirmişlerdir. Bowen (1978) bu durumu *duygusal kopma* kavramı ile açıklar. Aile üyeleri ya da ebeveynleri ile çözülmemiş duygusal meseleleri olan bireyler, fiziksel ya da duygusal olarak uzaklaşarak duygusal etkileşimi de tamamen keserler. Bu kaçış kısa vadede bireyi rahatlatsa da yoğun ilişkilerde geçmişin tekrarı yaşanır (Brown, 1999).

Öte yandan, ailelerine ait hissetmeyen katılımcılar, ait olma ihtiyaçlarını başka yakın ilişkilerde karşılamaya çalışmakta ve bu ilişkileri 'aile gibi olmak'la nitelemektedirler. Kimi katılımcı arkadaşlarını "*seçilmiş aile*"si olarak tanımlarken kimisi bu ilişkiyi okuldaki hocaları ile kurduğunu bildirmektedir. Yakınlığı başka ilişkilerde kısmen de olsa bulduklarını belirtseler de katılımcıların paylaşımlarından sıklıkla ortaya çıkan temalardan bir diğeri, destekleyici bir aile ortamından mahrum olmanın katılımcılarda ortaya çıkardığı eksiklik duygusudur.

Bu eksikliği ise daha çok hayatlarındaki önemli diğerleri ile etkileşimleri esnasında ve kendilerini onlarla bilinçli ya bilinçsiz bir şekilde kıyaslayarak deneyimlemektedirler. Katılımcılardan birisi örneğin, romantik ilişki yaşadığı bireyin ailesiyle iyi ilişkilere sahip olmasını olumlu bir özellik olarak nitelerken, aynı zamanda bu durumun kendisindeki eksikliği ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Yun ve diğerlerine (2015) göre çocukluk travmaları üniversite öğrencilerinde yetersizlik duygusuna ve yakınlıktan korkmalarına yol açmaktadır. Aynı araştırmada yetersizlik duygusu, travma puanları ve yakınlıktan korkma arasında aracı role sahiptir.

Destekleyici bir aile ortamından mahrum olma sonucu katılımcılarda bu durumu telafi etmek ve başkalarına karşı bu eksiklerini kapatmak için hayatta başarılı olmaya çalıştıkları ve bu konuda yüksek motivasyona sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durum literatürle zıtlık göstermektedir. Literatürde ebeveyn katılımının, baba ile sıcak, tatmin edici ve güvene dayalı bir ilişkinin diğer ilişkilere olumlu yansıması (Allgood vd., 2012; Amato, 1994) olduğu kadar, gençlerde yaşam hedefine sahip olma ve bu hedefe yönelik olma ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Sebokova, 2018). Dahası, Hill ve diğerlerine (2018) göre istismar, yoksulluk ve sağlık sorunları gibi erken dönem yaşam zorlukları amaç bilincini olumsuz etkilemektedir. 11-18 yaş arası ergenlerle yapılan bir çalışmada, cinsel istismara maruz bırakılan gençlerin maruz bırakılmayanlara oranla daha düşük başarı motivasyonuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İstismara maruz bırakılan ergenler arasında ise kızların erkeklere oranla daha da düşük bir başarı motivasyonuna sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Henriques vd., 2018).

Bu çalışmanın, alanyazındaki bulgulardan farklı olmasının bir sebebi olarak katılımcıların yüksek düzeyde travma puanlarına sahip olmayışları ifade edilebilir. Bir diğer sebebin ise katılımcıların üniversite öğrencisi olan genç yetişkinlerden oluşması da yine travma mağduriyetlerine rağmen katılımcıların hayatlarında bir takım koruyucu ve güçlendiren faktörlerin varlığına işaret etmektedir.

Destekleyici bir aile ortamından mahrum olma ana temasının alt temalarından birisi de ebeveynleştirilmedir. Araştırmanın katılımcıları çocuklukta aldıkları yaşlarına uygun olmayan sorumlulukları genç yetişkinliğe geldikleri döneme kadar farklı şekillerde taşımaya devam etmişlerdir. Literatürde ebeveynleştirilme ve farklı risk faktörleri arasındaki ilişkiler vurgulanmıştır (Burnett vd., 2006; Çelik, 2013; Fitzgerald vd., 2008). Ebeveynler arası çatışmaların ebeveynleştirilme ile ilişkili olduğuna dair çalışmalar mevcuttur. Çatışma yaşayan ebeveynlerin çocuklarındaki ebeveynleştirilme biçimleri farklılık gösterebilir (Akün, 2017). Bu çalışmada katılımcılar, örneğin, ebeveynleri tartışırken arada mesaj taşıma görevleri olduğundan ya da ebeveynlerden bir tanesi tarafından anne babası arasındaki ilişkiyi düzeltmesinin beklendiğinden bahsetmişlerdir. Ailede belirsiz kayıp deneyimi olması da ebeveynleştirmeye neden olan bir durum olarak ele alınmaktadır. Çelik (2013) genç yetişkinlerle yaptığı çalışmada, babanın belirsiz kaybı sonucu ailede oluşan sınır belirsizliğinden dolayı bir rol karmaşası oluştuğunu ve çocukların ebeveynlere dair rolleri üstlenmek zorunda kaldıklarını, bunun da ebeveynleştirmeye neden olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada da katılımcılar, baba belirsiz kaybı deneyimi sonucu ailenin geçimine destek olmak için erken yaşta çalıştıklarını bildirmişlerdir.

Dahası, ebeveynlerden birinin yokluğunda kız evladın anne tarafından ebeveynleştirmeye maruz kalması başka bir risk faktörü olarak belirtilmiştir (Schier vd., 2015). Bu bulgu yapılan çalışmanın bulguları ile de örtüşmektedir. Baba kaybı olan ya da boşanmış ailelerden gelen kadın katılımcılar annelerine “anne”lik yapma deneyimlerinden, onları memnun etmek ya da üzmemek için kendi ihtiyaç ve isteklerinden vazgeçmekten sıklıkla bahsetmişlerdir. Bu durumun üzerlerinde psikolojik bir yük oluşturması ve onları yorması yine yaşanan ortak deneyimlerdendir.

Çocukluk dönemindeki ebeveynleştirilmenin uzun süreli, kuşaklararası aktarılan, olumsuz ve ömür boyu süren etkileri vardır. Çocukluk döneminde ebeveynleştirmenin birey üzerindeki etkisine dair yapılan araştırmaların çoğu olumsuz etkilere odaklanmakta ve psikososyal işlevsellikte bozulmaya yol açacağı ileri sürülmektedir (Akün, 2017; Burnett vd., 2006; Hooper, 2008). Ebeveynleştirilmenin olduğu ailelerde, çocuklar ebeveynle bağ kurmak için, ebeveynin ihtiyaçlarına adapte olarak kendi “gerçek benliklerinden” vazgeçerler ve

diğerleri odaklı bir benlik geliştirirler (Jurkovich vd., 1991). Goldner ve diğerleri (2016) çocukluktaki ebeveynleştirmenin ergenlikte gerçek benliği yansıtan davranışların azlığıyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Çocukluk dönemindeki ebeveynleştirmenin yetişkinlik dönemi üzerindeki etkilerine dair de pek çok araştırma bulgusu vardır. Türkiye'de yapılan çalışmalarda çocuklukta ebeveynleştirilme ve yetişkinlik döneminde depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Yıldırım, 2016; Zencir, 2018). Ebeveynleştirmenin, yetişkinlikte kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkileri de ele alınmıştır. Valleau ve diğerleri (1995) ebeveynleştirilmiş çocukların yetişkinlikte diğerlerine oranla daha fazla bakım veren taraf olma özelliklerine sahip olduğunu bulmuşlardır. Jones ve Wells (1996) ise ebeveynleştirilme ve diğerlerini memnun etmeye çalışma gibi kişilik özelliklerine sahip olma arasındaki ilişkiyi bildirmişlerdir. Dahası, çocukken ebeveynleştirilen yetişkinler kendileri çocuk sahibi olmaktan korkabildikleri gibi bu deneyimin kuşaklararası aktarımına da katkı sağlayabilmektedirler (Hooper, 2008).

5.2.3. Ebeveyn Yokluğunun Yakın İlişkilere Yansımaları

Çalışmanın dördüncü ana teması *ebeveyn yokluğunun yakın ilişkilere yansımaları* idi. Daha önce belirtildiği gibi katılımcıların hemen hepsi, çocukken ebeveynlerinin her ikisinin ya da birinin duygusal ya da fiziksel olarak ortamda olmayışını deneyimlemişlerdir. Ebeveynlerinin yokluğu dolayısıyla, katılımcılar duygusal olarak ihmal ve istismar edildiklerini paylaşmışlardır. Duygusal kötü muamele deneyimi yaşayan katılımcılar, ilişkilerinde yakınlık ihtiyaçlarını gidermek için çeşitli seçimler yapmak zorunda kalmışlardır.

Bu çalışmadaki bütün katılımcılar büyürken hayatlarında güçlü bir baba ya da baba figürü olmayışına dair benzer bir gerçekliği paylaşmışlardır. Bir tanesi babasını hiç tanımamış, iki katılımcı ise çok küçükken babalarıyla sadece bir yıl kadar aynı evde yaşamıştır. İçlerinden sadece iki tanesi çocukluklarını babaları ile aynı evde geçirmiştir. Ama diğerleri gibi onlar da babalarıyla hiçbir anlamlı bağ kuramamışlardır. Geri kalan katılımcıların ise babaları bazen evde bazen evden uzakta yaşamışlardır. Sonuç olarak hiçbiri baba ile ya da bir baba figürü ile duygusal paylaşımın ve yakınlığın olduğu anlamlı ilişkiler kuramamıştır.

Araştırmalar baba katılımının çocuğun hayatındaki etkilerini vurgularken, Lamb ve diğerleri (1985) üç temel öğeye sahip bir baba katılımı tipolojisi önermişlerdir: meşguliyet, erişilebilirlik ve sorumluluk. *Meşguliyet* kavramı, birlikte yapılan etkinlikler yoluyla babanın çocukla doğrudan etkileşimini içermektedir. *Erişilebilirlik* babanın çocukla etkileşim için fiziksel ve psikolojik olarak ulaşılabilir olmasıdır. *Sorumluluk* ise, doğrudan bakım vermekten

ziyade çocuğun refahı ve bakımı ile ilgili sorumluluk almaktır. Sorumluluk, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması için bir takım önlemler almak ve ayarlamalar yapmayı da içerir. Örneğin, gideceği doktoru seçmek ve randevu almak gibi (Allgood vd., 2012). Katılımcılar bu üç öğeli baba katılımını şimdiye kadarki hayatları boyunca deneyimlememiş olduklarını anlatılarıyla bildirmişlerdir.

Katılımcıların babaları ile ortak yaşantıları açısından ortaya çıkan bir tema da hayatlarında güçlü bir baba figürünün olmayışından dolayı bu eksikliği giderme çabaları idi. Baba ile kurulan bağ, sıcak ilişkiler ve bunun yarattığı güven duygusunun genç yetişkinlerdeki etkisi en az anne ile kurulan ilişkinin bu özellikleri taşıması kadar önemlidir (Amato, 1994). Flouri ve Buchanan (2003) tarafından 2.722 İngiliz genci ile yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre gençlerin iyi oluşunu ve mutluluğunu her iki ebeveynin katılımı da anlamlı ve birbirinden bağımsız olarak etkilemektedir. Ancak baba katılımı daha güçlü bir etkiye sahiptir. Amato (1994) üvey babalarla yaptığı bir çalışmada genç yetişkinlerin mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sorunlar değişkenlerinin üvey baba ile yakınlık ile ilişkisini incelemiştir. Anne ile kurulan yakın ilişkiden bağımsız olarak, üvey baba ile kurulan yakınlık genç yetişkinlerin daha mutlu, yaşamlarından daha memnun ve daha az psikolojik soruna sahip olması ile yakından ilişkili bulunmuştur. Yani, biyolojik ya da üvey olsun, baba figürü ile ilişki genç yetişkinlerin hayatında mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sağlık açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmanın katılımcıları ise, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinin başlarında hayatlarındaki baba figürü eksikliğini kapatmak için çeşitli yollar aramışlardır. Baba figürü eksikliği ile yaşarken, katılımcılar 1) kafalarında mükemmel bir baba tahayyülünü oluşturmuşlar 2) yetişkin bir erkekle bağ kurmanın özlemini hissetmişler ve çeşitli denemelerde bulunmuşlardır. Öncelikle kafalarında mükemmel babanın tahayyülünü oluşturarak yaşamlarındaki baba figürünün eksikliğini bir nebzede olsa doldurmuşlardır. Katılımcılardan birisi bu baba tahayyülünü babası ile telefonda konuşurken deneyimlemektedir. Babasıyla yan yana geldiğinde herhangi bir paylaşımda bulunmazken, uzaktayken telefonda uzun uzun konuşup güldüklerini dile getirmiştir. Katılımcılar, mükemmel bir baba tahayyülü kurmanın yanı sıra, yaşamlarındaki diğer erkeklerle yakınlık kurmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu kişiler bazen akrabalar, bazen öğretmenler çoğu zaman da akran ya da yaşça büyük romantik partnerleri içermektedir. Bu arayışlarla ilgili katılımcılar sıklıkla " erkek olarak bir dayanak, bir destek aramak", "tutunacak biri" gibi ifadeleri kullanmışlardır. Katılımcılar sıklıkla başkalarının babalarıyla olan ilişkilerine nasıl imrendiklerinden ve onları 'şanslı' kişiler olarak gördüklerinden de bahsetmişlerdir.

Ebeveynin yokluğunun yakın ilişkiye yansımaları ile ilgili ortaya çıkan bir diğer ortak tema ise sevgi ihtiyacını gidermek için verilen ödünlerdi. Katılımcılar sıklıkla aile içinde yeterince sevgi görmediklerinden ve bu ihtiyacı gidermek için başka ilişkilerde yakınlık aradıklarından bahsetmişlerdir. Katılımcıların paylaşımlarından anlaşıldığı üzere sevgi ihtiyacı için verdikleri ödünlerden bir tanesi erken dönem cinsellik davranışıdır. Ellis ve diğerleri (2003) babanın yokluğunun erken başlayan cinsel davranış ve adolasan gebeliği için güçlü bir risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir. Dahası, başka risk faktörleri olsa dahi, babanın varlığı bu tür erken cinsellik davranışı için temel bir koruyucu faktör olmaktadır. Ayrıca, fiziksel istismar ve duygusal istismar ile duygusal ihmal riskli cinsel davranış riskini artırmaktadır (Norman, 2012). Bu bulgular, ergen gelişimi ile ilgili yaşam boyu zorluk modellerinin ilkelerini destekler niteliktedir. Şöyle ki kişinin ailevi ve ekolojik zorluk geçmişine sahip olması sıklıkla erken dönem başlayan cinsel davranış ile sonuçlanır. Bu çalışmanın bulguları da yukardaki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Katılımcıların bazıları, hayatlarındaki güçlü baba figürünün eksikliğini gidermek için erken yaşta pek çok flört edindiklerini bildirmişlerdir. Çoğu zaman sevgiyi sadece bu ilişkileri sürdürerek edindiklerini dile getiren katılımcılar, ilişkiyi sürdürmek için erken yaşta cinselliği yaşadıklarını paylaşmışlardır.

Katılımcıların sevgi ihtiyacını gidermek için verdiği ödünlerin bir diğeri ise yakınlık ihtiyacı için otantik benliklerinden vazgeçmeleridir. Katılımcılar yakın ilişkilerinde istek ve ihtiyaçlarını dile getirmekte çok başarılı olmadıklarını ve hatta bazen istemedikleri meselelerde dahi razı geldiklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, Paradis ve Boucher (2010) duygusal ihmalle romantik ilişkide mesafeli, çekingen olma ve kendini feda etme arasında anlamlı ilişki bildirmişlerdir. Bu durum şu şekilde yorumlanabilir, çocukken duygu ve ihtiyaçları görmezden gelinen bireyler yetişkinlikte döneminde romantik ilişkilerinde isteklerini dile getirmekten kaçınıyor olabilirler. Dahası, Allgood ve diğerleri (2012) yaptığı araştırmada genç yetişkin kadınların, ergenlik dönemine dair baba katılımı ve onlarla kurdukları besleyici ilişkiye dair algıları ile bu kadınların benlik saygısı ve yaşam doyumları arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Bu da baba ile yakın, sevgi içeren ve besleyici bir ilişki algısının genç yetişkin kadınlarda özsaygı ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Önceki çalışmalarda ortaya konan, çocukluk çağı istismar yaşantısı ile ilişkili olan bir başka gelişimsel öncül ise kendini feda etme davranışı olarak tanımlanmaktadır (Young vd., 2003). Kendini feda etme şeması olarak tanımlanan bu durumda kişi başkalarının istek, duygu ve tepkilerine aşırı derecede odaklanmıştır ve çoğu zaman bu kendi ihtiyaçlarına görmezden gelmesine yol açar. Bu, sevgi ve kabul görmek ya da sevdiği biriyle daha yakın bir bağ geliştirmek için tercih edilen bir baş etme yöntemidir. Kendini feda etme davranışı gösteren

bireylerin ortak özellikleri sevilmek için kendi isteklerinin bastırılması gerektiğine inanmalarıdır (Wright vd., 2009). Ebeveyn duygusal ihmal ya da istismarına maruz kalan bir çocuk için bu strateji kısa vadede işe yarar görünse de uzun vadede zorunlu bakım vermeye de dönüşebilen bu davranış biçimi bireyin karşılıklı olmayan ya da sömürücü ilişkiler içinde olmasına neden olabilmektedir (Crawford ve Wright, 2007). Bu çalışmada, buna benzer sonuçlara ulaşmıştır. Kendini feda etme davranışı geliştiren genç yetişkinlerin sadece aile içinde değil, yakın arkadaş ve romantik ilişkilerinde de kendi isteklerini geri plana atarak karşılarındakini memnun etmeye çalışmaları ve bunun uzun vadede yıpratıcı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Dahası, Drapeau ve Perry (2004) çocukluktaki önemli ayrılık ve kayıpların belirli kişilerarası davranış örüntüleri ile ilişkisini vurgulamışlardır. Çocuklukta önemli kayıplar yaşayan bireylerin daha sonraki etkileşimlerinde daha az özgüvenle davrandıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel istismar kurbanları gibi, bu bireylerde kendilerini inciten kişilerle etkileşim kurmaya çalışmaktadır. Mevcut çalışmada olduğu gibi, aile içinde kendilerini inciten kişiler, boşanmalara ya da ayrılmalar sonucu evden ayrılmaktadır. Bu davranış örüntüsü ile de erken dönem kaybettikleri kişileri hatırlatan birisini hayatlarında tutmaya çalışıyor olabilirler.

5.2.4. İlişkilerde Yüzeyselliği Meydana Getiren Eğilimler

Bu çalışmanın beşinci ana teması *ilişkilerde yüzeyselliği meydana getiren eğilimler idi*. Çocukluk döneminde kişilerarası travmaya maruz bırakılan katılımcılar, hayatlarına yeni insanları dahil etmede yaşadıkları zorlukları ve dahil olanlarla da yaşadıkları ilişkilerin çoğunlukla duygusal yakınlıktan uzak, yüzeysel ilişkiler olmasından bahsetmişlerdir. Bu bulgular literatürle paralellik göstermektedir. Parade ve diğerleri (2010) tarafından üniversite birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ebeveynlerine daha güvenli bağlanan genç yetişkinlerin yeni arkadaş edinirken daha kolay arkadaş edinme deneyimi yaşadıklarını bildirmişlerdir. Bu durum onların geçmişteki olumlu yakın ilişki deneyimlerinin, yeni ilişki kurarken onları rahat hissettirdiği şeklinde açıklanabilir. Bu çalışmada ise katılımcılar, yakın olarak nitelendirdikleri ilişkilerinde dahi güven problemi, terkedilme kaygısı ve duygusal yakınlıktan kaçınma temaları ile açıklanan duygu ve deneyimlerinden bahsetmişlerdir.

Bu çalışmada, kişilerarası ilişkilerde yüzeyselliğe neden olan güven problemi katılımcıların sıklıkla paylaştıkları önemli bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklukta kötü muameleye maruz kalmak yetişkin yakın ilişkilerini önemli derecede etkilemektedir. Çocukluktaki istismar ve ihmalin yakın ilişkiler üzerindeki önemli bir etkisi de, bireylerin yakın ilişki içinde oldukları kişilere güven duymada yaşadıkları zorluklardır (Liang vd., 2006; MacIntosh ve Johnson, 2008). Öte yandan, sağlıklı ve işlevsel ilişkiler kurmanın ve

sürdürmenin belki de en önemli öğesi güvendir (Simpson, 2007). Bowlby'nin (2012) bağlanma kuramından Erikson'un (1963) psikososyal gelişim kuramına kadar uzanan yaşamboyu gelişim teorilerinin vurguladığı gibi, güçlü güven duygusuna dayalı erken dönem ilişkiler ilerde kurulacak pek çok ilişkinin temelini oluşturur.

Çocukluk travması sonrası yakın ilişkilerde güvensizlik deneyimi daha önceki araştırmalarla da tutarlılık göstermektedir (Crawford ve Wright, 2007; Harvey vd., 2012). Katılımcılar, ebeveynlerinden gördükleri davranış ve tutumlardan ötürü, diğer ilişkilerinde kendilerine ihanet içeren ya da saygısız bir tutumla davranılacağı beklentisi ile ilişkilerinde güven duygusunu oluşturamamaktadırlar. Bu da en yakın ilişki kurduklarını düşündükleri duygusal ilişkilerinde dahi kendini göstermektedir. Romantik ilişkilerini dahi güvenilmez olarak algılayan katılımcılar, yakın ilişkilerinde diğerlerine kendini koruma içgüdüsü ve aşırı ihtiyatla yaklaşmaktadırlar. Pearlman ve Courtois (2005) 'e göre kişilerarası travmaya maruz bırakılan bireyler olumsuz bir kendilik algısı, olumsuz bir öteki algısı, güvensizlik ve yeniden mağduriyet yaşamayı deneyimlemektedirler. Runtz ve Hunter'e göre (1999) ise olumsuz bir kendilik ve öteki algısı bir araya geldiğinde yetişkinlikte oldukça önemli kişilerarası problemler ortaya çıkmaktadır.

İlişkilerde yüzeyselliğe neden olan ve katılımcıların deneyimlerinden ortaya çıkan diğer bir tema ise terkedilme kaygısıdır. Katılımcılar romantik ilişkilerinde ya da yakın arkadaşlık ilişkilerinde terkedilebileceklerine dair bir endişenin kendilerini rahatsız ettiğinden bahsetmişlerdir. Literatüre göre, terkedilme kaygısı, ebeveynin duygusal ihmali ya da koşullu sevgi sunması gibi olumsuz erken çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkabilir (Downey vd., 1997; Fonagy ve Bateman, 2008). Öte yandan, ilişkiler açısından değerlendirildiğinde, Peters ve diğerleri (2015) terkedilme kaygısının işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerine yol açtığını ileri sürer.

Katılımcıların ilişkilerinde yüzeysel kalmalarına neden olan bir başka tema ise duygusal yakınlıktan kaçınma olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar önceki ya da var olan romantik ilişkilerini şiddet içeren, aşırı bağımlı ve duygusal olarak mesafeli olarak betimlemişlerdir. Bu durum literatürdeki bulgularla da örtüşmektedir. Çocukluk çağı istismar yaşantılarından fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile yakınlıktan kaçınma arasında pozitif yönde bir ilişki vardır (Davis vd., 2001; Türkkan ve Odacı, 2019). Benzer şekilde, üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda istismara uğrayanların uğramayanlara oranla ilişkilerinde daha az yakınlık deneyimledikleri (Ducharme vd., 1997) ve ilişki kurma ve sürdürme kadar duygusal yakınlık kurmada da zorluk yaşadığı (Harvey vd., 2012) sonucuna ulaşılmıştır. İlişkilerinde sahte bir benlik oluşturan katılımcılar duygusal öneme sahip duygu ve düşüncelerini kendilerine

saklamayı seçmiş, çoğu etkileşimlerinde bunları paylaşmaktan kaçınmışlardır. Geçmişte içsel deneyimleri kabul görmediği, fark edilmediği hatta reddedildiği için, benzer tepkileri görecekleri beklentisi ile böyle bir savunma mekanizması geliştirmiş oldukları söylenebilir. Kendileri hakkında çok az bilgi paylaşarak adeta çevrelerine bir duvar örmüş görünmektedirler. Bu baş etme stratejisi kısa vadede onları acıdan korumuş olmakla beraber uzun vadede ilişkilerde duygusal yakınlığın gelişmesine engel oluyor gibi görünmektedir.

Katılımcılar ebeveynleri ile de duygusal olarak yakınlığın olduğu ilişkilere sahip değillerdir. Bu durum istismarı gerçekleştiren ebeveynle kısıtlı değildir. Katılımcıların hemen hepsinin ebeveynleri ile iletişimi sınırlı, iletişim olduğunda ise katılımcıların duygu, istek ve hayallerinin paylaşıldığı bir iletişim biçiminden yoksunlardır.

Duygusal yakınlıktan kaçınmak için kullandıkları stratejiler ise aşırı işkoliklik ya da akademikleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar ilişkilerinde yakınlık geliştirmelerine engel olmak için işlerine ya da derslerine adeta sarılmaktadırlar. Sıklıkla, derslerinin, akademik başarının ya da çalışıyorlarsa işlerinin kendileri için ne kadar önemli olduğunu- hatta hayatlarındaki her şeyden önemli olduğunu- vurgulamaktadırlar. Adeta bir savunma mekanizması görevi gören bu durum yalnızlıklarını kendilerine meşrulaştırmak için kullandıkları bir yöntem gibi de gözükmektedir.

5.2.5. Koruyucu Faktör Olarak İlişkiler

Bu ana tema ile katılımcıların hayatlarındaki olumsuzlara rağmen onlar için koruyucu faktör olarak yer alan yakın ilişkileri ele alınmıştır. Bu ana temaya bağlı iki tema ortaya çıkmıştır: *akrabalardan gelen destek* ve *aile dışından gelen destek*. Her ne kadar katılımcıların hemen hepsi destekleyici ve olumlu ilişkiler kurdukları ebeveynlere sahip olamasalar dahi, hayatlarında onlara destek olan, yol gösteren ve onları seven başka önemli diğerlerine sahip olabilmişlerdir. Çocuklukta kötü muameleden sonra bireylerin hayatlarındaki koruyucu faktörleri inceleyen bir çalışmada Afifi ve MacMillan (2011) bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde koruyu faktörleri derlemişlerdir. Ailesel ve toplumsal düzeydeki koruyucu faktörler içinde aile üyelerinden gelen destekleyici ilişkiler varken, toplumsal düzeyde de aile üyesi dışındaki bireylerle kurulan destekleyici ilişkiler yer almaktadır. Benzer şekilde cinsel istismar mağduru gençlerle yapılan bir çalışmada, Eisenberg ve diğerleri (2007) intihar düşüncesi ve teşebbüsüne karşı koruyu faktörler olarak öğretmenin ilgisi, başka yetişkinlerin ilgisi ve güvenli okul ortamı olarak bildirmiştir.

Akrabalardan gelen destek teması ile katılımcıların aile içinde yakınlık kurduğu akraba üyeleri kastedilmiştir. Katılımcıların hepsinin kendini yakın hissettiği, büyürken kendisini

seven bir aile üyesi vardır. Bu aile üyeleri kız kardeş, dayı-teyze, dede ve büyükanneden birisini içermektedir. Bu yakınlık bazen rol model olmayı, bazen sevgiyi paylaşmayı, bazen dertleşmeyi bazense bakım vermeyi içermektedir. Annelerle yakınlığın olmadığı durumlarda, katılımcılar anneannenin ya da babaannenin yol gösterici rolünden bahsetmişlerdir. Teyze ve dayılar ise bazen rol model olarak hayatlarında yer alırken bazen uzaktan da olsa mektuplaşarak dertleri paylaşmayı bilmişlerdir.

Aile dışından gelen destek ise yakınlığın kurulduğu akran ilişkilerini ve duygusal destek sağlayan yetişkin diğerlerini ifade etmektedir. Akran ilişkilerinde katılımcılar yakın ilişki kurdukları kişileri anlatırken sıklıkla sorunların getirdiği bir duygudaşlık durumundan bahsetmişlerdir. Yakın ilişki kurdukları kişileri anlatırken onların da kendileriyle benzer ya da farklı da olsa bazı zorluklarla mücadele ettiklerini ve bu süreçte birbirlerini daha iyi anlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca yakın oldukları akranları ile ilgili paylaşımlarında sorunları bir tek onlarla paylaştıklarını sıklıkla belirtmişlerdir.

Aile dışından gelen desteğin diğer aktörleri ise yetişkinlerden oluşmaktadır. Bu grupta ise çoğunlukla katılımcıların öğretmenleridir. Katılımcılar ailelerinden görmediği desteği öğretmenlerden gördüklerini, maddi ve manevi kaynaklar konusunda kendilerine destek olduklarını belirtmişlerdir. Başarının desteklenmesi ise katılımcıların kötü alışkanlıklardan uzak durmasına ve kendilerine hedef koymalarına neden olmuş gibi görünmektedir. Benzer şekilde, cinsel istismara maruz bırakılan ergenlerle yaptığı çalışmada Chandy, Blum ve Resnick (1996) koruyucu faktörlerin arasında okul personelinin ilgisini de bildirmiştir.

Katılımcıların sıklıkla bahsettikleri bir ortak ihtiyaç da takdir edilme isteği idi. Katılımcılar gerek okul gerekse iş hayatında yaptıkları ve başardıkları ile kendilerini aileye kanıtlama çabasında görünmektedirler. Bu da belki küçükken başarı koşullu sevgi gösteren ebeveyn tutumlarının hayatlarındaki etkisi olarak yorumlanabilir. Çoğu durumda ise ebeveynlerinin kendilerini hiç takdir etmediklerini, başarılarını görmezden geldiklerini zaman zaman da kendilerini geçmişle suçladıklarını paylaşmışlardır. İstismar edici aile ortamında katılımcıların gayretleri ya önemsenmemiş ya da neden daha iyisini yapamadıkları sorgulanarak değersizleştirilmiştir. Aile üyelerinden özellikle ebeveynleri tarafından takdir görme ihtiyacı giderilmeyen katılımcılar bu ihtiyaçlarının da yine yakın ilişki kurdukları kişiler tarafından giderilmesinin önemini belirtmişlerdir. Yine bu destek de bazen akranlarından bazense öğretmenlerinden gelmektedir. Her iki durumda da kendilerini motive eden bir durum olarak anlatmaktadırlar.

Yılmazlıkla ilgili alan yazında çocuklukta şiddete maruz kalma ile ilgili risk ve koruyucu faktörler üzerinde yapılan çalışmalar da bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

(Greenfield ve Marks, 2010) yaptıkları çalışmada çocuklukta ebeveynler tarafından şiddete uğrama ve yetişkinlikteki psikolojik problemler arasındaki ilişkide bir topluluğa ait olmanın koruyucu etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, bir topluluğa ait hissetme, şiddet geçmişine bakmaksızın kişinin ruh sağlığına olumlu katkı sağlamaktadır. Bu bulguları destekleyen niteliksel çalışmalar da (Valentine ve Feinauer, 1993; Banyard ve Williams, 2007; Thomas ve Hall, 2008) çocukluk çağı istismarına maruz bırakılmış bireylerde, toplumla bağlantılı/ ilişkili olmanın bireylerin yılmazlık düzeylerine uzun vadede katkı sağlayacağını vurgulamaktadırlar.

5.3. Karma Yöntem Araştırmasına İlişkin Tartışma ve Sonuç

Bu bölüm, Creswell ve Plano- Clark'ın (2015) önerdiği şekilde, nitel ve nicel bulgular incelendikten sonra elde edilen bilgilerle karma yöntemler araştırma sorularına nasıl yanıt verildiğine ilişkin bir değerlendirmeyi içermektedir. Bu aşamada, nitel verilerin nicel verileri açıklamada yardımcı olup olmadığı ve nasıl yardımcı olduğuna dair karma yöntem soruları ele alınacaktır.

Araştırmanın nitel aşamasında, 10 katılımcı ile yapılan derinlemesine görüşmeler, bu araştırmanın nicel aşamasındaki ölçeklerle ortaya konmayan pek çok ilişkisel durumu anlamayı kolaylaştırmıştır. Bu durumlar, çocuklukta örselenme yaşantıları, destekleyici bir aile ortamından mahrum olma, ebeveynin yokluğunun yakın ilişkilere yansımaları, ilişkilerde yüzeyselliği meydana getiren eğilimler ve koruyucu faktör olarak ilişkiler temalarında ele alınmıştır.

Araştırmanın nicel aşamasında travma toplam puanlarının ve çatışma eylem stillerinin genç yetişkinlerin ilişkilerindeki bazı psikolojik eğilimlerin anlamlı düzeyde yordayıcısı olup olmadığına dair analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucu genç yetişkinlerin çocukluk çağı travmalarına dair toplam puanlarının ilişki doyumunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani, yüksek travma toplam puanlarına sahip olan bireylerin ilişkilerinde düşük doyuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitel aşamada katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yaşadıkları yakın ilişkilerden ne derece memnun olduklarına ve yakın ilişkilerinde yaşadıkları zorluklara dair sorular sorulmuştur. Görüşme sorularına verilen cevaplar sonucu ortaya çıkan temalar ve alt temalar düşük ilişki doyumuna ilişkin daha detaylı bilgi vermektedir. Katılımcılar, yakın diye nitelendirdikleri ilişkilerinde dahi "yakınlığı" deneyimleyemediklerine ve ebeveyn, arkadaş ve romantik partnerlerle yaşadıkları yüzeysel etkileşimlere dair paylaşımlarda bulunmuşlardır. Çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısı olan katılımcıların ilişkilerinde yüzeysel kalmalarına ve dolayısıyla doyum alamamalarına katkı

sağlayan bir takım psikolojik eğilimler olduğu nitel görüşmelerle ortaya çıkmıştır. Bunlar; kişilerarası ilişkilerdeki güven problemi, yaşadıkları yoğun terk edilme kaygısı, duygusal yakınlıktan kaçınmayı ve işlevsiz çatışma stillerini içermektedir. Bu alt temalar nitel bulgulara ilişkin tartışma bölümünde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Beaton ve Thielking (2020) tarafından çocukluk çağı travma geçmişi olan 18-25 yaş arasındaki kadınlarla çalışan psikoterapistlerle, nitel yöntemin kullanıldığı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre ortaya çıkan iki tema: a) Terapötik süreçte güven duygusunun inşasının önemi ve b) çocukluk çağı travması olan kadınların iyileşme ve gelişmeleri için öncelikle kişilerarası ilişkilerde güven geliştirebilmelerinin önemidir. Dolayısıyla, yakın ilişkilerde güvenin ilişkide doyum için oldukça önemli bir öğe olduğu söylenebilir.

Nicel aşamada yapılan analiz sonuçlarına göre yüksek travma toplam puanları düşük ilişkide kendine güven ile ilişkilidir. İlişkide kendine güven; kişinin yakın ilişkiler bağlamında kendisiyle ilgili olumlu görüşlere sahip olmasıdır (Büyükşahin, 2005). Petretic -Jackson ve diğerleri tarafından yapılan bir araştırmada çocukluk çağı duygusal istismarına maruz bırakılan üniversite öğrencilerinin kendilerini anlamlı düzeyde daha az sevilebilir olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır (aktaran Davis v.d.,2001). Bu bulgular, psikolojik istismarın kişilerarası ilişkileri olumsuz etkileyen kendilik algılarına katkıda bulunabileceğini düşündürmektedir. Nitel aşamada yapılan görüşmeler bu bulguları destekler niteliktedir. Nitel aşamada görüşme yapılan katılımcıların hemen hepsi çocukluk döneminde ebeveynlerinin en az birinin fiziksel ya da psikolojik yokluğunu deneyimlediklerini bildirmişlerdir. Ebeveynlerin yokluğu ise yaşadıkları istismar ve ihmale yol açmış ya da bu deneyimleri beslemiş görünmektedir. Çocukluktaki ebeveyn yokluğunun ise ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde yakın ilişkilerine çeşitli şekillerde yansımaları olmuştur. Örneğin yeterince değer görmediği romantik ilişkisini uzun süre sürdüren, sevildiğini hissetmediği halde bitirmeye cesaret edemediğini dile getiren bir katılımcı yaşadığı süreçle ilgili "baban seni sevmedi, başka bir erkek neden sevsin" iç sesiyle ilişkide kendine duyduğu güvensizliği ve sevilebilir olmadığı inancını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, katılımcılar yeterince sevilmemiş çocuklar olarak sonraki zamanlarda kendilerini sevme ve sevilme ihtiyaçlarını giderebilecekleri etkileşimler ararken ve zaman zamanda bu etkileşimleri kaybetmemek adına ödünler verirken bulmuşlardır. Bu ödünler erken dönem cinsellik ve otantik benliğinden vazgeçmeyi içerebilmektedir.

Araştırmanın nicel aşamasında, çocukluk çağı travma puanları yüksek ilişki korkusu ile ilişkili bulunmuştur. İlişki korkusu kişinin başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaktan duyduğu korkudur (Büyükşahin, 2005). Davis ve diğerleri (2001) yaptıkları araştırmada yakınlık korkusunun çoklu travma ve duygusal kaçınma ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmanın nitel aşamasında ulaşılan sonuçlar bu bulguları destekler ve açıklar niteliktedir. Katılımcılar, geçmiş yaşantılarında gerek ebeveynleriyle gerekse başka kişiler tarafından maruz bırakıldıkları istismar sonucu kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları güven problemini sıklıkla dile getirmişlerdir. Dahası kurdukları ilişkilerde duygusal olarak yakınlaşmaktan kaçınmakta ve bunun için çeşitli yollar kullanmaktadırlar. Duygusal kaçınma hoşa gitmeyen deneyim yaşama ihtimalini düşürmede etkili olabilir. Öte yandan, kişilerin yakınlık kurma korkusunu sürdürmesine ve dahası olumlu ilişkiler kurmalarına da engel olabilir gibi görünmektedir. Duygusal kaçınma ayrıca arkadaşlık gibi diğer ilişkileri de etkileyebilmektedir.

Yapılan nitel görüşmelerde katılımcıların yakın ilişkilerinde yaşadıkları çatışmaları olumlu bir yöntemle çözmeye gitmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu ise çocuklukta istismara maruz bırakılmış genç yetişkinlerin çocukluktan getirdikleri pasif baş etme yöntemleri olarak değerlendirilebilir.

Nicel bulgulara göre, çatışma eylem stillerinden kaçınmacı çatışma eylem stili düşük ilişki doyumu ile ilişkilidir. Nitel aşamada elde edilen bulgular bu bulguyu açıklamaktadır. Nitel bulgular, katılımcıların yakın ilişkilerinde yaşadıkları anlaşmazlık ve çatışma durumlarında adaptif olmayan çatışma çözme yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir. Katılımcıların bu adaptif olmayan çatışma çözme yöntemlerinden hangisini tercih edeceklerini ise daha çok ilişki içinde olunan kişinin kimliği ve konumu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin ilişkiyi bitirmenin mümkün olduğu flört ilişkilerinde katılımcılar ilişkiyi bitirme pahasına çatışmadan kaçınırken, ebeveynlerle oluşan çatışma durumlarında daha çok susarak ya da ortamı terk ederek (kolaylaştırıcı çatışma çözme stiline uygun olarak) ama ilişkiyi sürdürmeye devam ederek çatışmadan kaçınmaktadırlar. Bu ikinci çatışma çözme yaklaşımı (ortamı terk ederek ya da konuyu kapatarak) her ne kadar ilişkiyi koruyor gibi görünse de ilişkide yakınlığı beslememekte tam tersine yüzeyselliğe neden oluyor gibi görünmektedir.

Dahası, katılımcılar bazı durumlarda da flört ilişkisi içinde anlaşmazlıklar olduğunda kendilerini anlatmak ya da problemi çözmeye çalışmak yerine karşı tarafın görüşünü kabul eder göründüklerini belirtmişlerdir. Bu durum onların çocukken ve şimdilerde ebeveynleri ile yürüttükleri ilişkilerle de paralellik göstermektedir. Ailenin etkili çatışma çözme yöntemlerini öğrenmek ve kullanmak için çok önemli bir bağlam olduğunu vurgulayan pek çok kuramsal bakış açısı vardır (Parke ve Buriel, 2006). Örneğin bağlanma teorisine göre, bireyler ebeveynleriyle kurdukları ilişkiye bağlı olarak oluşturulan içsel çalışma modelleri yoluyla arkadaşlık ilişkilerini de anlayacak ve oluşturacaktır (Bowlby, 2012). Van Doorn ve diğerleri (2011) çatışma bağlamında bu durumu yayılma etkisi kavramıyla açıklamaktadır. Ergenlerin

ebeveynlerle veya akranlarla yaşadıkları çatışma durumunda kullandıkları kaçınmacı çatışma stili bir diğer ilişki içinde kullanacağı çatışma stilini de şekillendirmektedir.

Sonuç olarak, 617 kişi ile ilişkisel tarama yöntemi ile gerçekleştirilen nicel aşama, 10 katılımcı ile yürütülen fenomenoloji araştırması ile desteklenmiştir. Çocukluk çağı travmaları olan kişilerin yakın ilişkileri üzerine yapılan nitel araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Klinik dışı grupta bu fenomeni inceleyen ve karma yöntemle yürütülen çalışmaya ise rastlanmamıştır. Araştırma sonucuna göre, travma geçmişi olan genç yetişkinlerin yakın ilişkilerinde yaşadıkları bir takım sorunlar ve bu sorunların çözümüne dair ihtiyaçları vardır. Bu noktada, yüksek öğretim kurumlarının danışmanlık merkezlerinde, gençlerle yürütülen çalışmalarda bu ihtiyaçların göz önünde bulundurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5.4. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularına dayanarak uygulamaya ve sonraki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmektedir.

- Araştırmanın sonuçları göstermektedir ki çocukluk çağı istismar yaşantıları genç yetişkinlerde düşük ilişki doyumu ile ilişkilidir. Dolayısıyla, romantik ilişkilerinde ya da yakın ilişkilerinde zorluklar yaşadığını belirten bireylerle çalışırken, danışanın istismar geçmişi olup olmadığına dair bir değerlendirme ile çalışmaya başlanabilir.
- Çocukluk çağı istismar deneyiminin ilişki üzerindeki etkisini ele almak için, danışmanların erken dönem istismar yaşantılarının ve bu istismarın uzun dönem etkilerinin farkında olmalarının ve bunlarla çalışmak için hazır olmalarının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Erken dönem olumsuz yaşantıların yaygınlığını ve bu yaşantıların bireyin hayatındaki etkilerini göz önünde bulundurarak çeşitli müdahale ve tekniklerin kullanıldığı yaklaşımlardan birisi de travma bilgisi içeren yaklaşım (*Trauma informed care*) olarak tanımlanmaktadır. Gençlerle çalışırken, travma bilgisi içeren yaklaşımın benimsenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Çocukluk çağı kötü muamelesinin yetişkinlikteki etkilerini azaltmanın bir yolu travmaya özgü konuları ele alan önleme programları geliştirmektir. Kültüre özgü önleme programlarının geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- Araştırma bulgularına göre, çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantısı olan bireylerin düşük ilişki doyumuna yol açan psikolojik eğilimlerinden birisi yakın ilişkilerinde yaşadıkları güven problemidir. Dolayısıyla bireyin doyum alabileceği ilişkiler

kurmasını ve iyileşmesini desteklemek için terapötik ortamda öncelikli olarak üzerinde çalışılması gereken konulardan birisi de güven problemidir. Güvenle ilgili özellikle erken dönem uyumsuz şemalar üzerine çalışmanın yararlı olabileceği düşünülmektedir.

- Çalışmanın bulgularına göre çocukluk çağı istismar yaşantısı olan genç yetişkinlerin çocuklukta karşılaştıkları başka zorluklarda olduğu ortaya çıkmıştır. Bu zorluklardan birisi de ebeveynleştirilme olarak tanımlanan çocuğun yaşına uygun olmayan ve genellikle yetişkinlere ait görev ve sorumlulukların aile üyeleri tarafından çocuğa yüklenmesidir. Ebeveynleştirilmenin kişilerarası ilişkilerde uzun dönem olumsuz etkileri üzerine pek çok çalışma vardır. Çocukluk çağı travma yaşantısı olan bireylerle çalışırken olası ebeveynleştirilme deneyimi ile ilgili, birey tarafından nasıl algılandığı, hangi yaşta ve ne düzeyde deneyimlendiğine dair bir değerlendirme yapılabilir. Dahası, bu deneyimin birey üzerindeki hem yapıcı hem de yıkıcı etkilerinin ele alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Araştırmanın nitel bulguları, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları olan genç yetişkinlerin duygu düzenlemede sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir. Bu nedenle, duygu düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik terapötik müdahalelerin planlanması faydalı olabilir.

- Araştırmanın nicel bulguları çatışma stillerinden kaçınma çatışma stili olan çatışmadan kaçmak için ilişkiyi sonlandırmayı göze alan bir yaklaşım sergileyen bireylerin daha düşük ilişki doyumu bildirdiğini ortaya koymuştur. Öte yandan nitel görüşmelerde ise çocukluk çağı istismar yaşantısı olan bireylerin yakın ilişkilerinde kaçınma çatışma stilini sıklıkla kullandığını ortaya koymuştur. Bağlanma bakış açısı ile güvensiz bağlanan bireylerin kendilerini ve başkalarına yönelik olumsuz bir değerlendirmeye sahip olduklarını bu yüzden de anlaşmazlık yaşandığında problemi çözme yerine olumsuz çatışma stillerini kullanmaya eğilimli olduklarını söyleyebiliriz. Üniversitelerin danışmanlık merkezlerinde geliştirilen ve uygulanan grup danışmanlığı uygulamalarında çatışma çözme konularına da yer verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Araştırmanın nicel bulgularına göre genç yetişkinlerin çocukluk döneminde en sık karşılaştıklarını bildirdikleri istismar türü duygusal istismar olarak ortaya çıkmıştır.

Nitel aşamada ise, bütün katılımcılar, başka tür istismarların yanı sıra çocukluk döneminde duygusal istismara maruz bırakıldıklarına dair anılarını paylaşmışlardır. Gençlerle bireysel ya da çift/ aile terapilerinde çalışırken, terapistlerin gençlerin çocukluk çağı duygusal istismar yaşantılarına dikkat etmelerinin ve bu deneyimin romantik ilişkiler üzerindeki olası etkilerinin farkında olmalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

- Araştırma bulgularına göre, çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantıları arasında en sık görülen duygusal istismardır. Sonraki araştırmalarda, duygusal istismarın ve diğer alt boyutların yetişkinlikte yakın ilişkilere etkileri özellikle karma yöntem araştırması kullanılarak daha derinlemesine araştırılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Nitel görüşmelerle de ortaya çıktığı gibi, çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar yaşantısına eşlik eden başka çocukluk çağı zorlukları (kayıp, zorunlu göç vb.) olduğu gibi, istismar yaşantıları da genelde birden fazla istismar türünün bir arada (fiziksel istismarın yanında duygusal istismarın da uygulanması gibi) gerçekleşmesi şeklinde görülür. Yaşanan istismarın yanı sıra, ailenin istismar öncesinde, istismar esnasında ve sonrasında nasıl işlevsellik gösterdiği de kişinin daha sonraki dönemde kişilerarası ilişkilerdeki işlevselliğini etkilemektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak terapötik süreçte ilişki temelli yaklaşımların içerilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abajobir, A. A., Kisely, S., Maravilla, J. C., Williams, G., & Najman, J. M. (2017). Gender differences in the association between childhood sexual abuse and risky sexual behaviours: A systematic review and meta-analysis. *Child abuse & neglect, 63*, 249-260.

Aber, J. L., & Allen, J. P. (1987). Effects of maltreatment on young children's socioemotional development: An attachment theory perspective. *Developmental Psychology, 23*(3), 406.

Abrams, J. R. (1981). Adolescent Perceptions of Parental Discipline and Juvenile Delinquency (From Exploring the Relationship Between Child Abuse and Delinquency, P 252-265, 1981, Robert J Hunner and Yvonne Elder Walker, ed.-See NCJ-77711).

Afifi, T. O., & MacMillan, H. L. (2011). Resilience following child maltreatment: A review of protective factors. *The Canadian Journal of Psychiatry*, *56*(5), 266-272.

Afifi, T. O., MacMillan, H., Cox, B. J., Asmundson, G. J., Stein, M. B., & Sareen, J. (2009). Mental health correlates of intimate partner violence in marital relationships in a nationally representative sample of males and females. *Journal of interpersonal violence, 24*(8), 1398-1417.

Afifi, T. O., Mota, N., Sareen, J., & MacMillan, H. L. (2017). The relationships between harsh physical punishment and child maltreatment in childhood and intimate partner violence in adulthood. *BMC public health*, *17*(1), 1-10.

Adamsons, K., & Johnson, S. K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, *27*(4), 589.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press.

Allgood, S. M., Beckert, T. E., & Peterson, C. (2012). The role of father involvement in the perceived psychological well-being of young adult daughters: A retrospective study. *North American Journal of Psychology*, *14*(1), 95-110.

Altiparmak, S., Yildirim, G., Yardimci, F., & Ergin, D. (2013). Annelerden alınan bilgilerle çocuk istismarı ve etkileyen etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *14*(4).

Amato, P. R. (1994). Father-child relations, mother-child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 1031-1042.

Amato, P. R. ve Gilbreth, J. G. (1999). Nonresident fathers and children's well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family, 61,* 557–573.

Aratemur-Çimen., C. (2017). Nitel Araştırmada Öznellik ve Düşünümsellik. Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt (Ed.), Nitel araştırma (2. Baskı) içinde. Anı Yayıncılık.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55,* 469– 480. http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469

Aslantürk, H., Kesen, N.F. ve Daşbaş, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aileye ilişkin değişkenler açısından incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 31*(4), 1579-1598.

Aslantürk, H. ve Mavili, A. (2020). The sense of family belonging in university students from a single parent family compared with those from a two-biological-parent family. *Current Psychology*, *39*(6), 2026-2039.

Bakır, E. ve Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye'de yapılan araştırmalara yansıması: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4*(2), 13-24.

Banyard, V. L., & Williams, L. M. (2007). Women's voices on recovery: A multi-method study of the complexity of recovery from child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, *31*(3), 275-290.

Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 226-241.

Baumeister, R. F. & Leary, M. R. (2017). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Interpersonal development*, 57-89.

Beatty, A. (2020). The Effects of Early Child Physical Abuse on Social and Academic Competence in Middle Childhood (Doctoral dissertation, University of Rhode Island).

Beaton, J., & Thielking, M. (2020). Chronic mistrust and complex trauma: Australian psychologists' perspectives on the treatment of young women with a history of childhood maltreatment. *Australian Psychologist*, *55*(3), 230-243.

Bell, K. M., & Higgins, L. (2015). The impact of childhood emotional abuse and experiential avoidance on maladaptive problem solving and intimate partner violence. *Behavioral Sciences*, *5*(2), 154-175.

Bellis, M. A., Hughes, K., Leckenby, N., Jones, L., Baban, A., Kachaeva, vd. (2014). Adverse childhood experiences and associations with health-harming behaviours in young adults: surveys in eight eastern European countries. *Bulletin of the World Health Organization*, *92*(9), 641–655.

Belsky, J. (1980). Child maltreatment: an ecological integration. *American psychologist*, *35*(4), 320.

Belsky, J. (2002). Developmental origins of attachment styles. Attachment & human development, 4(2), 166-170.

Benton, S. A., Robertson, J. M., Tseng, W. C., Newton, F. B., & Benton, S. L. (2003). Changes in counseling center client problems across 13 years. *Professional psychology: Research and practice*, *34*(1), 66.

Berscheid, E., & Ammazzalorso, H. (2001). Emotional experience in close relationships. *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*, 308-330.

Berscheid, E., Snyder, M., & Omoto, A. M. (2004). Measuring closeness: The relationship closeness inventory (RCI) revisited. In *Handbook of closeness and intimacy* (pp. 91-112). Psychology Press.

Black, K. A., & Schutte, E. D. (2006). Recollections of being loved: Implications of childhood experiences with parents for young adults' romantic relationships. *Journal of Family Issues*, *27*(10), 1459-1480.

Booth, A., Crouter, A. C. ve Clements, M. (Eds.). (2001). *Couples in conflict*. Routledge.

Boss, P. (2007). Ambiguous loss theory: Challenges for scholars and practitioners. Family relations, 56(2), 105-110.

Boss, P. G., McCubbin, H. I., & Lester, G. (1979). The corporate executive wife's coping patterns in response to routine husband-father absence. *Family Process*, *18*(1), 79-86.

Boss, P. G., McCubbin, H. I., & Lester, G. (1979). The corporate executive wife's coping patterns in response to routine husband-father absence. *Family Process*, *18*(1), 79-86.

Boss, P., & Greenberg, J. (1984). Family boundary ambiguity: A new variable in family stress theory. Family process, 23(4), 535-546.

Boszormenyi-Nagy, I. (2014). *Invisible loyalties*. Routledge.

Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Aronson.

Bowlby, J. (2012). Bağlanma. Pinhan yayıncılık. Çeviren tuğrul veli soylu. Attachment: Attachment and Loss.

Božac, L. (2020). Unresolved Childhood Abuse and Neglect in Adulthood: the Emotional Aspect in Relational Family Therapy. *The Person and the Challenges. The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II*, *10*(1), 139-154.

Bradley, E. L. (2014). Choice theory and reality therapy: an overview. *International Journal of Choice Theory and Reality Therapy*, *5*(1), 6-14.

Braver, M., Bumberry, J., Green, K., & Rawson, R. (1992). Childhood abuse and current psychological functioning in a university counseling center population. *Journal of Counseling Psychology*, *39*(2), 252.

Briere, J. N. (1992). Child abuse trauma: Theory and treatment of the lasting effects. Sage Publications, Inc.

Briere, J., & Jordan, C. E. (2009). Childhood maltreatment, intervening variables, and adult psychological difficulties in women: An overview. *Trauma, Violence, & Abuse*, *10*(4), 375-388.

Briere, J. N., & Scott, C. (2014). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment (DSM-5 update).* Sage Publications.

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American psychologist*, *32*(7), 513.

Bronfenbrenner, U. (1992). *Ecological systems theory*. Jessica Kingsley Publishers.

critique. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, *20*(2), 94-103.

Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. ve Smailes, E. M. (1999). Childhood abuse and neglect:

specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *38*(12), 1490-1496.

Brown, S. M., Doom, J. R., Lechuga-Pena, S., Watamura, S. E., & Koppels, T. (2020). Stress and parenting during the global COVID-19 pandemic, child abuse and amp. *Neglec*

Buehler, C., & Pasley, K. (2000). Family boundary ambiguity, marital status, and child adjustment. *The Journal of Early Adolescence*, *20*(3), 281-309.

Burnett, G., Jones, R. A., Bliwise, N. G., & Ross, L. T. (2006). Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *The American journal of family therapy*, *34*(3), 181-189.

Burns, V. E. (2008). Living without a strong father figure: a context for teen mothers' experience of having become sexually active. *Issues in mental health nursing*, *29*(3), 279-297.

Burns, E. E., Jackson, J. L., & Harding, H. G. (2010). Child maltreatment, emotion regulation, and posttraumatic stress: The impact of emotional abuse. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19(8), 801-819.

Busby, D. M., & Chiu, L. H. Y. (2017). Perceived Conflict Styles of Adult Children and their Parents: What Is the Connection?. *Journal of Child and Family Studies*, *26*(12), 3412-3424.

Büyükşahin, A. (2005). Çok boyutlu ilişki ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 16*(2), 97-105.

Caldwell, J. G., Shaver, P. R., Li, C. S., & Minzenberg, M. J. (2011). Childhood maltreatment, adult attachment, and depression as predictors of parental self-efficacy in at-risk mothers. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *20*(6), 595-616.

Cao, H., Ma, R., Li, X., Liang, Y., Wu, Q., Chi, P., vd. (2020). Childhood emotional maltreatment and adulthood romantic relationship well-being: a multilevel, meta-analytic review. Trauma, Violence, & Abuse, 1524838020975895.

Carlson, M. J. (2006). Family structure, father involvement, and adolescent behavioral outcomes. *Journal of marriage and family*, *68*(1), 137-154.

Centers for Disease Control and Prevention. (2021). *Preventing child sexual abuse factsheet.*

Chandy, J. M., Blum, R. W. ve Resnick, M. D. (1996). Gender-specific outcomes for sexually abused adolescents. *Child abuse & neglect, 20*(12), 1219-1231.

Chang, E. C., D'Zurilla, T. J. ve Sanna, L. J. (2004). *Social problem solving: Theory, research, and training*. American Psychological Association.

Cherlin, A. J., Hurt, T. R., Burton, L. M. ve Purvin, D. M. (2004). The influence of physical and sexual abuse on marriage and cohabitation. *American Sociological Review, 69*(6), 768-789.

Clark, M. S. ve Lemay Jr, E. P. (2010). *Close relationships.* In S. T. Fiske, D. T. Gilbert, & G. Lindzey (Eds.), *Handbook of social psychology* (p. 898–940). John Wiley & Sons, Inc.. https://doi.org/10.1002/9780470561119.socpsy002025

Classen, C. C., Palesh, O. G. ve Aggarwal, R. (2005). Sexual revictimization: A review of the empirical literature. *Trauma, violence, & abuse*, *6*(2), 103-129.

Cloitre, M., Miranda, R., Stovall-Mclough, C. ve Han, H. (2005). Beyond PTSD: Emotion regulation and interpersonal problems as predictors of functional impairment in survivors of childhood abuse. *Behavior Therapy, 36*, 119–124.

Cochran, M. M. ve Brassard, J. A. (1979). Child development and personal social networks. *Child development*, 601-616.

Colman, R. A. ve Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child abuse & neglect*, *28*(11), 1133-1151.

Crawford, E. ve Wright, M.O. (2007). The impact of childhood Psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse, 7(*2), 93-116, DOI: 10.1300/J135v07n02_06.

Creasey, G. ve Hesson-McInnis, M. (2001). Affective responses, cognitive appraisals, and conflict tactics in late adolescent romantic relationships: Associations with attachment orientations. *Journal of Counseling Psychology, 48*(1), 85–96. https ://doi. org/10.1037/0022-0167.48.1.85.

Creswell, J. W. Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches.

Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. Anı.

Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.

Cogan, N., Riddell, S. ve Mayes, G. (2005). The understanding and experiences of children affected by parental mental health problems: a qualitative study. *Qualitative Research in Psychology*, *2*(1), 47-66.

Collins, K. M., Onwuegbuzie, A. J. ve Jiao, Q. G. (2007). A mixed methods investigation of mixed methods sampling designs in social and health science research. *Journal of mixed methods research*, *1*(3), 267-294.

Collins, N. L. ve Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*(6), 1053–1073. https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.6.1053

Collins, N. L. ve Allard, L. M. (2001). Cognitive representations of attachment: The content and function of working models. *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*, *2*, 60-85.

Conger, R. D., Schofield, T. J., Neppl, T. K. ve Merrick, M. T. (2013). Disrupting intergenerational continuity in harsh and abusive parenting: The importance of a nurturing relationship with a romantic partner. *Journal of Adolescent Health*, *53*(4), S11-S17.

Cuartas, J. (2020). Heightened risk of child maltreatment amid the COVID-19 pandemic can exacerbate mental health problems for the next generation. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 12*(S1), S195–S196. https://doi.org/10.1037/tra0000597

Currie, J. ve Spatz Widom, C. (2010). Long-term consequences of child abuse and neglect on adult economic well-being. *Child maltreatment*, *15*(2), 111-120.

Çamurdan, M. (2014). *Üniversite öğrencilerinde kendine zarar verme davranışı ile intihar olasılığının çocukluk örselenmeleri ve saldırganlık ile ilişkisi.* İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Çelik.H. (2013). *Genç yetişkinlerde babanın belirsiz kaybının aile sistemi ve bireysel psikolojik örüntüler bağlamında incelenmesi: danışmanlık psikolojisi perspektifinden karma bir araştırma.* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,

Davis, J. L. ve Petretic-Jackson, P. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression a nd Violent Behavior, 5,* 291–328.

Davis, J. L., Petretic-Jackson, P. A. ve Ting, L. (2001). Intimacy dysfunction and trauma symptomatology: Long-term correlates of different types of child abuse. *Journal of Traumatic Stress*, *14*(1), 63-79.

Davies, P., Harold, G., Goeke-Morey, M. ve Cummings, E. M. (2002). Child emotional security and interparental conflict. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 67*, 1–129. doi: 10.1111/1540-5834.00206

Demirtepe-Saygılı, D. (2021). Refleksivite ve Etkileşim Açılarından Nitel Araştırmacı Olmanın Fırsatları ve Zorlukları. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, *8*(1), 1-16.

Dereboy, Ç., Demirkapi, E. Ş., Şakiroğlu, M. ve Öztürk, C. Ş. (2018). The relationship between childhood traumas, identity development, difficulties in emotion regulation and psychopathology. *Turk Psikiyatri Dergisi*, *29*(4), 269.

Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç. ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismari ihmali şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, *14*(1), 50-66.

DiLillo, D., Peugh, J., Walsh, K., Panuzio, J., Trask, E. ve Evans, S. (2009). Child maltreatment history among newlywed couples: A longitudinal study of marital outcomes and mediating pathways. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *77*(4), 680.

Dinisman, T., Andresen, S., Montserrat, C., Strózik, D. ve Strózik, T. (2017). Family structure and family relationship from the child well-being perspective: Findings from comparative analysis. *Children and Youth Services Review*, *80*, 105-115.

Dodge Reyome, N. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate relationships: Themes from the empirical literature. *Journal of Aggression Maltreatreatment and Trauma, 19*, 224–242.

Dodge Reyome, N., Ward, K.S. ve Witkiewitz, K. (2010). Psychosocial variables as mediators of the relationship between childhood history of emotional maltreatment, codependency, and self-silencing. *Journal of Aggression Maltreatreatment and Trauma, 19*, 159–179.

Drapeau, M. ve Perry, J. C. (2004). Childhood trauma and adult interpersonal functioning: A study using the Core Conflictual Relationship Theme Method (CCRT). *Child Abuse and Neglect, 28*, 1049–1066.

DSÖ. (2017). European status report on preventing child maltreatment. Erişim adresi: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/381140/wh12-ecm-rep-eng.pdf?ua=1

Dube, S. R., Anda, R. F., Whitfield, C. L., Brown, D. W., Felitti, V. J., Dong, M., vd. (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *American journal of preventive medicine*, *28*(5), 430-438.

Dubowitz, H. (2007). Understanding and addressing the "neglect of neglect:" Digging into the molehill. *Child Abuse & Neglect, 31*(6), 603–606. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.04.002

Ducharme, J., Koverola, C. ve Battle, P. (1997). Intimacy development: The influence of abuse and gender. *Journal of Interpersonal Violence*, *12*(4), 590-599.

Dugal, C., Bigras, N., Godbout, N. ve Bélanger, C. (2016). *Childhood interpersonal trauma and its repercussions in adulthood: An analysis of psychological and interpersonal sequelae*. IntechOpen.

Dumlao, R. ve Botta, R. A. (2000). Family communication patterns and the conflict styles young adults use with their fathers. *Communication Quarterly*, *48*(2), 174-189.

Durmuşoğlu, N. (2005). *Çocukluktaki örseleyici yaşantıların ergenlikte yakın ilişki doyumuna etkisi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.

Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. S.Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15*, 237-246.

Eisenberg, M. E., Ackard, D. M. ve Resnick, M. D. (2007). Protective factors and suicide risk in adolescents with a history of sexual abuse. *The Journal of pediatrics*, *151*(5), 482-487.

Elibol, Ş. ve Tok, E. S. S. (2019). Bağlanma stilleri, duygu düzenleme, reddedilme duyarlılığı, yakınlık korkusu ve kendini saklamanın kırılgan narsisizm ile ilişkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, *6*(2), 127-148.

Ellis, B. J., Bates, J. E., Dodge, K. A., Fergusson, L., Horwood, J., Pettit, G. S., vd. (2003). Does father absence place daughters at special risk for early sexual activity and teenage pregnancy? *Child Development, 74*, 801– 821.

Erickson, E. (1963). Childhood and society. New York: Norton.

Eriksson, L., & Mazerolle, P. (2015). A cycle of violence? Examining family-of-origin violence, attitudes, and intimate partner violence perpetration. *Journal of interpersonal violence*, *30*(6), 945-964.

Erginer, F. (2007) *Ankara İli İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğrencilerin Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri.* (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Ankara.

Erkan, I. (2018). Türkiye'de Çocuk İstismarı Konusunda Yayımlanan Lisansüstü Tezlerinin

Adli Bilimler Açısından Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (4), 410-413

Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ile ihtiyaç doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Education Sciences*, *6*(1), 526-535

Eşici, H., & Özbay, Y. Beliren Yetişkinlikte Romantik İlişki Kalitesi ile Bağlanma İlişkisinde Psikolojik İhtiyaçlar ve Zedelenmiş Otonominin Aracı Etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *9*(26), 267-288.

Fang, X., & Corso, P. S. (2007). Child maltreatment, youth violence, and intimate partner violence: Developmental relationships. *American journal of preventive medicine*, *33*(4), 281-290.

Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships*, *1*(4), 333-348.

Feeney, J.A., Noller, P. & Roberts, N. (1998). Attachment and close relationships. C. Hendrick & S. Hendrick (Eds.), Close relationships: A sourcebook (s. 185-201). Sage.

Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. Child abuse & neglect, 32(6), 607-619.

Finkelhor, D., & Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of orthopsychiatry*, *55*(4), 530-541.

Finkelhor, D., Ormrod, R., Turner, H., & Hamby, S. L. (2005). The victimization of children and youth: A comprehensive, national survey. *Child maltreatment*, *10*(1), 5-25.

Finlay, L. (2002). Negotiating the swamp: the opportunity and challenge of reflexivity in research practice. *Qualitative research*, *2*(2), 209-230.

Fiorillo, D., Papa, A., & Follette, V. M. (2013). The relationship between child physical abuse and victimization in dating relationships: The role of experiential avoidance. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy*, *5*(6), 562.

Fitzgerald, M. M., Schneider, R. A., Salstrom, S., Zinzow, H. M., Jackson, J. ve Fossel, R. V. (2008). Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of Family Psychology, 22*(2), 320–324.

Fitzsimons, E., Goodman, A., Kelly, E. ve Smith, J. P. (2017). Poverty dynamics and parental mental health: Determinants of childhood mental health in the UK. *Social Science & Medicine*, *175*, 43-51.

Flesch, J. (2017). *We Need to Talk: A Dyadic Perspective on Conflict Management and its Association with Adult Romantic Attachment, Relationship Satisfaction, and Psychological Partner Aggression.* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Ottawa/ Faculty of Social Science, Canada.

Flouri, E. ve Buchanan, A. (2003). The role of father involvement and mother involvement in adolescents' psychological well-being. *British Journal of Social Work, 33*(3), 399-406.

Flykt, M., Palosaari, E., Lindblom, J., Vänskä, M., Poikkeus, P., Repokari, L., vd. (2014). What explains violated expectations of parent–child relationship in transition to parenthood? *Journal of Family Psychology, 28*(2), 148–159.

Font, S. A., ve Maguire-Jack, K. (2020). The scope, nature, and causes of child abuse and neglect. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *692*(1), 26-49.

Fosco, G. M., Van Ryzin, M. J., Xia, M. ve Feinberg, M. E. (2016). Trajectories of adolescent hostile-aggressive behavior and family cli- mate: Longitudinal implications for young adult romantic relationship competence. *Developmental Psychology, 52,* 1139–1150. http://dx.doi .org/10.1037/dev0000135

Franklin, C. A. ve Kercher, G. A. (2012). The intergenerational transmission of intimate partner violence: Differentiating correlates in a random community sample. *Journal of Family Violence*, *27*(3), 187-199.

Frederick, J. ve Goddard, C. (2007). Exploring the relationship between poverty, childhood adversity and child abuse from the perspective of adulthood. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, *16*(5), 323-341.

Gesell, N., Niklas, F., Schmiedeler, S. Ve Segerer, R. (2020). Mindfulness and romantic relationship outcomes: The mediating role of conflict resolution styles and closeness. *Mindfulness*, *11*(10), 2314-2324.

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse and Neglect*, *26*, 697–714.

Glasser, W. (1999). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. HarperPerennial.

Goldberg, D. B. (2016). Impact of childhood sexual abuse on college student development: A seven-vectors perspective. *Journal of College Counseling*, *19*(2), 168-179.

Goldner, L., Abir, A. ve Sachar, C. S. (2016). Adolescents' true-self behavior and parent-adolescent boundary dissolution: The mediating role of rejection sensitivity. *Child Indicators Research*, *10*, 1-22.

González-Ortega, E., Orgaz, B., Vicario-Molina, I. ve Fuertes, A. (2021). Adult Attachment, Conflict Resolution Style and Relationship Quality among Spanish Young-adult Couples. *The Spanish Journal of Psychology, 24*, E5. doi:10.1017/SJP.2021.4

Gosling, S. D., Rentfrow, P. J. ve Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in personality*, *37*(6), 504-528.

Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61*, 6–15.

Gölge, Z. B., Hamzaoğlu, N. ve Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *Adli Tıp Dergisi*, *26*(2), 86-96.

Graves, P. L., Wang, N.-Y., Mead, L. A., Johnson, J. V. ve Klag, M. J. (1998). Youthful precursors of midlife social support. *Journal of Personality and Social Psychology, 74,* 1329–1336.

Gratz, K.L., Bornovalova,M.A., Delany- Brumsey, A., Nick, B. & Lejuez, C.W. (2007). A laboratory-based study of the relationship between childhood abuse and experiential avoidance among inner-city substance users: The role of emotional nonacceptance, *Behavior Therapy, 38*(3),256-268.

Gratz, K.L. & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dsyregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of psychopathology and behavioral assessment, 26*(1), 41-54.

Greene, J. C., Caracelli, V.J. & Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed- method evaluaiton designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis, 11*(3), 255-274.

Greenfield, E.A. & Marks, N.F. (2020). Sense of community as a protective factor against long-term psychological effects of childhood violence. *Social Service Review, 84*(1),129-147.

Guba, E.G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *ECTJ* 29(2), 75-91.

Guerrero, L. K. ve Andersen, P. A. (2000). Emotion in close relationships. In C. Hendrick & S.S. Hendrick (Eds*.), Close relationships: A sourcebook* (p.171-183). Sage.

Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24*(3),128-130.

Güloğlu, B. ve Karaırmak, Ö. (2017). Erken çocuklukta baba kaybında bağlanma biçimleri ve yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 7*(47), 99-115.

Gültekin, F. ve Arıcıoğlu, A. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education*, *7*(2), 373-384.

Güven, N. ve Sevim, S. A. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *3*(28), 49-61.

Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A. ve Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, *6*(10), 830-839.

Hardway, C. ve Fuligni, A. J. (2006). Dimensions of family connectedness among adolescents with Mexican, Chinese, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 42(6), 1246–1258.

Harford, T. C., Yi, H. Y. ve Grant, B. F. (2014). Associations between childhood abuse and interpersonal aggression and suicide attempt among US adults in a national study. *Child Abuse & Neglect*, *38*(8), 1389-1398.

Harter, S., Alexander, P. C. ve Neimeyer, R. A. (1988). Long-term effects of incestuous child abuse in college women: Social adjustment, social cognition, and family characteristics. *Journal of consulting and clinical psychology*, *56*(1), 5.

Harter, S. (1998). The effects of child abuse on the self-system. *J. Aggress. Maltreat. Trauma, 2*, 147–169.

Harvey , S.M., Dorahy , M.J., Vertue, F.M. ve Duthie,S. (2012) Childhood Psychological Maltreatment and Perception of Self, Others, and Relationships: A Phenomenological Exploration, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 21(*3), 237-255.

Haven, T. (2009). `That part of the body is just gone`: Understanding and responding to dissociation and physical health. *Journal of Trauma & Dissociation, 10*(2), 204-218.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, *5*(1), 1-22.

Henriques, J., Shivakumara, K., Nagaraj, O. ve Vedamurthy, B. N. (2018). Sexual Abuse and Its Impact on Achievement Motivation: A Comparative Study between Sexually Abused and Non-sexually Abused Adolescents. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, *25*(1), 1-11.

Herman, J. L. (1992). Trauma and recovery. Basic Books.

Hildyard, K. L. ve Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: developmental issues and outcomes. *Child abuse & neglect*, *26*(6-7), 679-695.

Hill, P. L., Turiano, N.A. ve Burrow, A.L. (2018). Early life adversity as a predictor of sense of purpose during adulthood. *International Journal of Behavioral Development, 42* (1), 143-147.

Hillis, S., Mercy, J., Amobi, A. ve Kress, H. (2016). Global prevalence of past-year violence against children: a systematic review and minimum estimates. *Pediatrics*, *137*(3).

Hooper, L. (2007). Expanding the discussion regarding parentification and its varied outcomes: Implications for mental health research and practice. *Journal of Mental Health Counseling, 29*(4), 322-337.

Hooper, L. M. (2008). Defining and Understanding Parentification: Implications for All Counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, *34*(1), 34-43.

Hugill, M., Berry, K. ve Fletcher, I. (2017). The association between historical childhood sexual abuse and later parenting stress: A systematic review. *Archives of women's mental health*, *20*(2), 257-271.

İlik, D. A. (2019). Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

İlhan, T. (2012). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin

yalnızlığı yordama güçleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *12*(4), 2377-2396.

Iverson, K. M., McLaughlin, K. A., Adair, K. C. Ve Monson, C. M. (2014). Anger-related dysregulation as a factor linking childhood physical abuse and interparental violence to intimate partner violence experiences. *Violence and Victims*, *29*(4), 564-578.

Johnson, J. G., Cohen, P., Gould, M. S., Kasen, S., Brown, J. ve Brook, J. S. (2002). Childhood adversities, interpersonal difficulties, and risk for suicide attempts during late adolescence and early adulthood. *Archives of general psychiatry*, *59*(8), 741-749.

Johnson, D. W. ve Johnson, F. P. (2008). Joining together: Group theory and group skills. Boston: Allyn & Bacon.

Jones, R. ve Wells, M. (1996). An empirical study of parentification and personality. *The American Journal of Family Therapy, 24,* 145-152.

Judith, H. (2016). *Travma ve iyileşme*, Literatür Yayıncılık.

Jurkovic, G. J., Goglia, L. R. ve Jesse, E. H. (1991). Treatment of parental children and their families: Conceptual and technical issues. *American Journal of Family Therapy, 19,* 302–314.

Kalkan, E. ve Aydoğan, D. (2019). Evlilik İlişki Kalitesini Benlik Açısından Değerlendirme: Benliğin Farklılaşması ve İlişkisel Özgünlük. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *38*(1), 174-189.

Kaplan, S. J., Pelcovitz, D. ve Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *38*(10), 1214-1222.

Kara, E. (2019). *Evli bireylerde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile ilişkisel yılmazlık ve evlilikte öz yetkinlik arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin aracı rolü*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İstanbul.

Kara B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A.S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 47*(2), 140-51.

Kara, Ö., Çalışkan, D. ve Suskan, E. (2014). Ankara ilinde görev yapan çocuk asistanları, uzmanları ve pratisyen doktorların çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması, *Türk Pediatri Arşivi, 49*(1), 57-65.

Karadağ, F. (2018*). İhmal edilen çocukların annelerinin özellilerinin incelenmesi: Bir Karma yöntem araştırması.* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Odaklı Sosyal Hizmet Bilim Dalı, Ankara.

Karadağ, E. ve Tosun, Ü. (2014). Çatışma eylem stilleri ölçeği [ÇESÖ]: Türkçe'ye uyarlanması dil geçerliği ve ön psikometrik incelemesi. *Psikoloji Çalışmaları/Studies in Psychology, 34*(1), 45-69.

Karadeniz, C. (2016). Çocukluk Çağı istismarına uğramış bireylerin yakın ilişkideki bağlanma stilleri açısından incelenmesi. İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.

Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (16. Baskı). Ankara: Nobel yayın dağıtım.

Katz, L. F. ve Gottman, J. M. (1996). Spillover effects of marital conflict: In search of parenting and coparenting mechanisms. *New Directions for Child and Adolescent Development,* 74, 57-76.

Kayar, A. (2021). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmasının depresif belirtiler ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkisinde öz eleştirinin ve duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolünün incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Keelan, J. P. R., Dion, K. K. ve Dion, K. L. (1998). Attachment style and relationship satisfaction: Test of a self-disclosure explanation. Canadian Journal of Behavioural Science, 30(1), 24.

Kelly, J. A. (1983). Treating child-abusive families: Intervention based on skills-training principles. New York: Plenum Press.

Kempe, C. H. (2013). A practical approach to the protection of the abused child and rehabilitation of the abusing parent. *Treatment of Offenders and Families*, *51*(4 Part II), 2.

Kim, J., Talbot, N. L. ve Cicchetti, D. (2009). Childhood abuse and current interpersonal conflict: The role of shame. *Child abuse & neglect*, *33*(6), 362-371.

King, V. ve Boyd, L. M. (2016). Factors associated with perceptions of family belonging among adolescents. *Journal of Marriage and Family, 78*(4), 1114-1130.

King, V., Boyd, L. M. ve Pragg, B. (2018). Parent–adolescent closeness, family belonging, and adolescent well-being across family structures. *Journal of Family Issues*, 39(7), 2007-2036.

King, V., Boyd, L. M. ve Thorsen, M. L. (2015). Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. *Journal of Marriage and Family*, *77*, 761–774.

Kitzrow, M. A. (2003). The mental health needs of today's college students: Challenges and recommendations. *NASPA journal*, *41*(1), 167-181.

Kobak, R. R. ve Sceery, A. (1988). Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representations of Self and Others (Vol. 59, Issue 1).

Koball, H. L., Moiduddin, E., Henderson, J., Goesling, B. ve Besculides, M. (2010). What do we know about the link between marriage and health? *Journal of Family Issues, 31,* 1019–1040.

Koçtürk, N. ve Bilge, F. (2017). Cinsel İstismar Mağdurlarının Psikolojik Belirtileri ve Akılcı Olmayan İnançları. *Dusunen Adam*, *30*(2), 113.

Kogan, S. M., Lei, M. K., Grange, C. R., Simons, R. L., Brody, G. H., Gibbons, F. X., vd. (2013). The contribution of community and family contexts to African American young adults' romantic relationship health: A prospective analysis. *Journal of youth and adolescence*, *42*(6), 878-890.

Kurdek, L. A. (1994). Conflict resolution styles in gay, lesbian, hetero- sexual nonparent, and heterosexual parent couples. *Journal of Marriage and Family, 56*(3), 705–722.

Kübra, Ü. N. A. L., Altunay, İ., Mercan, F. ve Erdem, Y. (2021). Relationship between adverse childhood experiences, close relations and emotion regulation: Chronic idiopathic urticaria patients. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 8*(1), 54-63.

Küçük, T. (2019*). Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları: Geç ergenlik döneminde duygu*

düzenleme, psikolojik uyum ve sağlamlık. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Dalı.

Kürtüncü, M., Yıldız, H., ve Kurt, A. (2020). The Effect of Childhood Traumatization on Close Relationships of First Year University Students. *Journal of Higher Education and Science*, *10*(1), 103-113.

Larsen, C. D., Sandberg, J. G., Harper, J. M. ve Bean, R. (2011). The effects of childhood abuse on relationship quality: Gender differences and clinical implications. *Family Relations*, *60*(4), 435-445.

Lawson, M., Piel, M. H. ve Simon, M. (2020). Child maltreatment during the COVID-19 pandemic: consequences of parental job loss on psychological and physical abuse towards children. *Child abuse & neglect*, 104709.

Le, T. L., Mann, R. E., Levitan, R. D., George, T. P. ve Maunder, R. G. (2017). Sex differences in the relationships between childhood adversity, attachment anxiety and current smoking. *Addiction Research & Theory*, *25*(2), 146-153.

Leake, V. S. (2007). Personal, familial, and systemic factors associated with family belonging for step- family adolescents. *Journal of Divorce & Remar- riage*, *47*, 135–155.

Lee, B. J. ve Goerge, R. M. (1999). Poverty, early childbearing, and child maltreatment: A multinomial analysis. *Children and Youth Services Review, 21*(9–10), 755–780.

Leinonen, J. A., Solantaus, T. S. ve Punamäki, R. L. (2003). Parental mental health and children's adjustment: The quality of marital interaction and parenting as mediating factors. *Journal of child psychology and psychiatry*, *44*(2), 227-241.

Liang, B., Williams, L. M. ve Siegel, J. A. (2006). Relational outcomes of childhood sexual trauma in female survivors: A longitudinal study. *Journal of interpersonal violence*, *21*(1), 42-57.

Lin, X., Li, L., Chi, P., Wang, Z., Heath, M. A., Du, H. ve Fang, X. (2016). Child maltreatment and interpersonal relationship among Chinese children with oppositional defiant disorder. *Child abuse & neglect, 51*, 192-202.

Lu, Y., Shorey, R. C., Greeley, C. S. ve Temple, J. R. (2019). Childhood physical abuse and physical dating violence in young adulthood: The mediating role of adverse mental health. *Journal of Clinical Psychology*, *75*(10), 1916–1929.

Ludy-Dobson, C. R. ve Perry, B. D. (2010). The role of healthy relational interactions in buffering the impact of childhood trauma. *Working with children to heal interpersonal trauma: The power of play*, 26-43.

MacIntosh, H. B. ve Johnson, S. (2008). Emotionally focused therapy for couples and childhood sexual abuse survivors. *Journal of Marital and Family Therapy*, *34*(3), 298–315.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, *50*, 370. doi: 10.1037/h0054346

Mastekaasa, A. (2006). Is marriage/cohabitation beneficial for young peo- ple? Some evidence on psychological distress among Norwegian college students. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 16,* 149–165. http://dx.doi.org/10.1002/casp.854

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American* psychologist, 56(3), 227.

Maxwell, J. A. (2012). Qualitative research design: An interactive approach (Vol. 41). Sage publications.

Mbagaya, C., Oburu, P. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2013). Child physical abuse and neglect in Kenya, Zambia and the Netherlands: a cross-cultural comparison of prevalence, psychopathological sequelae and mediation by PTSS. *International Journal of Psychology*, *48*(2), 95-107.

McCann, I. L. ve Pearlman, L. A. (2015). *Psychological Trauma And Adult Survivor Theory: Theory, Therapy and Transformation*. Routledge.

McLanahan, S., Tach, L. ve Schneider, D. (2013). The causal effects of father absence. *Annual review of sociology*, *39*, 399-427.

Merriam, S.B. (2009). Qualitative research:A guide to design and implementation. Jossey-Bass.

Merrill, L. L., Thomsen, C. J., Sinclair, B. B., Gold, S. R. & Milner, J. S. (2001). Predicting the impact of child sexual abuse on women: The role of abuse severity, parental support, and coping strategies. Journal of Con- sulting and Clinical Psychology, 69, 992–1006.

Messman-Moore, T. L. & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse*, *7*(2), 75-92.

Meyerson, L. A., Long, P. J., Miranda Jr, R. & Marx, B. P. (2002). The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environment, and gender on the psychological adjustment of adolescents. *Child Abuse & Neglect*, *26*(4), 387-405.

Miller-Graff, L.E., Cater, A. K., Howell, K.H. ve Graham- Bermann, S.A. (2016). Parent child warmth as a potential mediator of childhood exposure to intimate partner violence and positive adulthood functioning. *Anxiety, Stress and Coping, 29* (3), 259-273.

Miles, B. M. ve Huberman, M. A. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy Çev. Ed.). Ankara: Pegema Akademi.

Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 220–235). Sage Publications.

Muenzenmaier, K., Spei, E., & Gross, D. R. (2010). Complex posttraumatic stress disorder in men with serious mental illness: a reconceptualization. *American journal of psychotherapy*, *64*(3), 257-268.

Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E. ve Herbison, G. P. (1994). The effect of child sexual abuse on social, interpersonal and sexual function in adult life. *The British Journal of Psychiatry*, *165*(1), 35-47.

Mutlu, H. (2015). Çocukluk çağı travmalarının erişkin dönem obezitesi ile ilişkisinin belirlenmesi. Ankara, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Ana Bilim Dalı.

Myers, D. G. ve Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological science*, *6*(1), 10-19.

Nelson Goff, B. S., Irwin, L., Cox, M., Devine, S., Summers, K. ve Schmitz, A. (2014).

A qualitative study of single-trauma and dual-trauma military couples. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 6*(3), 216- 223. https://doi.org/10.1037/a0036697

Nikulina, V., Widom, C.S. & Czaja, S. (2011). The Role of Childhood Neglect and Childhood Poverty in Predicting Mental Health, Academic Achievement and Crime in Adulthood. *American Journal of Community Psycholo*gy*, 48,* 309–321.

Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS med*, *9*(11).

Onwuegbuzie, A. J., Jiao, Q. G., & Bostick, S. L. (2004). *Library anxiety: Theory, research, and applications* (No. 1). Scarecrow Press.

Onwuegbuzie, A. J., & Collins, K. M. (2007). A typology of mixed methods sampling designs in social science research. *Qualitative Report*, *12*(2), 281-316.

Oshri, A., Sutton, T. E., Clay-Warner, J., & Miller, J. D. (2015). Child maltreatment types and risk behaviors: Associations with attachment style and emotion regulation dimensions. *Personality and Individual Differences*, *73*, 127-133.

Overall, N. C. ve Fletcher, G. J. O. (2010). Perceiving regulation from intimate partners: Reflected appraisal and self-regulation processes in close relationships. *Personal Relationships, 17*(3), 433-456. doi:10.1111/j.1475-6811.2010.01286.x

Overall, N. C. ve Simpson, J. A. (2013). Regulation processes in close relationships. In J. A. Simpson & L. Campbell (Eds.), *The Oxford handbook of close relationships* (pp. 427-451). New York, NY: Oxford University Press.

Özen Ş, Antar S, Özkan M, ve ark. Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk ve depresif duygu durum üzerine etkisinin son sınıf üniversite öğrencilerinde incelenmesi. 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, 2004; 316-9.

Özkol, H. (2014). Çocukluk çağı travmaları, disosiasyon, travma sonrası stres bozukluğu ve başka türlü adlandırılmayan aşırı stres bozuklukları arasındaki ilişki. Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.

Paivio, S. C. ve Pascual-Leone, A. (2010). *Transforming guilt, shame, and self-blame.* In S.

C. Paivio & A. Pascual-Leone, *Emotion-focused therapy for complex trauma: An integrative approach* (p. 203–227). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/12077-009

Paquette, V., Rapaport, M., St-Louis, A. C. ve Vallerand, R. J. (2020). Why are you passionately in love? Attachment styles as determinants of romantic passion and conflict resolution strategies. *Motivation and Emotion*, 1-19.

Parade, S.H., Leerkes, E. M. Ve Blankson, A.N. (2010). Attachment to parents, social anxiety, and close relationships of female students over the transition to college. *Journal of Youth And Adolescence, 39,* 127-137.

Paradis, A. ve Boucher, S. (2010). Child maltreatment history and interpersonal problems in adult couple relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *19*(2), 138-158.

Parker, S. ve Parker, H. (1991). Female victims ofchild sexual abuse: Adult adjustment. *Journal of Family Violence, 6,* 183–197.

Patton, M. Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.). Thousand Oaks. Cal.: Sage Publications.

Paxson, C. ve Waldfogel, J. (2002). Work, welfare and child maltreatment. Journal of Labor Economics, 20(3), 435 – 474.

Pazdera, A. L., McWey, L. M., Mullis, A. ve Carbonell, J. (2013). Child sexual abuse and the superfluous association with negative parenting outcomes: the role of symptoms as predictors. *Journal of marital and family therapy*, *39*(1), 98-111.

Pearlman, L. A. (1997) Trauma and the Self, *Journal of Emotional Abuse, 1* (1), 7-25, DOI: 10.1300/J135v01n01_02.

Pearlman, L. A. ve Courtois, C. A. (2005). Clinical applications of the attachment framework: Relational treatment of complex trauma. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, *18*(5), 449-459.

Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(1).

Pereda, N., Guilera, G., Forns, M. ve Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual

abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical psychology review, 29*(4), 328-338.

Perry, A.R., DiLillo, D. ve Peugh, J. (2007). Childhood psychological maltreatment and quality of marriage: The mediating role of psychological distress. *Journal of Emotional Abuse, 7*, 117–142.

Polat, S., Tasar, A., Ozkan, S., Yeltekin, S., Cakir, B. C., Akbaba, S., vd. (2010). Perceptions and attitudes of mothers about child neglect in Turkey. *Infants & Young Children*, *23*(2), 122-131.

Polusny, M. A. ve Follette, V. M. (1995). Long-term correlates of child sexual abuse: Theory and review of the empirical literature. *Applied and preventive psychology*, *4*(3), 143-166.

Poole, J. C., Dobson, K. S. ve Pusch, D. (2018). Do adverse childhood experiences predict adult interpersonal difficulties? The role of emotion dysregulation. *Child abuse & neglect*, *80*, 123-133.

Racine S.E ve Wildes J.E. (2015). Emotion dysregulation and anorexia nervosa: and exploration of the role of childhood abuse. *International Journal of Eating Disorde*r *48*(1):55-8.

Reis, H. T. ve Patrick, B. C. (1996). *Attachment and intimacy: Component processes.* In E. T. Higgins & A. W. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (p. 523–563). The Guilford Press.

Rellini, A. H., Vujanovic, A. A., Gilbert, M. ve Zvolensky, M. J. (2012). Childhood maltreatment and difficulties in emotion regulation: Associations with sexual and relationship satisfaction among young adult women. *Journal of Sex Research*, *49*(5), 434-442.

Reyome, N. D. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate relationships: Themes from the empirical literature. In *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma* (Vol. 19, Issue 2, pp. 224–242). https://doi.org/10.1080/10926770903539664

Rich, C. L., Gidycz, C. A., Warkentin, J. B., Loh, C. ve Weiland, P. (2005). Child and adolescent abuse and subsequent victimization: A prospective study. Child abuse &neglect, 29(12), 1373-1394.

Richards, T. N., Tillyer, M. S. ve Wright, E. M. (2017). Intimate partner violence and the overlap of perpetration and victimization: Considering the influence of physical, sexual, and emotional abuse in childhood. *Child Abuse & Neglect*, *67*, 240-248.

Riedl, D., Beck, T., Exenberger, S., Daniels, J., Dejaco, D., Unterberger, I. Ve Lampe, A. (2019). Violence from childhood to adulthood: The influence of child victimization and domestic violence on physical health in later life. *Journal of psychosomatic research*, *116*, 68-74.

Riggs, S. A. (2010). Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: What theory and research tell us. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *19*(1), 5-51.

Roberts, A. L., Gilman, S. E., Fitzmaurice, G., Decker, M. R. ve Koenen, K. C. (2010). Witness of intimate partner violence in childhood and perpetration of intimate partner violence in adulthood. Epidemiology (Cambridge, Mass.), 21(6), 809.

Roberts, A. L., McLaughlin, K. A., Conron, K. J. ve Koenen, K. C. (2011). Adulthood stressors, history of childhood adversity, and risk of perpetration of intimate partner violence. *American journal of preventive medicine*, *40*(2), 128-138.

Roisman, G. I., Masten, A. S., Coatsworth, J. D. ve Tellegen, A. (2004). Salient and emerging developmental tasks in the transition to adulthood. Child Development, 75, 123–133. http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624 .2004.00658.

Rumstein-McKean, O. ve Hunsley, J. (2001). Interpersonal and family functioning of female survivors of childhood sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, *21*(3), 471-490.

Russell, D., Springer, K. W. ve Greenfield, E. A. (2010). Witnessing domestic abuse in childhood as an independent risk factor for depressive symptoms in young adulthood. *Child Abuse & Neglect*, *34*(6), 448-453.

Sachs-Ericsson, N., Gayman, M. D., Kendall-Tackett, K., Lloyd, D. A., Medley, A., Collins, N., vd. (2010). The long-term impact of childhood abuse on internalizing disorders among older adults: The moderating role of self-esteem. *Aging & Mental Health*, *14*(4), 489-501.

Sappington, A. A., Pharr, R., Tunstall, A., & Rickert, E. (1997). Relationships among child

abuse, date abuse, and psychological problems. *Journal of clinical psychology*, *53*(4), 319-329.

Sarıkaya, N. A., ve İkican, T. Ç. (2019). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin romantik yakın ilişki şiddetini kabul etme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *22*(2), 114-120.

Saunders, B. E. (2003). Understanding children exposed to violence: Toward an integration of overlapping fields. *Journal of interpersonal violence*, *18*(4), 356-376.

Scher, C. D., Forde, D. R., McQuaid, J. R. ve Stein, M. B. (2004). Prevalence and demographic correlates of childhood maltreatment in an adult community sample. *Child abuse & neglect*, *28*(2), 167-180.

Schier, K., Herke, M., Nickel, R., Egle, U. T. ve Hardt, J. (2015). Long-term sequelae of emotional parentification: A cross-validation study using sequences of regressions. *Journal of Child and Family Studies*, *24*(5), 1307-1321.

Schuetze, P. ve Eiden, R. D. (2005). The relationship between sexual abuse during childhood and parenting outcomes: Modeling direct and indirect pathways. *Child Abuse & Neglect*, *29*(6), 645-659.

Shahab M. ve Taklavi, S. (2019). The Relationship Between the Effects of Adverse Childhood Experiences with Emotion Regulation and Cognitive Flexibility in Teenage Students. *International Journal of School Health, 6(*4):41-47.

SHÇEK (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) (2010) Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. Ankara, Avrupa Birliği.

Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, *31*(3), 143-157.

Shin, S. H., Miller, D. P. ve Teicher, M. H. (2013). Exposure to childhood neglect and physical abuse and developmental trajectories of heavy episodic drinking from early adolescence into young adulthood. *Drug and alcohol dependence*, *127*(1-3), 31-38.

Simpson, J. A. (2007). *Foundations of interpersonal trust.* In A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (p. 587–607). The Guilford Press.

Smith, A. B. (2010). The theoretical rationale for eliminating physical punishment. *Global pathways to abolishing physical punishment: Realizing children's rights*, 27-41.

Smith, J.A. (1996). Beyond the divide between cognition and discourse: using interpretative

phenomenological analysis in health psychology. Psychology and Health, 11, 261-271.

Smith, J.A., Flowers, P. ve Larkin, M. (2009). Interpretative Phenomenological Analysis Theory, Method and Research. Sage.

Smith, J.A. ve Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. In J.A. Smith (Ed.), Qualitative psychology: a practical guide to research methods. London, Sage.

Smith, M. (2004). Parental mental health: disruptions to parenting and outcomes for children. *Child & Family Social Work*, *9*(1), 3-11.

Snell Jr, W. E., Schicke, M., & Arbeiter, T. (2002). The Multidimensional Relationship Questionnaire: Psychological dispositions associated with intimate relations. *New directions in the psychology of intimate relations: Research and theory. Cape Girardeau, MO: Snell Publications*.

Springer, K. W., Sheridan, J., Kuo, D. ve Carnes, M. (2003). The long-term health outcomes of childhood abuse. *Journal of general internal medicine*, *18*(10), 864-870.

Springer, K. W., Sheridan, J., Kuo, D. ve Carnes, M. (2007). Long-term physical and mental health consequences of childhood physical abuse: Results from a large population-based sample of men and women. *Child abuse & neglect*, *31*(5), 517-530.

Sousa, C., Herrenkohl, T. I., Moylan, C. A., Tajima, E. A., Klika, J. B., Herrenkohl, R. C., vd. (2011). Longitudinal study on the effects of child abuse and children's exposure to domestic violence, parent-child attachments, and antisocial behavior in adolescence. *Journal of interpersonal violence*, *26*(1), 111-136.

Stanley, S. M., Markman, H. J., & Whitton, S. W. (2002). Communication, conflict, and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process, 41*, 659–675.

Styron, T. ve Janoff-Bulman, R. (1997). Childhood attachment and abuse: Long-term effects on adult attachment, depression, and conflict resolution. *Child abuse & neglect*, *21*(10), 1015-1023.

Steinberg, S. J., Davila, J. ve Fincham, F. (2006). Adolescent marital expectations and romantic experiences: Associations with perceptions about parental conflict and adolescent attachment security. *Journal of Youth and Adolescence*, *35*(3), 314–329. https://doi.org/10.1007/s10964-006-9042-9

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve Van Ijzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, *48*(3), 345-355.

Stoltenborgh, M., Van Ijzendoorn, M. H., Euser, E. M. ve Bakermans-Kranenburg, M. J.

(2011). A global perspective on child sexual abuse: Meta-analysis of prevalence around the world. *Child maltreatment*, *16*(2), 79-101.

Stone, G. L. ve Archer Jr, J. (1990). College and university counseling centers in the 1990s:

Challenges and limits. *The Counseling Psychologist*, *18*(4), 539-607.

Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and the Family*, 75-88.

Strong, J. R. (1975). A marital conflict resolution model: Redefining conflict to achieve intimacy. *Journal of Marriage and Family Counseling*,1, 269-276

Tang, C. S. K. (2002). Childhood experience of sexual abuse among Hong Kong Chinese college students. *Child abuse & neglect*, 26(1), 23-37.

Tang, C. M. (2008). Working toward a conceptual definition of child neglect. *Journal of health and human services administration*, 356-384.

Tang, K., Qu, X., Li, C. ve Tan, S. (2018). Childhood sexual abuse, risky sexual behaviors and adverse reproductive health outcomes among Chinese college students. *Child abuse & neglect*, *84*, 123-130.

Teicher, M.H., Samson, J.A., Polcari, A. ve McGreenery, C.E. (2006). Sticks, stones, and hurtful words: Relative effects of various forms of childhood maltreatment. *Am. J. Psychiatry*, *163*, 993–1000.

Testa, M., VanZile-Tamsen, C. ve Livingston, J. (2005). Childhood sexual abuse, relationship satisfaction, and sexual risk taking in a community sample of women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73*, 1116 – 1124. doi:10.1037/0022006X.73.6.1116.

Thomas, K. W. (1992). Conflict and conflict management: Reflections and update. *Journal of organizational behavior*, 265-274.

Thomas, S. P. ve Hall, J. M. (2008). Life trajectories of female child abuse survivors thriving in adulthood. *Qualitative Health Research*, *18*(2), 149-166.

Tıraşcı Y, Gören S. (2007). Child Abuse and Neglect. *Dicle Medical Journal, 34*(1), 70-4.

Tucker, C. J., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2003). Conflict resolution: Links with adolescents' family relationships and individual well-being. *Journal of Family Issues*, *24*(6), 715-736.

Turner, S., Taillieu, T., Cheung, K. ve Afifi, T. O. (2017). The relationship between childhood sexual abuse and mental health outcomes among males: Results from a nationally representative United States sample. *Child abuse & neglect*, *66*, 64-72.

Türkkan, T. (2017). *Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişkiler*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı, Trabzon.

Türkkan, T. Ve Odacı, H. (2019). Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasyındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 22, 93-103

Umberson, D. Thomeer, M.B., Williams,K., Thomas, P.A. ve Liu, H. (2016). Childhood Adversity and Men's Relationships in Adulthood: Life Course Processes and Racial Disadvantage, *The Journals of Gerontology: Series B*, Volume 71, Issue 5, September 2016, Pages 902–913, https://doi.org/10.1093/geronb/gbv091

U.S. Department of Health & Human Services, Administration for children and families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. (2021). *Child Maltreatment 2019*. https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/documents/cb/cm2019.pdf.

Ümmet, D. (2020). Conflict activity styles of psychological counsellor candidates: A study of based on forgiveness and psychological well being. *World Journal of Education, 10*(4), 35-44.

Waldfogel, J., Craigie, T. A. ve Brooks-Gunn, J. (2010). Fragile families and child wellbeing. *The Future of children/Center for the Future of Children, the David and Lucile Packard Foundation*, *20*(2), 87.

Walker, E., Holman, T. ve Busby, D. (2009). Childhood sexual abuse, other childhood factors, and pathways to survivors' adult relationship quality. *Journal of Family Violence, 24*, 397 – 406. doi:10.1007/s10896-009-9242-7.

Wareham, J., Boots, D.P. ve Chaves, J.M. (2009). A test of social learning and intergenerational transmission among batterers, *Journal of Criminal Justice, 37*(2), 163- 173.

Wekerle, C. ve Wolfe, D. A. (1998). The role of child maltreatment and attachment style in adolescent relationship violence. *Development and psychopathology*, *10*(3), 571-586.

Wells, M. A. (2016). Gender, power, and trust in couple therapy with survivors of childhood abuse. *Journal of couple & relationship therapy*, *15*(3), 177-192.

Whisman, M. A. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships*, *13*(4), 375-386.

Widom, C. S. (2017). Long-term impact of childhood abuse and neglect on crime and violence. *Clinical psychology: science and practice*, *24*(2), 186-202.

Wiersma, N. (2006). The perceived impact of childhood sexual abuse on the adult relationship

partners of female primary survivors. In S. M. Sturt (Ed.), *Child abuse: New research* (pp. 1 – 63). Hauppauge, NY: Nova Science Publishers.

Witte, S., Fegert, J. M. ve Walper, S. (2020). Sibling relationship pattern in the context of abuse and neglect: Results from a sample of adult siblings. *Child Abuse and Neglect*, *106*. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104528

Wright, M.O., Crawford, E. ve Castillo, D.D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse and Neglect, 33*, 59-68.

Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., & Pittman, A. L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *40*(3), 282-289.

Wolock, I., & Horowitz, B. (1984). Child maltreatment as a social problem: the neglect of neglect. *American Journal of Orthopsychiatry*, *54*(4), 530.

World Health Organization. (2018). *European status report on preventing child maltreatment*. 126. http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/european-status-report-on-preventing-child-maltreatment-2018

WHO. (1999) Report of the consultation on child abuse prevention: World Health Organization, Social Change and Mental Health, Violence and Injury Prevention. 29–31. WHO, Geneva. http://apps.who.int/iris/handle/10665/65900.

Valentine, L. ve Feinauer, L. L. (1993). Resilience factors associated with female survivors of childhood sexual abuse. *American Journal of Family Therapy*, *21*(3), 216-224.

Valleau, P. M., Bergner, R. M. Ve Horton, C. B. (1995). Parentification and caretaker syndrome: An empirical investigation. *Family Therapy, 22,* 157- 164.

van der Kolk, B. ()The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma.

van der Kolk, B. A. (1989). The compulsion to repeat the trauma: Re-Enactment, revictimization, and masochism. Psychiatric Clinics of North America, 12(2), 389-411.

van der Kolk, B. A., McFarlane, A. C. ve Weisaeth, L. (1996). Traumatic stress: The effects of overwhelming experience on mind, body, and society. New York, NY: The Guilford Press.

van der Mijl, R. C. ve Vingerhoets, A. J. (2017). The positive effects of parentification: An exploratory study among students. *Psihologijske teme*, *26*(2), 417-430.

Van Doorn, M. D., Branje, S. J., VanderValk, I. E., De Goede, I. H. Ve Meeus, W. H. (2011). Longitudinal spillover effects of conflict resolution styles between adolescent-parent

relationships and adolescent friendships. *Journal of Family Psychology*, *25*(1), 157.

Voith, L. A., Anderson, R. E. Ve Cahill, S. P. (2020). Extending the ACEs framework: Examining the relations between childhood abuse and later victimization and perpetration with college men. *Journal of interpersonal violence*, *35*(17-18), 3487-3512.

Yıldırım, F. (2016). *Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışları üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. Türk Psikoloji Yazıları, 19(38), 77-87.

Young, J.E., Klosko, J.S. ve Weishaar, M.E. (2003) Schema Therapy: A practititoner's guide. The Guilford Press.

Yun, J. I., Zhao, B., & Yanjie, M. A. (2015). Mediating effect of inferiority feelings on relationship between childhood trauma and fear of intimacy in college students. *Chinese Mental Health Journal*, (6), 457-462.

Yücel, D. (2014). *Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Süreçleri, Psikopatolojik Semptomlar, İlişki Yeterlilikleri ve Aşk Tutumları İle İlişkilerinin İncelenmesi,* İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Programı, Doktora Tezi, İstanbul.

Zacchilli, T. L., Hendrick, C. ve Hendrick, S. S. (2009). The romantic partner conflict scale: A new scale to measure relationship conflict. *Journal of Social and Personal Relationships, 26(*8), 1073–1096. https ://doi.org/10.1177/0265407509347936.

Zamir, O. (2021). Childhood maltreatment and relationship quality: a review of type of abuse and mediating and protective factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1524838021998319.

Zencir, T. (2018). *Çocuklukta ebeveynleştirilme, evlilik doyumu ve depresyon*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Ayşegül, Arık, ve Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, *39*(4), 536-541.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

<table>
<tr><td colspan="2">Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Doç. Dr. Durmuş Ümmet danışmanlığında Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde doktora tezi yapan Pınar Kütük Yılmaz tarafından gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın amacı çocukluk çağında yaşanan deneyimler ve bunların yetişkinlikteki ilişkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, bu araştırmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve elde edilecek bilgiler doktora tezinde ve bilimsel yayın olarak kullanılacaktır. <u>Tercih ettiği bir iletişim bilgisini paylaşan gönüllü katılımcılarla daha sonra yakın ilişkiler üzerine derinlemesine görüşme yapılacaktır.</u>

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için.....adresinden iletişim kurabilirsiniz.</td></tr>
<tr><td>İletişim (e-mail veya cep tel.)_____</td><td>Üniversite ve Bölümü:_____</td></tr>
<tr><td>Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek</td><td>Yaş: _____</td></tr>
<tr><td>Kardeş sayısı: _____</td><td>Kardeşler arasındaki sıranız : _____</td></tr>
<tr><td>Anne-baba:

( ) Beraber ( )Boşanmış/ ayrı ( )Anne ölü ( ) Baba ölü</td><td>Aile gelir durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?:

( )Alt ( ) Orta altı ( ) Orta ( )Orta Üstü ( ) Üst</td></tr>
<tr><td>Anne eğitim düzeyi:

( )Okuma yazma bilmiyor
( ) Okur yazar (ilkokul mezunu değil)
( ) İlkokul
( ) Ortaokul
( )Lise
( ) Üniversite ve üstü</td><td>Baba eğitim düzeyi:

( )Okuma yazma bilmiyor
( ) Okur yazar (ilkokul mezunu değil)
( ) İlkokul
( ) Ortaokul
( )Lise
( ) Üniversite ve üstü</td></tr>
<tr><td>Anneniz Çalışıyor mu?

( )Evet ( )Hayır ( ) Emekli

( )Şu anda işsiz ama daha önce çalışıyordu</td><td>Babanız Çalışıyor mu?

( )Evet ( )Hayır ( ) Emekli

( )Şu anda işsiz ama daha önce çalışıyordu</td></tr>
<tr><td>Anneniz ile olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

( )Yakın ve sıcak
( ) Soğuk
( )İlgisiz
( )Çatışmalı ve gergin</td><td>Babanız ile olan ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

( )Yakın ve sıcak
( ) Soğuk
( )İlgisiz
( )Çatışmalı ve gergin</td></tr>
<tr><td>Son iki yılda tedavi gerektiren ruhsal bir rahatsızlık geçirdiniz mi?

( )Evet ( )Hayır</td><td>Evet ise, bu rahatsızlık nedeniyle nasıl bir tedavi gördünüz?

( )Psikolojik tedavi ( )İlaç tedavisi

( )Diğer (lütfen belirtiniz): _____</td></tr>
</table>

Ek 2: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Örnek Maddeler

Madde no:	Maddeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık olarak	Çok sık
4.	Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
7.	Sevildiğimi hissediyordum.					
10.	Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
13.	Ailemdekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
16.	Çocukluğum mükemmeldi.					

Ek 3: Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği Örnek Maddeler

Madde No.		1=Asla böyle davranmam	2=Nadiren böyle davranırım	3=Bazen böyle davranırım	4=Sıklıkla böyle davranırım	5=Çoğunlukla böyle davranırım
1.	Tartışmadan sakınmak, tartışma sırasında geri çekilmekten daha kolaydır.					
4.	Birbirimizi kollayalım.					
7.	Güçlü olan, haklı olanı yener.					
16.	Seninle aynı görüşte olmayanlardan uzak dur.					
28.	Kibarlık, kızgınlığını yener.					

Ek 4: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği Örnek Maddeler

Madde no	Maddeler	1=Benim için **HİÇ** uygun değil	2=Benim için **ÇOK AZ** uygun	3=Benim için **BİRAZ** uygun	4=Benim için **OLDUKÇA** uygun	5=Benim için **ÇOK** uygun
1.	Yakın ilişkilerde bir partner olarak kendime güvenirim.					
9.	Birisiyle yakın ilişkiye girmek beni biraz ürkütür.					
16.	Yakın ilişkilerde biraz acemi ve gerginimdir.					
20.	Bazen yakın ilişkilerden korkarım.					
31.	Zaman zaman, birisiyle yakın bir ilişkiye girmekten korkarım.					

Ek 5: Görüşme Formu

1. Bana kısaca kendinizden bahseder misiniz? (Katılımcıyı tanıma sorusu)
2. Çocukluğunuzun geçtiği ortam nasıldı? Koşullar nasıldı?
    - Nerede doğdunuz/ büyüdünüz?
    - Nasıl bir aile ortamınız vardı?
    - Sizi mutlu/ mutsuz eden neler olurdu?

Biraz bugüne dönecek olursak…

3. Normal bir gününüz nasıl geçer? Hafta içi, hafta sonu neler yaparsınız? Vaktinizi kimlerle neler yaparak geçirirsiniz?
4. Aile içi ilişkilerinizden bahseder misiniz?
    - Birlikte nasıl vakit geçirirsiniz?
    - Birlikte bir gününüzü nasıl geçirirsiniz?
    - Neleri paylaşırsınız?
    - Bir olumsuzluk/ anlaşmazlık yaşadığınızda bunu nasıl ele alırsınız?
    - Bu ilişkiler içinde size anlamlı/ anlamsız gelen neler var?
5. Sizce yakın ilişki ne anlama gelmektedir?
6. Şu anda kendinizi yakın gördüğünüz kimler var?
    - Bu kişilerle nasıl vakit geçirirsiniz?
    - Birlikte bir gününüzü nasıl geçirirsiniz?
    - Neleri paylaşırsınız?
    - Bir olumsuzluk/ anlaşmazlık yaşadığınızda bunu nasıl ele alırsınız?
    - Bu ilişkiler içinde size anlamlı/ anlamsız gelen neler var?
7. Sizce yakın ilişkilerinizde nasıl davranıyorsunuz?
    - Daha farklı davransaydım dediğiniz şeyler neler?
    - İlişki içinde memnun olduğunuz yanlarınız neler?
    - Birisiyle daha yakın bir ilişki kurmak istediğinizde tutumunuz nasıl olur?
    - İlişkilerde zorlandığınız neler var?
8. Yakın ilişkilerde zayıf/güçlü olarak gördüğünüz yanlarınız neler?
9. Yakın ilişki içinde bulunduğunuz kişilerle istekleriniz uymadığında neler olur? Çözümü nasıl bulursunuz?

10. Şu anda içinde bulunduğunuz yakın ilişkileri düşündüğünüzde sizin için tatmin edici bir ilişki mi?

- Ne olsa/ olmasa daha iyi olurdu?

11. Yaşadıklarınızı daha iyi anlamak için, önemli olduğunu düşündüğün, ama yer vermediğimiz başka konular var mı?

12. Bugün bunları konuşmak sana nasıl geldi?

13. Cevaplarken farkındalığınızın arttığı bir şey var mı? Aklınıza gelen bir şey varsa paylaşmak ister misiniz?